

Israelia ko Judabar Atriviba, Men Akinafarir Faragha Zuim

O 1 Atriviba Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Samuelin Akinafarir Namba 2in eghaghanibar gin otivizir bizibagh eghari. An Atrivim Devitin ikirimirir abuananam geghari. An Atrivim Solomonin ikirimirim ko ingangaribagh eghara, egha uaghan, Israelia uan kantri abigha kantrin pumuningin otozimın dughiamin, an aning gativazir atrivibagh eghari. Egha uaghan Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazir mabar eghaghaniba uaghan an iti. Me Godin akaba isa atriviba ko gumazamiziba tuavir aghuimin gin mangasa, men akakagha me migei. Godin akam inigha izir gumazibar mav, a Elaija.

Akinafarir kam, mati Samuelin Akinafarir Namba 1 ko Namba 2. A pura eghaghanir kinim puvati. An atriviba amizir bizibagh eghara uaghan men araziba tuisisi. Atrivir Ikiavira Itir Godin apengan itiba, me ziar aghuiba iti, egha me atrivibar itir dughiabar, Israelia men apengan ikia deraghavira iti. Ezi atrivir Godin akaba batoziba, me ziar kuraba iti. Egha me atrivibar itir dughiabar, Israelian dabirabim ikufi. Atriviba arazir kurar kam gami. Me asebar ziaba fasa tintinibar mighsiabar ghuavanadi. Men arazir kam God gamima, a bar men osemi.

Solomon Israelian atrivim̄n iti

(*Sapta 1--11*)

Atrivim Devit bar ghuri

¹ Atrivim Devit bar ghurizi, an m̄karzim zurama arugharusi. Ezi me inir m̄tiar avagha akuiba isava anevema, da tong fefem a ganidir puvati. ² Kamagh̄n amizi, an ingangarir gumazir dapaniba a miḡia ghaze, “Atrivim, en gumazir ekiam, e ti ni bagh guivir igiatam inighti, a ni ko iki n̄n akurvagh deragh n̄n ganam. Egh a ni muigh daku egh n̄n m̄karzim fefem a daningam.”

³ Kamagh̄n amizi, me kantri Israelin danganiba bar, dar amizir igiar bar diriba bagha ruiagha arui. Egha Sunem̄n nguibam̄n amizim, Abisak, an apigha, a inigha atrivim bagha ize. ⁴ Amizir bar igiar dirir kam̄n ganganiba bar dera, a bar deraghavira atrivim̄n akurvagha an gara a geghufi. Ezi Atrivim Devit tong poroghamiba uari ko akuava amir arazitam̄n a gamizir puvati.

Adoniya atrivim̄n otivasa

⁵⁻⁶ Adoniya, a Devit ko Hagit̄n otarim. Hagit Ap-salom bategha, an girara Adoniya bate. Adoniyan ganganiba bar dera, ezi an afeziam bar fomira iza datirigh̄n, dughiatam̄n tong an arazir kuratam bagha an azangs̄igha kamagh̄n a mikemezir puvati, “Ni manmaghsua arazir kabagh ami?” Egha datirigh̄n Adoniya uabi, uabi fa ghaze, an atrivim̄n otivam. Kamagh̄n amizi, a midorozir karisba ko hoziaba ko 50plan gumazir a geghuv an faragh mangamiba ini. ⁷ Egha a ghua Seruian

otarim Joap, ko ofa gamir gumazim Abiatar, aning ko mikemezima, aning an akuraghti an atrivimin otivasa aning ifonge. ⁸ Ezi ofa gamir gumazim Sadok, ko Jehoiadan otarim Benaia, ko akam inigh izir gumazim Natan, ko Simei, ko Rei, ko atrivimin midorozir gumazir gavgaviba, me Adoniyan nighnizim ko itir puvati.

⁹ Dughiar mamın. Adoniya ofa damuasa danganir mamın ghu, danganir kam, me kamaghın a dibora ghaze, Kuruzibar Dagiam, a Enrogelin nguazimin aven anadir dipar atuimin boroghın iti. A sipsipba ko bulmakaun apuriba ko bulmakaun igiar mikarziba sara itibav suegha ofa gami. A izasa atrivimin otarir igharaziba, ko Judan atrivimin ingangarir gumazir dapaniba, ko atrivimin ingangarir gumazir igharaziba me bagha akam amada. ¹⁰ Egha an akam inigha izir gumazim Natan, ko Benaia, ko atrivimin midorozir gumaziba, ko an aveghbuam Solomon, a me bagha akatam amadazir puvati.

Solomon atrivimin oto

¹¹ Ezi akam inigha izir gumazim Natan, a Solomonın amebam Batseba bagha ghua kamaghın a migei, “Ni kamaghın oraghiz, o puvati, Hagitın otarim, Adoniya, Atrivim Devitın danganim inigh atrivimin otivasava ami. Ezi en gumazir ekiam Devit, bizir kam gifozir puvati.

¹² Kamaghın, ni uan otarim Solomon ko, gua uaghara aremeghan koghsi, ki gua mikimamin akabar girara mangi dar amuam. ¹³ Ni bar zuamira Atrivim Devit bagh mangi kamaghın a

mikim suam, 'Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim. Ni na ko faragha akam akira kamaghin mikeme, nin otarim Solomon gin nan danganim inigh atrivimin otogh, nan atrivir dabirabim dapiam. Ezi manmaghin amizi, Adoniya datirighin atrivimin oto?' ¹⁴ Dughiar ni mangi Atrivim Devit ko mikimvira ikiamimin, ki aven izi gavgavim nin akam daning, ni migei moghira mikimam."

¹⁵ Ezi Batseba atrivimin ganasa atrivim akui naghin a gatin aven ghu. Atrivim Devit bar ghuri, ezi Sunemian amizim Abisak, a geghuva deragha an gari. ¹⁶ Ezi Batseba atrivimin guamin uan tevimning apirigha guam avirazi, atrivim an azara, "Ni bizir tizim gifongegha na bagha izi?"

¹⁷ Ezi Batseba a ikaragha ghaze, "Nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim. Ni fomira akar mam Ikiavira Itir God, a nin God, an ziamin na koma anakira ghaze, nan otarim Solomon nin danganim inigh atrivimin otogh, nin atrivir dabirabim dapiam. ¹⁸ Ezi ni oragh! Atrivim, nan gumazir ekiam. Adoniya datirighin atrivimin oto. Ezi ni ti tong kamaghin fozir puvati. ¹⁹ A bulmakaun apuriba ko, bulmakaun igiar mikarziba sara itiba ko, sipsipin aviribav suegna ofa gami. Egha nin otariba ko ofa gamir gumazim Abiatar ko midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Joap, a me bagha akaba amangizi me ghue. Egha nin ingangarir gumazim Solomon, an a bagh akatam amadazir puvati. ²⁰ O atrivim, nan gumazir ekiam, Israelian gumazamiziba bar nirara gara ni mizua iti, ni uabi gumazir manatam amiseveghti, a nin danganim inigh atrivimin otogh, egh atrivir

dabirabim dapiam. ²¹ Puvatighi, ni aremegh mangi uan inazir afeziaba iti naghin me ko ikiti, gumazamiziba ki uan otarim Solomon ko kamaghin ga mikimam, ga gumazim ko amizir kuramning. Egh me ga misueghti ga aremegham.”

²² Egha Batseba migiavira itima, akam inigha izir gumazim Natan iza atrivimin dipenimin oto. ²³ Ezi Atrivim Devitin ingangarir gumaziba ghua a migia ghaze, “Akam inigha izir gumazim Natan izegha nin ganasa.” Ezi atrivim an amamangatizi, Natan atrivim akui naghin a gatin aven ghugha, uan tevimning apirigha dapanim avira.

²⁴ Egha Natan Devit migia ghaze, “O atrivim, nan gumazir ekiam, ni ti kamaghin mikeme, Adoniya nan danganim inigh atrivimin ikiva nan atrivir dabirabim dapiam? ²⁵ E orazi, a datirighin ofa damuasa ghua bulmakaun apuriba ko, bulmakaun igiar mikarziba sara itiba ko, sipsipin aviribav suegha ofa gami. Egha nin otariba ko ofa gamir gumazim Abiatar ko midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Joap, a me bagha akaba amangizi me ghue. Me datirighin dagheba ko dipaba a koma ada apava an gun tiariba akara ghaze, ‘Adoniya datirighin dughiar ruarimin atrivimin iki mamaghira ikiam.’ ²⁶ Ezi a, na ko, ofa gamir gumazim Sadok ko, Jehoiadan otarim Benaia ko, nin ingangarir gumazim Solomon, an e bagha akatam amadazir puvati. ²⁷ Atrivim, nan Ekiam, manmaghiram ami? Me amir bizir kam, ni an amamangatizi me a gami o? Ni ti, gumazir nin danganim inigh, atrivir dabirabim dapiamim, ni an gun uan ingangarir gumazibav kemezir puvati.”

28 Ezi Atrivim Devit ingangarir gumazibav gia ghaze, “Ia Batseban diaghti a ua izi.” Ezi Batseba ua iza atrivimın boroghın tu.

29 Ezi atrivim a ko akam akıra ghaze, “Ikiavıra Itir God zurara ikia, egha nan akuragha nan osımtızir guar avıribar aven ua na ini. 30 An ziamın, ki guizbangıra ni mıgei, datırighın aruer kamra, ki fomıra Ikiavıra Itir God, a Israelian God, an ziamın, ni ko akar dikirızim gamizi moghın, ki a damighti, an otivam. Ki kamaghın akar dikirızim gamua ghaze, nın otarim Solomon, nan danganım inigh nan atrivir dabirabım dapıam.”

31 Ezi Batseba akar kam baregha, uan tevimning apırigha, aviragha kamaghın mıgei, “Atrivim, ni nan gumazir ekıam. Ni zurara iki mamaghıra ikıasa, ki ifonge.”

32 Ezi Atrivim Devit kamaghın ingangarir gumazibav gei, “Ia mangıra, ofa gamir gumazım, Sadok ko akam inigha izir gumazım Natan, Jehoiadan otarım Benaia, me mıkemeghti, me atrivimın guamın izi.” Ezi me aven ize.

33 Ezi atrivim kamaghın me mıgei, “Ia nan ingangarir gumazıba inigh mangi, nan otarım Solomon inigh a isi nan donki datıghti, an a daperaghti, ia a inigh Gihonın Dıpar Atuir Emımırımın mangi. 34 Egh danganıır kamın, ofa gamir gumazım Sadok, ko akam inigha izir gumazım Natan, Solomon Israelian atrivimın otıvsı, aning borem isi an dapanım gıngegh. Ia kamaghın damıgh gıvagh, sıgham gıvi kamaghın araghası suam, ‘Atrivim Solomon dughıar ruarımın atrivimın ikıvıra ikıam.’ 35 Egh ia an gırara izıtıma, a ua nan dıpenımın aven izi nan

atrivir dabirabim dapiam. Kì Israelia ko Judabar atrivimìn ikiasa anemisefe. Ezi kamaghìn, a nan danganim inigh atrivimìn ikiam.”

³⁶ Ezi Jehoiadan otarim Benaia, kamaghìn atrivimìn akam ikaragha ghaze, “Bar guizbangira. Atrivim, ni nan gumazir ekiam. E kamaghsua, Ikiavira Itir God, a nìn God, a mìkemezi moghìn, a bizir kabar amighti da otivam. ³⁷ Ikiavira Itir God ni gamizi moghìn, a Solomon ko ikiva an akurvagham. Egh uaghan, Ikiavira Itir God Solomon damighti, an atrivir gavgavir aghuimìn otoghti, an ziar ekiam nìn ziar ekiam gafiragham.”

³⁸ Kamaghìn amizi, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir gumazim Natan, ko Jehoiadan otarim Benaia, ko Keretia, ko Peletian adarasi, me bar ghua Solomon inigha, Atrivim Devitìn donki gafagha an akua Gihonìn Dìpar Atuir Emimirimìn uaghiri. ³⁹ Ofa gamir gumazim Sadok ghua Ikiavira Itir Godìn Purirpenimìn sipsipìn komìn borem aven itim ini. Me Gihonìn itima, a komìn kam inigha borer maba isa Solomonìn dapanim ginga atrivimìn otivasa anemisefe. Me sìghabagh ivima, gumazamiziba bar kamaghìn araghasi, “Solomon a dughiar ruarimìn atrivimìn iki maghira ikiam.” ⁴⁰ Gumazamiziba bar, me bar akongegha diava, marvibagh iviava, Solomonìn gin uamategha Jerusalemìn zui. Men dìm diam bar gavgavigha, nguazim gamima a ivazvasi.

Adoniya Atrivim Solomonìn atiatingi

⁴¹ Adoniya uan adarazi ko amegha givagha, niginir ekiam barasi. Ezi Joap sìghabar ararem

baregha kamaghin miġei, “Kar niġinir ekiar manam Jerusalem in oto?”

⁴² Joap miġiavira itir dughiamin, ofa gamir gumazim Abiatar in otarim Jonatan, iza me bato. Ezi Adoniya kamaghin a miġei, “Ni izi. Ni gumazir aghuim, ni ti akar aghuitam inigha e bagha izi.”

⁴³ Ezi Jonatan kamaghin Adoniyen akam ikaragha ghaze, “Noki, en gumazir ekiam Atrivim Devit, a Solomon gamizima an atrivimin oto. Kamagh amizi, ki akar aghuitam inigha izir puvati. ⁴⁴ Atrivim Devit, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir gumazim Natan ko, Jehoiadan otarim Benaia, ko Keretia, ko Peletian adarasi, bar me amadazi, me Solomon ko zui. Me zuir dughiamin, me Solomon isa Atrivim Devitin donki gisin anefazi, an aperagha zui.

⁴⁵ Me Gihon in Dipar Atuir Emimirimin ghua, ofa gamir gumazim Sadok ko akam inigha izir gumazim Natan, aning borem isa Solomon in dapanim gingegha, a gamizi an atrivimin oto. Ezi kamaghin me bar akongegha araghasa uamategha Jerusalem in izi, ezi datirighin Jerusalem in itir gumazamiziba bar dia niġinir dafar kam gami. Niġinir kamra ia datirighin a barasi. ⁴⁶ Ezi Solomon datirighin atrivimin dabirabim gapera. ⁴⁷ Ezi atrivimin ingangarir gumazir dapaniba ghua Atrivim Devitin gara, uan naviba a ganiga kamaghin a miġei, ‘Ni datirighin bizir bar aghuim gami. Ikiavira Itir God Solomon damighti, an atrivir gavgavir aghuimin otoghti, an ziar ekiam nin ziar ekiam gafiragham.’ Ezi Atrivim Devit uan dakozimin ikia uan dapanim aviragha ziar ekiam God ganidi. ⁴⁸ Egha a

kamaghin migei, ‘God datirighin nan otaribar tongin mav amisevezi, a nan danganim inigha atrivimin iti. God na ataghizi, ki uabi bizir an amizir kamın gari. Kamaghin amizi, e Ikiavira Itir God, a Israelian God, e a bagh, bar akongegham.’”

⁴⁹ Gumazir Adoniya koma apiagha ameziba akar kam baregha, me bar atiatigha agoi. Kamaghin amizi, me dikavigha Adoniya ategha tintinibar ghue. ⁵⁰ Ezi Adoniya, Solomonin atiatigha ara ghua, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, ofa gamir dakozimin Mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibar suiragha gavgafi.* ⁵¹ Ezi gumazir maba ghua Atrivim Solomon migia ghaze, “Adoniya nin atiatigha ghua, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua ovengan atiatigha, ofa gamir dakozimin Mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibar suiki. Adoniya kamaghin migei, ‘Ki ofa gamir dakozimin suiraghvira iki mangiti, Atrivim Solomon, na misueghti ki aremeghan koghsi a Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizir gavgavitam damuam.’”

⁵² Ezi Solomon kamaghin men akam ikaragha ghaze, “An arazir aghuim damighti, bizir kuratam a batoghan kogham. Eghti an arazir kuram damighiva, an ovengam.”

* **1:50:** Israelia kamaghin nighnigh suam, gumazitam me misueghti me aremeghsi damuti, me arı mangi, Godin Dipenimin aven mangi ofa gamir dakozimin Mikebamin itir bulmakaun komin suiragh ikiam. Me kamagh nighnisi, me an suiragh deravira ikiam. Ni Ua Me Ini 21:13-14in gan.

53 Egha Atrivim Solomon gumaziba amadazima, me ghua ofa gamir dakozimîn Adoniya inigha Solomon bagha ize. Ezi Adoniya atrivimîn boroghîn tevimning apirigha avirazi, Atrivim Solomon kamaghîn a miġei, “Ni uamategh uan dipenimîn mangî.”

2

Devit akar abuananabar Solomon miġei

¹ Devit fo, an ovengamin dughiam bar roghira ize, kamaghîn amizi, an akar kaba uan otarim Solomon ganidi. ² A kamaghîn miġei, “Ki kiran oveghangîn aremegham. Ni guizîn gumazimîn min tugh gavgavigh, uan ingangarim damu. ³ Ni Ikiavira Itir God, nin God ni mikemezir biziba ni dar amu. Egh ni tuavir aghuir an e bagha inabaz-ibar ġin mangî, egh arazir a ifongeziba, ko an Akar Gavgaviba, ko bizir a damuasa e mikemeziba, ko a miġeir akaba, ni bar dar ġin mangî. Kamaghîn God nin akuraghti, danganir manam ni an iti, nin ingangarim bar deraghviram otivam. ⁴ Ikiavira Itir God fomira akar dikirizir mamîn na gamigha ghaze, ‘Devit, nin ovavir boriba zurara uan navir averiaba ko duabar, bar deravira nan damazimîn daru mangiti, ki zurara nin adarazir gumazitam damighti, a Israelian atrivimîn otivam.’ Kamaghîn amizi, Solomon, ni guizbangira bar deraghvira an akabar ġin mangî, eghti a na gamizir akar dikirizir kam abighan kogham.

2:2: Josua 23:14 **2:3:** Josua 1:7; 1 Eghaghaniba 22:12-13 **2:4:** 2 Samuel 7:12-13; 7:25; 2 Atriviba 20:3

⁵ “Ezi Solomon, ni oragh. Ni fogha gifa, Seruian otarim Joap, an arazir kurar kam, an osimtizir ekiam na ganingi. A Israelian midorozir gumazibar dapanir faragha zuimning misoghezi, aning areme. Kar, Nerin otarim Apner ko Jeterin otarim Amasa. A midorozimin dughiamin aning misoghezi aning aremezir puvati. Bar puvati. A pura gumazir kamning misoghezi aning areme, ezi aningin osimtizim an ikiavira iti. ⁶ Ni uan nighnizir aghuimin gin mangiva, an arazir kuram uam a ikaragh. Ni aneteghti a pura iki ghurigh uabi aremegh Gumazamizir Oveaghuezi-ibar Nguibamin magiran marki.

⁷ “Ni uaghan Barsilain otaribar apangkuvigh deraghvira me damu, kar Gileatin Distrighin gumazim, ni me ateghti me izi nin adarazi ko dapiagh dami iki. Ki fomira nin aveghbuam Apsalomnin aravghuzir dughiamin, me arazir aghuimin na gami.

⁸ “Ezi Geran otarim Simei, a Bahurimin nguibar ekiamin gumazim, a Benjaminin anabamin mav, a uaghan iti. Ki tighar Mahanaimin mangamin dughiamin, aruer kamra a bar akar kuraba na ganiga, egha na gasighasighasa Godin azangsisisi. Egha a ua iza Jordanin Fanemin na batozima, ki Ikiavira Itir Godin ziamin akar dikirizim gamua ghaze, ki a misueghti an aremeghan kogham. ⁹ Ezi puvati, ni mizazitam a gasegh. Ni kamaghin nighnighan marki, a gumazir osimtiziba puvatizim. Ni nighnizir aghuim iti. Ni tuavir

manatamin mangiva, a misueghti an aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram.”

Devit areme

¹⁰ Egha gin Devit uan inazir afeziabar min aremezima, me Jerusalem anefa. Nguibar ekiar kam, me kamaghin a dibori, “Devitin Nguibar Ekiam.” ¹¹ Devit kantri Israelin 40plan azenibar atrivimin ike. A faragha Hebronin nguibar ekiamin 7plan azenibar atrivimin ike, egha 33plan azenibar Jerusalem atrivimin ike. ¹² Ezi Devitin otarim Solomon an danganim inigha atrivimin oto. Solomon atrivir gavgavimin otozi, bizitam anebirazir pu. Bar puvati.

Adoniyan ovevem

¹³ Dughiar mamın, Hagitin otarim Adoniya iza Solomonin amebam Batseba bato. Ezi Batseba an azara, “Ni akar aghuitam mikimasa izi, o?”

Ezi Adoniya kamaghin a ikaragha ghaze, “Are, ki akar aghuimra mikimasa izi.”

¹⁴ Egha a kamaghin migei, “Ki akar bar muziarir mam iti.” Ezi Batseba a migia ghaze, “A dera, ni na mikim.”

¹⁵ Ezi Adoniya ghaze, “Ni fo, Israelian gumazamiziba bar kamaghin fo, ki atrivimin otivasava ami. Ezi puvati. Ikiavira Itir Godin ifongiamin nan aveghbuam atrivimin otozima, ki puvati. ¹⁶ Egha ki datirighin azangsizir vamira iti. Ki kamaghin ifonge, ni nan azangsizir kamın amamangatigh.”

Ezi Batseba ghaze, “Ni mikimti ki oragham.”

¹⁷ Ezi Adoniya kamaghin a migei, “Ga uaning, ki kamaghsua, ni mangi Atrivim Solomonin azaraghtima, a nan amamangati, ki Sunemin nguibamin amizir kam Abisak, ki an ikiasa. Ki fo, atrivim nin akam batueghan kogham.”

¹⁸ Ezi Batseba kamaghin Adoniya migei, “A dera, ki mangi ni bagh atrivimin azangsigham.”

¹⁹ Egha Batseba, Adoniya bagha Atrivim Solomon mikimasa zuir dughiamin, atrivim dikavigha, ziar ekiam uan amebam daningasava uan tevimming apirigha uan dapanim avira. Egha a ua uan atrivir dabirabim gaperagha, egha ingangarir gumazibav geima, me dabirabir mam inigha iza Atrivim Solomonin dabirabimin vongin an agharir guvimin anetizi, Batseba a gaperaga. ²⁰ Egha Batseba kamaghin migei, “Ki azangsizir bar muziarir mam iti. Ki kamaghsua, ni an aghuaghan marki.”

Ezi Solomon kamaghin a ikaragha ghaze, “Amebam, ni purama azaragh. Ni fo, ki nin azangsizimin aghuaghan kogham.”

²¹ Ezi Batseba ghaze, “Ki kamaghsua, ni uan aveghbuam Adoniyam amamangatighti, a Sunemin amizim Abisakin ikiam.”

²² Ezi Atrivim Solomon azangsizir kam baregha atara kamaghin migei, “Ni tizim bagha Adoniya, Abisakin ikiasa nan azangsi?”* Egh ni ti uaghan, a nan danganim inigh atrivimin ikisi ni nan azangsigham. A nan avebamra. Egh ni uaghan ofa

2:17: 1 Atriviba 1:3-4 * **2:22:** Gumazitam atrivimin amuim inighti, kamaghin gumazir kam atrivimin ikiasa. Ni 2 Samuel 3:6-11 ko 16:21-22in gan.

gamir gumazim Abiatar ko Seruian otarim Joap bagh azangsziba inigh izam.”

²³ Egha Atrivim Solomon, Ikiavira Itir Godin ziamin akar dikirizim gamua ghaze, “Adoniya amizir akar kam, an osimtizim iti. Kamaghin amizi, ki a misueghti an aremegham. Ki kamaghin damighan koghti, God na misueghti ki aremegham. ²⁴ Ikiavira Itir God nan akuragha gavgavim na ganingi. Ezi kamaghin, ki uan afeziam Devitin danganim inigha atrivimin oto, mati Ikiavira Itir God fomira akar dikirizir mamn e gamua ghaze, gin Israelian atriviba nan ovavir boribar tongin aven otivigham. Kamaghin amizima, Ikiavira Itir Godin ziamin bar guizbangira, Adoniya datirighin aremegham.”

²⁵ Egha Atrivim Solomon akar gavgavimin Benaia mikemezi, a ghua Adoniya misoghezima, an areme.

Solomon ofa gamir gumazibar ingangarimin Abiatar agifa

²⁶ Atrivim Solomon kamaghin ofa gamir gumazim Abiatarin migia ghaze, “Ni uamategh uan nguibam Anatotin mangi uan nguazimin iki. Ni osimtizim iti, ezi ki ni misueghan koghti ni aremeghan kogham. Ki fo, ni fomira nan afeziam Devit ko ikegha, Ikiavira Itir God, en Ekiamin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpu. Ezi Devit osimtizir aviriba aterima, ni a ko ikia uaghan da ateri. Kamaghin amizi, ki ni misueghan koghti, ni aremeghan kogham.”

²⁷ Egha ofa gamir gumazim Abiatar, Solomon an

ingangarimin anegifa. Kamaghira, Ikiavira Itir God fomira Silon nguibamin mikemezir akam, Solomon a gamizi an oto. Akar kam kamakin, ofa gamir gumazim Elin adarasi, men ofa gamir gumazibar ingangarim givagham.†

Me Joap misoghezi an areme

²⁸ Joap, fomira Apsalomin roroam gamizir puvati, an Adoniyan akurvasi. A datirighin Adoniyan ovevemim migirigiam baregha, atiatigha ara ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, uabin akurvaghasa ofa gamir dakozimim mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba pamtemin dar suiragha iti.† ²⁹ Ezi gumazir maba ghua kamaghin Atrivim Solomon migei, “Joap ara ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ofa gamir dakozim pamtemin an suiragha iti.”

Ezi Solomon Jehoiadan otarim Benaian migia ghaze, “Ni mangiva Joap misueghti an aremegh.”

³⁰ Ezi Benaia Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua kamaghin Joap migei, “Atrivim ghaze, ni danganir kam ategh azenan mangi.”

Ezi Joap ghaze, “Puvati. Ki azenan mangighan kogham. Ni kaghira na misueghti, ki aremegham.” Ezi Benaia uamategha atrivim bagha ghua, Joapin akamin gun a migei.

³¹ Ezi atrivim kamaghin Benaian akam ikaragha ghaze, “A dera, ni an nighnizimim gin mangiva a misueghti, an aremegh. Egh an kuam inigh mangi anefagh. Joap gumazir osimtiziba puvatiziba pura me misoagharighizi me ariaghire. Ezi an

† **2:27:** Ni 1 Samuel 2:27-36in gan. † **2:28:** Ni akar 1 Atriviba 1:50in itimin gan.

osimtizir kam, na ko nan afeziamin adarazir iti. Ni a misueghti, an aremeghti, an osimtizir kam uam en ikian kogham. ³² Ikiavira Itir God, Joap amizir arazir kurar kaba ikarvagh, ivezir kuram a daningam. Joap Nerin otarim Apner ko Jeterin otarim Amasa, a midorozir sabamin puram aning misoghezi aning areme. Aning an min gumazir kuramning puvati. Apner, a Israelian midorozir gumazibar dapanim, ezi Amasa, a Judabar midorozir gumazibar dapanim. Nan afeziam Devit fozir puvatizi, Joap arazir kam gami. ³³ Ikiavira Itir God, Joap amizir osimtizir kam ginighnigh, zurara mizazim Joap ko an adarazir aningam. Egh Ikiavira Itir God, zurara dabirabir aghuim ko navir amirizim isi, Devit ko an ovavir boriba, ko an adarasi, ko an ikizimin otivamin atrivibar aningam.”

³⁴ Ezi Jehoiadan otarim Benaia akar kaba baregha, uamategha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, Joap misoghezima an areme. Me an kuam inigha ghua an dipenimin boroghin anefa, a gumazamiziba puvatizir danganimin boroghin iti. ³⁵ Ezi atrivim, Jehoiadan otarim Benaia amisevezima, a Joapin danganim inigha midorozir gumazibar dapanimin oto. Egha atrivim, Abiatarin danganim iniasa, ofa gamir gumazim Sadok amisefe.

Me Simei misoghezi an areme

³⁶ Joap aremegha givazima, Atrivim Solomon Simein diagha kamaghin a migei, “Ni Jerusalem dipenitam iningarigh, egh dipenir kamra iki. Egh ni bar Jerusalem ategh igharagh mangan marki.

³⁷ Ni Kidronin Fanem girigh vongin Jerusalem in nguibar ekiamin mitaghniamin ikiavkinighti, ki bar zuamira aruer kamra ni misueghti ni aremegham. Ni kamaghin fogh, ni uabi uan osimtizim bagh aremegham.”

³⁸ Ezi Simei kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim, nin akam bar dera, ezi ki ni mikemezi moghin damuam.” Kamaghin amizi, Simei dughiar ruarimin Jerusalem in iti.

³⁹ Ezi azenir 3pla ghua givazi, Simein ingangarir gumazir kinir pumuning ara ghua, Getin nguibar ekiamin Atrivim Akis ko iti, a Makan otarim. Ezi gumazir maba kamaghin Simei migei, “Nin ingangarir gumazir kamning ghua Getin iti.” ⁴⁰ Ezi Simei zuamira dikavigha uan donki gaperagha, uan ingangarir gumazimning buriasa Atrivim Akis bagha Getin ghu. An aningin apigha, aning inigha uamategha Jerusalem in ize.

⁴¹ Ezi Solomon kamaghin oraki, Simei Jerusalem ategha Getin ghugha uamategha ize. ⁴² Kamaghin amizi a Simein diazima a izima, a kamaghin a migei, “Ki ni gamizima, ni Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizim akirigha ghaze, Ni Jerusalem ategh tintinibar daruan kogham. Egha ki kamaghin pamtemin ni migia ghaze, Ni nguibar ekiam ateghti, ki zuamira aruer kamra ni misueghti ni aremegham. Ezi ni kamaghin na ikara, A dera, ki nin akamin gin mangam. ⁴³ Egha ni bizir tizim bagha, Ikiavira Itir Godin ziamin amizir akar dikirizim abigha, uaghan nan akam batoke?”

⁴⁴ Egha atrivim ua kamaghin migei, “Arazir kurrar ni nan afeziam Devit gamiziba, ni bar adagh

fo. Ezi datirighin ni amizir arazir kurar kaba bagh, Ikiavira Itir God, mizazim ni gasam. ⁴⁵ Egh Ikiavira Itir God deraghvira na damuva, egh zurara Devitin ovavir boribar amuti, me atrivibar otivam.”

⁴⁶ Ezi Simei ghuzima, Atrivim Benaia a migia ghaze, “Ni mangiva Simei misueghti an aremegh.” Ezi Benaia atrivim ategha ghua Simei misoghezi an areme.

Solomon datirighin atrivir bar gavgavimin otozi, gumazitam anebinan ibura.

3

Solomon nighnizir aghuim bagha God ko migei (2 Eghaghaniba 1:3-12)

¹ Egha Solomon, Isipian atrivimin guivir mamın ikia, egha arazir kamın a Isipian atrivim ko akam akiri, eghti kantrining deraghvira iki, uaning misoghan kogham. Solomon uan amuim inigha Devitin Nguibar Ekiam Jerusalemın ize. Amizim danganir kamın ikiavira itima, Solomon uan dipenim ko Ikiavira Itir Godın Dipenim ko divazir Jerusalem avinizimın ingari. ² Israelia tighar Ikiavira Itir God bagh Dipenir tamın ingaram. Kamaghin amizi, me tintinibar mighsiabar ghuavanaga an ziam fasa ofabagh ami. ³ Ezi Solomon Ikiavira Itir God gifuegha, uan afeziam Devitin mın arazir God ifongezibar gin zui. Egha an arazir mam ikufi, an asiziba ko pauran mughuriar aghuim zuim isa Ikiavira Itir God bagha mighsiabar dar ofabagh ami.

⁴ Nguibar ekiam Gibeon, a mighsiamin pin ikia egha ofa gamir danganir ekiam iti, egha ofa gamir danganir igharazibagh afira. Ezi me kagh ghuegha Ikiavira Itir Godin ziam fe. Kamaghin amizi, dughiar kamın Solomon ofa damuasa Gibeonin ghu. Solomon 1,000plan asiziba inigha ofan bar isia mighiriba tuasa Gibeonin ofan dakozir kamın ghua da tue. ⁵ Dimagarir mam, Solomon Gibeonin nguibamin ikia akua irebamin garima, Ikiavira Itir God uabi an akagha a migia ghaze, “Ni bizir tizim gifongegh, nan azaraghti, ki ni daningam.”

⁶ Ezi Solomon kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Nan afeziam Devit, nin damazimin zurara guizin araziba bar deraghavira dar gin ghua, egha arazir aghuir voroghira itim gami. Ezi kamaghin amizi, ni zurara bar an apangkuvigha, bar deraviram a gami. Egha datirighin ni uaghan kamaghin amuavira iti, ezi ki an otarim, ni na ataghizi, ki an danganim inigha atrivimin iti. ⁷ O Ikiavira Itir God, ni nan God. Ki nin ingangarir gumazim, ni na gamizi, ki uan afeziam Devitin danganim inigha atrivimin iti. Ki igiamra ikia ingangarir kam damuamin fofoziba puvati. ⁸ Nin ingangarir gumazim datirighin, ni ua baghavira misevezir gumamazibar tongin iti. Me bar avirasemezi, gumaziba me mengan ibura. ⁹ Kamaghin amizi, ni nighnizir aghuim ko fofozim na danighti, ki deraghvira nin gumamazibagh ativagh men ganam. Egh ki fogham,

3:5: 1 Atriviba 9:2; 2 Eghaghaniba 1:7 **3:9:** 2 Eghaghaniba 1:10; Aghuzir Akaba 2:3-9; Hibru 5:14; Jems 1:5

arazir manam a dera, manam ikufi. Puvatighti, ki manmaghira nin gumamazir avirir kam gativagh men ganam? Guizbangira, gumazitam uabi me gativan iburagham. Ki uabi ki fofoziba bar puvati.”

¹⁰ Ezi Ekiam Solomonin azangsizir kam baregha, Solomon bagha an navim bar dera. ¹¹ Egha God Solomon migia ghaze, “Ni dughiar ruarimin nguazir kam in ikiasa, nan azangsizir puvati, egha dagiar aviriba iniasa nan azai puvati, egha uan apanibagh asighasighasa nan azai puvati. Ni Israelia gativagh deraghvira men ganamin nighnizir aghuim ko fofozim iniasa nan azai. ¹² Kamaghin amizi, ki guizbangira, bizir ni uabi daningasa nan azangsizim, ki a isi ni daningam. Ki datirighin nighnizir aghuim ko fofozir aghuim ni daningam. Gumazitam fomira fofozir kamagh garitam itir puvati, egh uaghan gin gumazitam fofozir kamagh garitam ikian kogham. ¹³ Guizbangira, ni ziar ekiam ko dagiar aviriba uabi daningasa nan azarazir puvati. Ezi ki bizir kaba bar ni daningam. Dughiar ni atrivimin ikiamim, atrivir igharazitam ni itir ziar ekiam kam itir puvati. ¹⁴ Egh ni uan afeziam Devitin min nan tuaviba ko arazir ki ifongeziba ko nan Akar Gavgavibar gin mangiti, ki ni damuti ni dughiar ruarimin nguazir kam in ikiam.”

¹⁵ Ikiavira Itir God mikemegha givazi, Solomon oseghe dikavigha fo, a irebam in gani. Egha gin a uamategha Jerusalem in ghugha, Ekiam in Akar

Dikirizir Gavgavir Boksiamin boroghin tu. Egha ofan bar isia mighiriba ko ofan God ko navir vamiran ikiamim gami. Egha bizir kamın gın, a uan ingangarir gumaziba bagha isar ekiam gami.

Nighnizir aghuim Solomonin akurazi a deravira kotiam gami

¹⁶ Dughiar mamın, tuavimın amizimning uan osımtızim akırasa atrivim bagha ize. ¹⁷ Amizir mam kamaghın migei, “Nan gumazir ekiam, ga uaning, ni oragh. Ki amizir kam ko ga uaning inigha dipenir vamiran ikia, ki otarir mam bate. Egha ki borir kam batir dughiamın, amizir kam uaghan na ko dipenimın iti. ¹⁸ Aruer pumuning gıvazi, mıkezim otozi, a uaghan otarir mam bate. Ga uaningra dipenimın iti. Ezi igharazitav ua ga ko dipenir kamın itir puvati. ¹⁹ Ezi dimangan, an akuav onganigha iragha iza uan borim gisın mitozi an areme. ²⁰ Ezi dimangan ki akuavira itima, a nan borim inigha uan misiamın ghu, egha uan borir kuar kam inigha iza nan boroghın aneti. ²¹ Ki mızaraghara dikavigha otem uan borim daningasa amua garima, an aremegha gıfa. Egha ki deraghavira an namnamın gara anesavsuigha ghaze. Kar borir ki otezim puvati.”

²² Amizir kam mikemegha gıvazi, amizir igharazim kamaghın migei, “Puvati. Borir aremezim, a nın borim. Ezi borir angamıra itim, a nan borim.”

Ezi amizir faragha mikemezim kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Bar puvati. Borir aremezim, a nın borimra. Ezi borir angamıra itim, a

nan borim.” Aning atrivimın damazimın uaning adosi.

²³ Ezi atrivim kamaghın aning miğei, “Gua uaghara akar vamıra bagha uaning adosi. Mav ghaze, ‘Otarir angamıra itim a nan borim.’ Ezi igharazitav uaghan ghaze, ‘Bar puvati. A nan otarim.’”

²⁴ Ezi atrivim kamaghın uan ingangarir gumazibav gıa ghaze, “Ia midorozir sabatam inigh izi.” Ezi me ghua midorozir sabam inigha atrivim bagha ize.

²⁵ Ezi a kamaghın me miğei, “Ia otarir angamıra itir mam, inigh izi tongıram anebigh, egh an akuar vuem isi amizitam daningigh, egh an akuar vuem isi amizitam daningigh.”

²⁶ Ezi guızın borir kamın amebam bar uan borimın apangkuvigha kamaghın atrivim miğei, “Nan gumazir ekiam, marki. Ga uaning! Ni borim amizir munam daningigh. Ni a misueghti an aremeghan marki.”

Ezi amizir igharazim ghaze, “Puvati. Ni gan tav daningan kogham. Ni pura tongıram anebıkiğh.”

²⁷ Ezi atrivim kamaghın miğei, “Ia borim misueghti an aremeghan marki. Ia borim isi amizir borir angamıra ikiasa miğeim daningigh. E fo, anarıra guızın borir kamın amebam.”

²⁸ Ezi gın Israelian gumazamiziba bar, Atrivim Solomon kotiamın aven amizimning gamizir niğnizir aghuir kam baregha, dikavir kuram gamigha ziar ekiam a ganıdi. Egha me kamaghın fo, God uabıra, guızın arazimın gın mangı

osimtiziba akiramın fofozim ko niĝhnizir aghuim a ganingi.

4

Atrivim Solomonin ingangarir gumazir dapaniba

¹ Atrivim Solomon Israelian danganiba bar a dagh atifa. ² Ezi an ingangarir gumazir dapanibar kara:

Sadokin otarim Asaria, an ofa gamir gumazim.

³ Sisan otarir pumuning, Elihorep ko Ahiya, aning atrivimin akınafariba osirir gumazimning.

Ahilutin otarim Jehosafat, an atrivim amir biziba bar, a dar eghaghaniba osirir gumazim.

⁴ Jehoiadan otarim Benaia, a midorozir gumazibar dapanim.

Sadok koma, Abiatar, aning ofa gamir gumazimning.

⁵ Natanin otarim Asaria, a distrighbar garir gumazir dapanibar dapanim.

Natanin otarim Sabut, a ofa gamir gumazim, egha a gumazir guizin niĝhnizir aghuiba atrivim ganidim.

⁶ Ahisar an atrivimin dipenimin ingangaribar garir gumazir dapanim.

Apdan otarim Adoniram, an atrivimin ingangarir gumazir kinibar dapanim.

⁷ Ezi Solomon uaghan 12plan gumazir dapanibav sefe. Eghti me Israelin distrighin 12pla gativagh dar dagheba iniva, egh atrivim ko gumazimizir a ko an dipenimin itiba bagh da amangiti, me dar amam. Azeniba bar zurara, 12plan iakinibar tongin, iakinir vamira, distrighin kaba

vaghvagh men iakinimra, me dagheba isi atrivim ko an dipenimın itir adarasi, me daghebar men akurvaghm. ⁸ Ingangarir gumazir dapanir distrighın kabar garibar ziabar kara:

Benhur, a Efraimın anabamın mighsiaba itir danganımın garir gumazim.

⁹ Bendeker, a nguibar ekiar kabar gari: Makas, Salbim, Betsemes ko Elon Bethanan.

¹⁰ Benheset, a nguibar ekiar kabar gari: Arubot, Soko ko, Heferın nguibar ekiamın nguaziba.

¹¹ Ben Abinadap, Dorın nguibar ekiam ko an boroghın itir mighsiabar itir danganım gari. A Solomonın guivir mamın iti, an ziam Tafat.

¹² Ahilutın otarım Bana, a nguibar ekiar kabar gari: Tanak, Megido, ko Betsanın nguibar ekiam ko an boroghın itir nguazim. Nguazir kam a Saretanın nguibar ekiamın boroghın, Jesrilın nguibar ekiamın Sautın amadaghan iti. Distrighın kamın mitaghniyam, aruem anadi naghın Abel Meholan ikegha ghua, Jokmeamın nguibar ekiamın aruem uaghiri naghın tu.

¹³ Bengeber, a Gileatın Distrighın itir Ramotın nguibar ekiamın gara, egha uaghan gumazir kam Jair, an nguibabar gari, a Manasen anabamın gumazir mam. Nguibar kaba uaghan Gileatın nguazımın iti. A uaghan Argopın danganımın gari, a Distrik Basanın iti. Distrighın kam a 60plan nguibar ekiaba iti, da bar divazir gavgaviba ko tiar akar gavgaviba iti. Tiar akar kaba, me brasın ingarizir igugunir gavgavibar da asi.

¹⁴ Idon otarım Ahinadap, a Mahanaimın nguibar ekiamın gari.

¹⁵ Ahimas, a Naptalin anabamın nguazımın gari. A Solomonın guivir igharazım Basematın iti.

¹⁶ Husain otarım Bana, an Aserın anabamın nguazımın gara, egha uaghan Bealotın nguıbar ekıamın gari.

¹⁷ Paruan otarım Jehosafat, a Isakarın anabamın nguazımın gari.

¹⁸ Elan otarım Simei, a Benjaminın anabamın nguazımın gari.

¹⁹ Urin otarım Geber, a Gileatın Distrıghın gari. Fomıra distrıghın kam, Amorıan Atrıvım Sıhon ko Basanın Atrıvım Ok, anıng an ikıa an gari.

Ezi gumazır dapanır vamıra, a Judan Distrıghın ikıa distrıghın kabır gumazır dapanır kaba bar adar gari.*

Solomon atrıvımın itıma kanrı bar deraghavıram oto

²⁰ Juda ko İsraelin gumazamızıba bar avıraseme, matı ongarır gıgım. Me dagheba ko dıpaıa apava bar akonge. ²¹ Solomon kanrıın kaba bar dar atrıvımın iti, da Yufretısın Fanemın aruem anadı naghın ikegha ghua, Filıstıabar nguazımın aruem uaghırı naghın otogha ghua, sautın amadaghan, Isıpın mıtaghnıamın tu. Kanrıın kaba bar Solomonın apengan ikıa, egha dughiabar uan takısba isa a bagha ıza ghua, dughiar an aremezımın tu.

²² Arueba bar vaghvagha Solomon kamaghın dagheba isi, 6,000 kilogrem plaua ko 3,000 kilogrem plauan aghuıba, ²³ ko 20plan bulmakauba,

* **4:19:** Hıbrun akam kagh deragha bıgha mıgeır puvatı. **4:21:** Jenesıs 15:18; 2 Eghaghanıba 9:26

ko 10plan bulmakaun me akuaghampir mikarziba sara itiba, ko 100plan sipsipba, ko dian ruarimin itiba, ko tuarir mikarziba sara itiba ini.

²⁴ Solomon Israelin boroghin itir kantriba bar adar gara ghua, aruem anadi naghin Yufretisin Fanemin tu. An nguazir mitaghniam, Yufretisin Fanemin boroghin itir nguibar ekiam Tipsan ikegha, bar ghua aruem ghuaghiri naghin itir nguibar ekiam Gasan tu. Danganir kabar itir atriviba bar an apengan iti, ezi kantrin igharazir an boroghin itiba, me an apanim gamir puvati.

²⁵ Solomon atrivimin itir dughiamin, Juda ko Israelin nguaziba bar dar gumazamiziba, me Danin nguibar ekiamin ikegha ghua Berseban nguibar ekiamin tu, me bar deraghavira uan wainin azeniba ko fighin temebar boroghin apiav iti. Ezi bizir kuratam me batozir puvati.

²⁶ Solomon hoziabar arighamin dipenir aviriba iti, kar hoziar midorozir karisba mikirvaziba. Ezi a 40,000plan hoziaba dipenir kabagh arisi. Solomon uaghan 12,000plan midorozir gumaziba iti, me hoziabagh apia misozir gumaziba.

²⁷ Distrighin kaba vaghvagha dar 12plan gumazir dapaniba, me Atrivim Solomon bagha iakinir a me bagha inabazimin dagheba iniasa zui. Dagher kaba, da atrivim ko gumazamizir an dipenimin ikia a ko apibar dagheba. Gumazir dapanir kaba, me bar deraghavira uan ingan-garim gami, ezi atrivim dughiar tam in daghebar otevezir puvati. ²⁸ Iakinir atrivim inabazimin, me uaghan, hoziar karisbagh etuiba ko hoziar

igharaziba bagha, baliba ko graziba isa izi. Me hoziaba bagh dagher kaba inigh, vaghvagh danganir hoziaba iti naghin mangam.

²⁹ God, nighniziba ko fofozir aghuir aviriba isa Solomon ganingi. A fofozir bar aghuiba iti, mati ongarimin gigim, ezi gumazitam da menggan iburagham. ³⁰ An fofozim ko nighnizir aghuim, aruem anadi naghin itir fofozir gumaziba ko, Isipin itir fofozir gumazibar fofoziba bar dagh afira. ³¹ Solomonin fofozim, a nguazir kamın fofozir gumazibar fofoziba bar dagh afira. Solomonin fofozim, uaghan Etanin fofozim gafira. Etan a Esran adarazir fofozir gumazir mam. Solomonin fofozim uaghan Maholin otaribar fofozim gafira, Maholin otaribar izibar kara, Heman, Kalkol ko Darda. Kamaghin amizi, Israelin boroghin itir kantriba bar, dar gumazamiziba, an ziar ekiamin akam barasi. ³² Solomon, 3,000plan aghuzir akaba osirigha, egha uaghan 1,005plan ighiaba osiri. ³³ An akaba, biziba bar dav gei, mati Lebanonin sidan temer ekiam ko, hisopin min garir temer dagiar divazir miriabar aghuibav gei. A uaghan asizir aviriba ko, kuaraziba ko ipeba ko, osiriba sara migei. ³⁴ Kantriba bar dar atriviba, Solomon barazi, a nighnizir aghuim ko fofozir aghuim itima, ezi me gumaziba amadima me iza an akar aghuiba barasi.

5

4:31: Onger Akaba 89:1
Solomon 1:1

4:32: Aghuzir Akaba 1:1; 10:1; 25:1;

Solomon Ikiavira Itir God bagha Dipenimin ingarasa bizibar kiri

(2 Eghaghaniba 2:1-18)

¹ Fomira Hiram Tairin atrivimin ike, a fomira Atrivim Devitin namakar aghuim. Egha Hiram kamaghin oraki, Solomon, Devitin danganim inigha atrivimin oto, ezi a uan ingangarir gumazir dapaniba Solomonin ganasa me amada. ² Ezi Solomon, Hiram bagha akam amaga ghaze, ³ “Ni fo, nan afeziam Devit atrivimin itir dughiamin, apaniba zurara izava a ko misosi. Kamaghin a Ikiavira Itir God, uan Godin ziam famin Dipenimin ingaramin dughiaba puvati. A kamaghin nighnisi, Ikiavira Itir God apanir kaba abinighti, ki uan Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram. ⁴ Ezi datirighin, Ikiavira Itir God, nan God, kantrin igharazibagh amizima, me e ko deraghaviram apia. Kantrin kaba datirighin uam en apanim gamir puvatizi, arazir kuratam e batozir puvati. ⁵ Kamaghin amizi, ki datirighin Ikiavira Itir God, nan God, an ziam famin Dipenimin ingarasa ifonge. Ikiavira Itir God fomira nan afeziam ko akar kam akirigha ghaze, ‘Ki nin otaritam amiseveghti, a nin danganim inigh atrivimin ikiam. Egh a na bagh Dipenimin ingaram, eghti gumazamiziba Dipenir kamın na bagh roghira izi nan ziam fam.’ Kamaghin amizi, ki datirighin a bagh Dipenimin ingaram. ⁶ Kamaghin amizi, ni uan ingangarir gumaziba, amadaghtima me sidan temeba okisi, Lebanonin Mighsiabar mangi, eghti ki dar Dipenir kamın ingaram. Ni fo, Saidonia

temeba oka bar fo, ezi nan ingangarir gumaziba fozir puvati. Kamaghin amizi, ki uan ingangarir gumaziba amadaghtima, me puram men akurvaghsi izam. Eghti ni manmaghin dagiaba, uan ingangarir gumazibagh ivesi ifueghti, ki pura ni daningam.”

⁷ Ezi Hiram, Solomonin akar kam baregha, an navim bar dera, ezi a kamaghin migei, “E datirighin Ikiavira Itir Godin ziam fam. Guizbangira, an otarir aghuim isa Devit ganingizima, an an danganim inigha, atrivimin otogha kantrin gavgavir kamın gari. Devitin otarir kam, a bar nighnizir aghuiba ko fofoziba iti.” ⁸ Egha Hiram kamaghin Solomon bagha akam amaga ghaze, “Ki nin akam baregha givagha, an amamangati. Ki ni bagh temer sidaba ko painin temeba amangam. ⁹ Nan ingangarir gumaziba Lebanonin temeba okegh, da inigh ongarir dadarimin mangam. Me da akuvagh, pamtemin da ikegh, dar ikiziba inigh ongarimin izi, ongarir dadarir ni misevezimin dar arigham. Danganir kamın, nan ingangarir gumaziba dar beniba firighti, nin ingangarir gumaziba da iniam. Bizir vamira ni na bagh a damuasa ki ifonge, ni na ko nan dipenimin iti darazi bagh dagheba amang.”

¹⁰ Kamaghin amizi. Hiram Solomon bagha temer sidaba ko painin temer aviriba oke, ezi da Solomon diborozir dibobonimin tu. ¹¹ Ezi zurara azeniba vaghvagha Solomon 2,000 tan witba ko, 4,000 litan* olivin borer aghuiba isa, Hiram uan

* **5:11:** Gumazir fomira itir maba akar kam gira, egha me ghaze, akar kam 400,000 litan migei. Ni 2 Eghaghaniba 2:10in gan.

adarazi ko damasa me bagha da amadi.

¹² Ikiavira Itir God, akar dikirizir amizimin girara ghua fofozim ko nighnizir aghuiba Solomon ganingi. Ezi Hiram ko Solomon, namakar aghuimningin oto. Aning deraghavira ikiasa, akar dikirizir gavgavir mam gami.

¹³ Atrivim Solomon 30,000plan gumaziba, Israelian danganibar bar me inigha uan ingangarir kam damuasa me migei. ¹⁴ Egha an okoruar 3plan me abiki, ezi okoruaba vaghvagh 10,000plan gumaziba iti. Eghti iakiniba vaghvagh, gumazir okoruar tam mangi Lebanon kantrin ingangaribar amu ua izam. Eghti iakinir igharazimin okoruar igharazim mangi ingaram. Ezi okoruar 3plan kaba kamaghin ami, tam mangi Lebanonin kantrin iakinir vamiran ingarigh, egh ua izi iakinir pumuningin nguibamin ikiti, igharazim mangam. Me kamaghin uarigh itavragha ingari. Ezi Adoniram a ingangarir gumazir kabar gari. ¹⁵ Ezi Solomon uaghan 80,000plan dagiaba aghorir gumaziba ini, ezi me mighsiabar dagiabar ghoru. Egha dagiaba aterasa 70,000plan gumaziba ini. ¹⁶ Egha a uaghan ingangarir gumazir kabar ganasa gumazir dapanir 3,300plan maba amisefe. ¹⁷ Ezi ingangarir gumazir kaba Solomonin akamin gin ghua, danganir dagiar bar aghuiba iti naghin dagiabar ghora, dagiar dafar bar dirir pin koziba aghora, egha deravira dar kiri. Egha me da atera Jerusalem ghua da arisi, eghti gin me Godin Dipenimin ingarsi, dagh isin Dipenim asam. ¹⁸ Ezi dipenimin ingarir fofozir gumaziba

uaghan Solomon ko Hiramın ingangarir gumaz-ibar tongın iti. Egha me Gebalın nguıbar ekiamın ingangarir gumaziba ko ingara, Godın Dıpenimın ingaramın dagıaba akıra temeba abısi.

6

Solomon Ikiavıra Itir God bagha Dıpenimın ingari

¹ Israelia Isip ataghızir dughiamın ikegha iza datırıghın, kar 480plan azeniba. Ezi azenir kam kar namba 4ın azenir Solomon Israelian atrivimın itim. Ezi azenir kamın namba 2ın iakinim, kar iakinir me kamaghın dıborim Siv,* Solomon Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın ingari. ² Dıpenir Atrivim Solomon Ikiavıra Itir God bagha ingarızir kam, an ruarım 30 mitan tu, ezi an arozim 10 mitan tu, ezi an tuirivim, a 15 mita ko akuamın tu. ³ Ezi azuarir mam Dıpenimın guamın iti. An ruarımın ababanım, matı Dıpenimın arozımın ababanımın mın 10 mitan tu. Ezi an ruarım 5 mitan tu. ⁴ Dıpenir kamın bıriba winduaba iti, ezi winduan kaba dıpenimın aven ekevegħa, azenan bar sufi. Me winduan kaba, bizir torir muziarir avırıba itibar da ave, egħtı angazan-garım Dıpenimın aven izam.† ⁵ Ezi danganir muziarir avırıba, Dıpenimın mıriar 3pla, bar da ekiarugħa gavgavım Dıpenimın bıribagh anıdı. ⁶ Danganir muziarir kaba, da uarıgh ısın ikia għuava anaga 3plan ghuriaba iti. Me ghuriar

* **6:1:** Israelian iakinir kam Siv, an Epril ko Mein dughiamın otifi. † **6:4:** Hibrun akam, danganir kamın deragħa bigħa a mıgei puvati.

kabar ingarasa, ghuriar 3plan apengan iti akoribar arighasa, me Dipenimîn biribar toribar amuan aghua. Kamaghîn amizi, me ghuriar namba 2 bagha dipenir akoriba arighasa, an birim gekuigha mong aven ghu, eghti dipenir akorir kam arighamin danganim ikiam. Me kamaghîra namba 3în ghuriam uaghan a gami. Kamaghîn amizîma, ghuriar namba 1, a suvizi an arozimîn ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu. Ezi an pîn itir ghuriar namba 2, a mong ekevezi, an arozimîn ababanim 2 mita ko 74 sentimitan tu. Ezi ghuriar namba 3, an ekevezi an arozimîn ababanim 3 mita ko 20 sentimitan tu.

⁷ Me dagiaba inizir danganimîn, me bar de-
raghavîra dagiaba inizir danganimîn dar ghora
da avîsi. Egh me gîn ada inigh izi, Ikiavîra Itir
Godin Dipenimîn ingaram. Kamaghîn amizi me
dipenimîn ingarir dughiamin, hamaba ko, so-
biaba, ko ainbar ingarir bizir igharaziba, dar
niginiba puvati.

⁸ Ghuriar pîn itimningîn ghuavanadir adîriziam
iti, a Dipenimîn sautin amadaghan iti. ⁹ Ezi
Solomonin ingangarir gumaziba, me Dipenimîn
miriabar itir ghuriar kabar ingari, egha sidan
temer arariba inigha dipenir siriamin ingari.
¹⁰ Dipenim avînzir danganir kam, a ghuriar 3pla
iti. Ezi ghuriar kabar tuirivimîn ababaniba da
bar 2 mita ko 28 sentimitan tu. Me sidan temeba
inigha Dipenimîn biribar poghezi, da dipenir ako-
ribar mîn ikia ghuriar kaba gavgavim dagh anîdi.

¹¹ Ezi Ikiavîra Itir God gîn kamaghîn Solomon
migei. ¹² “Dipenir ni datirighîn na bagha ingarir

kam, ki akam nin iti. Ni deraghvira arazir ki ifongeziba, ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ko nan Akar Gavgavibar gin mangitima, ki deraghvira ni damuam, mati ki fomira nin afeziam Devit bagha akam akirizi mokin. ¹³ Egh ia Israelia, ki ian tongin ikiam, ia nan gumazamiziba. Egh ki ia ateghan kogham. Bar puvati.”

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganiba asingi

(2 Eghaghaniba 3:8-14)

¹⁴ Ezi Solomon uan ingangarir gumaziba ko me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarigha gifa. ¹⁵ Me Dipenimin aven itir biriba avasa sidan temer arariba inigha da ave, an ghuriar aruir danganimin ikegha, ghua an siriamin tu. Egha me painin temer arariba inigha an ghuriar vazimin itimin da ghuani. ¹⁶⁻¹⁷ Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven danganir ekiar mam abigha, birimin ingari. Danganir bar aven itim, me kamaghin a dibori, Danganir Bar Anogoroghezim, ezi an ruarimin ababanim 10 mitan tu. Ezi danganir igharazim, me kamaghin a dibori, Anogoroghezir Danganim, ezi an ruarimin ababanim 20 mitan tu. Birir aning abighizir kam, me temer sidan araribar an ingari. Ezi birir kam ghuavanaga dipenir siriamin tu. ¹⁸ Me sidan temer arariba inigha biriba bar da ave. Eghti gumaziba biribar dagiabar ganan kogham. Egha me seviba ko akimarir onezibar nedazir aghuariba ter ararir kabar dar ghore.

19 Me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam arighasa, Dipenir kamın aven Bar Anogoroghezir Danganımın ingari.

20 Bar Anogoroghezir Danganımın ababaniba, bar voroghira ghue, an ruarım 10 mitan tuzi, an arozim uaghan 10 mitan tu, ezi an tuirivim uaghan 10 mitan tu. Me golin aghuiba inigha danganir kamın biriba ave. Danganir kamın tiar akamın boroghın, me temer sidan ofa gamir dakozir mamın ingari. Egha me uaghan ofa gamir dakozir kam golin da ave.† 21 Me golin aghuim inigha Anogoroghezir Danganımın aven an biriba bar a da ave. Me uaghan sen golin ingarigha Danganir Bar Anogoroghezimın tiar akamın da agui. Me danganir kamın biriba golin da ave. 22 Kamaghın amizi, Ikiavira Itir Godin Dipenimın averiam ko ofa gamir dakozir Danganir Bar Anogoroghezimın aven itim, me golin aghuimın bar da ave.

23-26 Me olivın temeba inigha enselin bar gavgavir pumuningın nedazimningın ingari, egha aning isi Bar Anogoroghezir Danganımın aven aning asam. Aningın ruarımningın ababanım 5 mitan tu. Enselning bar uaghara gari. Aningın avızimning kuigha voroghira iti. Ezi aningın avızimningın ruarımın ababanım vaghvagha 2 mita ko 50 sentimitan tu. Kamaghın amizi, enselin bar gavgavir mamın avızimningın ruarımningın ababanım 5 mitan tu. 27 Me enselin bar gavgavir kamningın ingarigha gıvagha, aning isa

† 6:20: Hibrun akam danganir kamın deragha bigha a migeir pu.

6:22: Ua Me Ini 30:1-3 6:23-26: Ua Me Ini 25:18-20

Bar Anogoroghezir Danganimın aning asara. Enselin mam agharir guvimın tughav itima, an avızim agharir guvimın itir birimın poro. Ezi enselin igharazim, an agharir kiriamın tughav itima, an avızim agharir kiriamın itir birimın poroghav iti. Ezi aningın avızir igharazimning iza Bar Anogoroghezir Danganimın tongın, uaningın akuigha uaning bira. ²⁸ Me uaghan golın enselin kamning avara.

²⁹ Egha me Bar Anogoroghezir Danganim ko, Anogoroghezir Danganim, aningın biriba, enselin bar gavgavibar nedaziba, ko akımarir onezibar nedaziba, ko detın tememın nedaziba, dar kira dar ghorı. ³⁰ Egha me gol inigha an ghuriar aruir danganimning avara.

³¹ Egha me Bar Anogoroghezir Danganim bagha olivın temer arariba inigha, tiar akar pumuningın ingari. Egha me tiam asir danganimın ter akınir 5plan mıkebaba itimningın aning agura. Egha dughiar me tiam asim, tiar kamning iza uaghara uaning dukua. ³² Tiar akar kamning, me enselin bar gavgavibar nedaziba ko detın temebar nedaziba ko akımarir onezibar nedazibar, aningın dar kira dar ghore. Egha me gol inigha tiar akamning ko, nedazir kaba saram avara.

³³ Kamaghıra, me Dipenimın Danganir Anogoroghezimın aven zuir tiar akamningın ingarasa, olivın temer ararimning inigha guarir akınimning tiar kamning arıghamimın ingari. Ezi guarir akınir kamning, vaghvagha 4plan miriaba iti. ³⁴ Egha me painın temer ararir ruarir 4pla inigha tiar akar pumuningın ingari. Tiar akar kamning vaghvagha akuar pumuning

iti, ezi me ainsisbar da isav suiki. Pumuning vongin itima, pumuning vongin iti. Da kuamin dughiamin da isivagh isivagh mangi uarigh puegham. Egha me tiar akar kamning isa, tiar akamin danganimin aning asara, mati me Bar Anogoroghezir Danganimin tiar akam gamizi mokin. ³⁵ Egha me enselin bar gavgavibar nedaziba, ko detin temebar nedaziba ko akimarir onezibar nedazibar, aningin dar kira dar ghore. Egha me gol inigha tiar akamning ko, nedazir kaba saram avara.

³⁶ Egha me Dipenim boroghin itir danganir arozim avinizir divazimin ingarasa, dagiar deragha dighoregha dikiriziba inigha, 3plan bizibar da arisi, me da uarigh isin arisi. Egha me sidan temer arariba dagiar kabagh isin arisi. Egha me ua dagiar 3plan bizibar uarigh isin arigha, temer araribar bizir mam dagiabagh isin ati, me kamaghira amua ghua divazir kam agifa.

³⁷ Solomon namba 4in azenimin atrivimin itir dughiamin, an iakinir namba 2in, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin apengan itir mingarir gavgavim ati. Iakinir kam me kamaghin a dibori, Siv, iakinir kam me dipenim asasa dagiaba isa bizibar da arisi. ³⁸ Ingangarir gumaziba 7plan azenibar Dipenir kam inigari, egha Solomon atrivimin itir azenir namba 11, an iakinir namba 8in aven, me Dipenimin ingangariba bar da agifa. Me iakinir kam kamaghin a dibori, Bul.Š Solomon mikemezi moghira, me ingangariba bar deraghavira dagh

Š 6:38: Israelian iakinir kam Bul, a en iakinir Oktoba ko Novemban dughiamin otifi.

amizi, Dïpenimïn ingangariba bar deraghavïram oto.

7

Me Solomon bagha dïpenir ekiamïn ingari

¹ Solomon ua bagha atrivimïn dïpeniba itir danganir mamïn dïpenimïn ingari, ezi an ingangarir gumaziba ingara ghuavïra itima, 13plan azeniba givazi, danganir kamïn dïpenir kaba gifa. ² Solomonïn ingangarir gumaziba, dïpenir ekiar mamïn ingari, egha ziam a garïgha ghaze, Lebanonïn Ruarir Pizimïn Dïpenim. Dïpenir kamïn ruarimïn ababanim, 50 mitan tu, ezi an arozimïn ababanim, 25 mitan tu, ezi an tuirivimïn ababanim, 15 mitan tu. Dïpenir kamïn, me temer sidan dïpenir akiniba isa 4plan bizibar da ase. Egha me dïpenimïn tuirivimïn pin, sidan ter ararir ruariba inïgha akoribar mïn dïpenir akinibagh isïn da arïki. ³ Egha dïpenimïn arozimïn gin ghua, me akoriba isa 3plan bizibar gin ghua dïpenir akinibagh isïn da tuamraki. Akorir kabar dibobonim, 45in tu, ezi biziba vaghvagha 15plan akoriba iti. Egha me sidan temer bïghizibar arariba inïgha an siriamïn ingari. ⁴ Dïpenimïn birir vong ko vongïn itiba uaghara winduan bizir 3pla iti. Me winduaba deraghavïra dar abaragha dar ingarizi, da birimningïn vong ko vongïn ikia, bar voroghïra gara iti. ⁵ Dïpenir kamïn tiar akaba, da 4plan mïriaba iti. Egha tiar akar kaba, da bizibar aven itima, biziba vaghvagha tiar akar 3pla iti.

⁶ Egha me dipenir mamın ingarigha kamaghın a dibora ghaze, Dipenir Akınir Ekiar Avırıba Itir Dipenim. Dipenir kamın ruarımın ababanım, 25 mitan tu, ezi an arozımın ababanım, 15 mitan tu. Dipenir kamın azuarımın akınıba, da azuarir kamın isiriam gisaghpu.*

⁷ Egha me uaghan Atrivimın Dabirabimın Dipenimın ingari. An ziar igharazir mam Dipenir Kotiaba Barazim. Kar dipenir Solomon gumazamizibar osımtızıba baraghamim. Me sidan temeba abigha dar ararıba inigha, dipenir kamın birıba apıra, ghuriamın arui naghın ikegha, ghuavanaga an siriámın tu.†

⁸ Egha me arazir kamın gın ghua Solomonın dipenir a uabi ikiamim bagha, me divazir igharazımın aven, Dipenir Kotiaba Barazımın girakirangın an ingaravıra iti. Egha me uaghan dipenir igharazıbar mın an ingari. Solomon uaghan dipenir kamaghıra garım uan amuım bagha an ingari. A Isipın atrivimın guivim.

⁹ Dipenir kaba bar, me dagıar bar aghuibara inigha dipenir kabar ingara, dar ghuriabar arui naghın ikegha ghua dar siriabar tu. Egha uaghan danganir uari akuvamim avınizir divazımın ingari. Dagıar kaba, me dar ghora, egha soba ko siselba isa deravıra dar mıriabar kiri. ¹⁰ Egha dipenir kabar apengan itir mıngarıba bagha, me dagıar aghuir bar pın kozıba ini. Dagıar kaba, da bar ekefe, dar mabar ababanım, 3 mita ko

* **7:6:** Hibrun akam, deragha akar kamın mıngarım abıghızir puvati. † **7:7:** Hibrun akam, deragha akar kamın mıngarım abıghızir puvati. **7:8:** 1 Atriviba 3:1

akuamın tu, ezi mabar ababanım 5 mitan tu. ¹¹ Me dagıar ekiar kaba arıgha gıvagha, dagıar dirir me deragha dıghora dıkırızıba inıgha, uaghan sidan temeba isa dıpenıbar ingarı. ¹² Egha dıpenır kaba itır danganır kam, me anevınızır dıvazım bar an ingarava aneghui. Dıvazır kam, me an ingara, dagıar aghuir me deragha dıghora dıkırızıba inıgha 3plan bızıbar da arıgha, uarıgh ısın arısı. Egha me sidan temer ararıba dagıar kabagh ısın arısı. Egha me ua dagıar 3plan bızıbar uarıgh ısın arıgha, temer ararıbar bızır mam dagıabagh ısın arısı, me kamaghıram amua zuıma dıvazır kam gıfa. Me faragha İkiavıra Itır Godın Dıpenımın guamın danganır uarı akuvımın dıvazımın ingarızı moghıra, dıvazır kamın ingara ghuavtı a gıfa. A İkiavıra Itır Godın Dıpenımın guamın itır azuarımın mın garı.

Huram iza Atrivim Solomonın ingangaribagh ami

¹³⁻¹⁴ Tairın nguıbar ekiamın gumazır mam, an zıam Huram. Gumazır kam, brasın bızıbar ingarır fofozır gumazır ekiam. An afezıam Tairın gumazım, a uaghan brasın bızıbar ingarır fofozır gumazım, ezi an aremegha gıfa. Huramın amebam, a Naptalın anabamın amızır mam. Solomon Huram bagha akam amadazı, a iza Solomon a mıkemezi moghın, brasın bızıba bar dar ingarı.

Huram brasın guarır akınır ruarır pumuningın ingarı

(2 Eghaghanıba 3:15-17)

¹⁵ Huram guarır akınır ekiar ruarır pumuning brasın aningın ingarı. Ezi aningın ruarımning

vırara 9 mitan tu, ezi aningın arozimning 6 mitan tu. ¹⁶ Egha uaghan a guarir akinir ruarir kamning gisin darighasa brasın dapanimningın ingari. Guarir akinir kamningın dapanimningın guarimın ababanım, 2 mita ko 28 sentimitan tu. ¹⁷ Egha a sen brasbar ingarigha ivemın mın da ikegha guarir akinimningın dapanimning adia da agui. Guarir akinimning adiarir kabar, 7plan ikiziba vaghvagha aningın iti. ¹⁸ Egha a bras inigha pomigranetın temer ovızir avıribar nedazibar ingarigha, da isa brasın guarir akinimningın dapanimning gisin arigha ghu. Guarir akinimning vaghvagha pomigranetın ovızibar nedazir bızir pumuning iti. ¹⁹ Guarir akinir dapanimning vaghvagha aningın ganganim mati akımarir dirim oneghırigha iti. Aningın ruarimın ababanım, 2 mitan tu. ²⁰ Guarir akinir kamningın dapanimningın apengan, aning gighuızir mızimning iti. Ezi Huram ivemın mın irıghızir sen bras inigha, mızir kamning gisin da ike. Egha aning gisin a pomigranetın temer ovızibar nedaziba bızir pumuning dagh itui. Ezi dipenir akinimning vaghvagha 200plan pomigranetın ovızibar nedaziba iti.† ²¹ Huram guarir akinimningın ingangariba agıvagha, aning isa Ikiavıra Itir Godın Dipenimın azuarimın tiar akamın boroghın aning asara. Egha guarir akinir sautın amadaghan tughav itim, kamaghın a dıbori, Jakın. Egha notın amadaghan tughav

† **7:20:** Hibrun akam, deragha akar kamın mıngarım abıghızir puvati.

itim kamaghin a dibori, Boas. § 22 Guarir akinir kamningin dapanimning gisin, me akimarir dirir onezimın mirara ingarizir bizimning aningın iti. Ezi guarir akinir kamningin ingangariba bar gifa.

*Huram tengin dipar ekiam
brasin an ingari
(2 Eghaghaniba 4:2-5)*

23 Ezi Huram brasin aviriba inigha da tuezi da isia amerezi, a bras tengin bar ekiamın ingarigha, a dibora ghaze, Ongarim. Tengin kamın arozimın ababanım, 4 mita ko 57 sentimitan tu, ezi an tuirivimın ababanım, 2 mita ko 28 sentimitan tu, ezi an akam gighuizir ababanım, 13 mita ko 71 sentimitan tu. 24 Egha a kerbezbar nedaziba tengin kamın dapanımın miriaba, bar bizir pumuningin da arigha a gighui. Ezi tengin kamın dapanım gighuizir nedazibar tiziba, a 1 mita 1 mita, a kerbezbar nedazir 20pla iti. Egha a tengin ingarigha givagha nedazir kaba tengin azenan da poghezir puvati. Puvati, a tengin ingarava nedazir kaba sara ingari. 25 Egha Huram 12plan bulmakaun apuriba brasin dar ingara, uaghan maghira tengin kam dar ogabagh isin an ingari. Ezi bulmakaun kabar 3plan guaba, aruem anadi naghin gari, ezi 3pla aruem uaghiri naghin gari, ezi 3pla notin amadaghan gari, ezi 3pla sautin amadaghan gari. Ezi dar ogaba tengin dikinimın apengan ikia, egha uarir akuighav iti. 26 Tengin kamın brasin mitiam,

§ 7:21: Hibrun akamın ziar kam Jakin, a mong akar otevir kamın min ghu, “God a gamizi an oto.” Hibrun akamın ziar kam Boas, a mong akar otevir kamın min ghu, “Godin gavgavim.”

azenan ikegha ghua averiamin tuzim, a bar mitemegha, an ababanim, 8 sentimitan tu, mati gumazimin dafarimin ababanim. Tengin kamın miriam mati kavın akam, egha akımarir aghuarir onezir mamın mın oneghirigha iti. Tengin kam 40,000 litan dipam an aven ikiam.

Huram brasın wilkarbar ingari

²⁷ Egha Huram itarir ekiabar afasa 10plan wilkarba brasın dar ingari. Wilkarın kabar 4plan miriabar ababanim magh ghuegha, 1 mita ko 82 sentimitan tu, ezi dar tuirivibar ababanim, 1 mita ko 37 sentimitan tu. ²⁸⁻²⁹ A kamaghın wilkarbar ingari. Wilkarba da boksiabar mın, miriar 4pla iti. Huram faragha dar agharibar ingari. Egha gın a brasın maba inigha laionın nedaziba ko, bulmakaun apuribar nedaziba ko, enselin bar gav-gavibar nedazibar ingari. A brasın nedazir kaba inigha wilkarın 4plan miriabar poke. Egha bar dar aghariba avezir puvati. Ezi wilkarın aghariba adiarir ababaniba iti, dagh aghuizir adiariba iti. Ezi adiarir kaba laionın nedazim ko bulmakaun nedazir itibar apengan ikia, egha uaghan dar pın iti. ³⁰ Wilkarın kaba vaghvagha brasın ingarizir wilın 4pla iti, egha wilningın suizir ighuvir brasın aghariba iti. Wilkarın kabar pın, da mıkebar 4pla iti, ezi mıkebar kabar pın, brasın akınir 4pla iti, mati dipenir akınir itarir ekiam aterim. Ezi akınir kabagh aghuizir adiariba iti. ³¹ Brasın bizir mam, a ringın ekiamın mın gari, ezi 4plan akınir kaba ringın kamın suiragha ikia aneteri. Ezi itarir ekiam ringın kam gisın aperaghav iti. Wilkarın

kamın siriamın ikegha pın ghuanaga ringın apebamın ababanım, a 50 sentimitan tu. Ezi wilkarın siriamın ikegha pın ghuanaga ring gısın tuzir ababanım, a 68 sentimitan tu. Nedazir aghuiba ringın kam gighui. Ezi wilkarın apebam, a ringın mın gari puvatı, a boksiamın mın ikia miriar 4pla iti.**

³² Wilkarın kaba, da vaghvagha 4plan wilba ikia nedaziba itir miriabar apengan iti. Ezi wilkarın wilningın suizir ighuvir brasın agharir kamning, Huram dar ingarizir puvatıgha wilkar gatızir pu. Puvatı. Agharir kamning, wilkarın poroghav ikia bizir vamıran mın oto. Ezi wilbar arozıbar ababanım, da 68 sentimitan tu. ³³ Wilın kaba, mati midorozir karisbar wilba. Ezi Huram bizir kaba bar brasın amerezimın dar ingari, kar wilın suizir ighuvir aghariba ko, spokba ko, wilın suizir bizir igharaziba sara. ³⁴⁻³⁵ Ezi ringın kaba ko akınir teng ateramiba, Huram dar ingarizir puvatıgha wilkar gatızir pu. Puvatı, da wilkarın poroghav ikia bizir vamıran mın oto. Ringın tuirivimın ababanıba, da 25 sentimitan tu. ³⁶ Huram akınir kaba ko wilkarbar miriaba, a bar dar enselin bar gavgavıba, ko laionba, ko detın temebar nedazıbar ghore. Danganir maba pura itima, ana da sara gighuizir adiarıbar ghora, nedazir igharazir kabar dagh ighuagharui. ³⁷ Kamaghıra, Huram wilkarın 10plan kabar ingarizı, da bar voroghıra ghue. Ezi dar ababanıba bar voroghıra ghu.

³⁸ Ezi Huram vaghvagha wilkarın kabar afasa 10plan itarir ekiabar ingari. Tengın dipar kabar arozıbar ababanıba, vaghvagha 1 mita ko 80

** **7:31:** Hibrun akam, deragha akar kamın mingarım abıghızir puvatı. **7:38:** Ua Me Ini 30:17-21

sentimitan tu. Ezi itarir ekar kaba, 800 litan dipam dar aven ikiam. ³⁹ Egha Huram bizir kabar ingarigha givagha, a wilkarin 5pla sautin amadaghan Godin Dipenimin boroghin da ati, egha 5pla isa notin amadaghan Dipenimin boroghin da ati. Egha a tengin dipar ekar kam isa Dipenimin mikebamin boroghin aruem anadi nagh ko sautin amadaghan aningin tizimin aneti.

*Huram Godin Dipenim bagha
ingarizir bizibar ziaba
(2 Eghaghaniba 4:11-18)*

⁴⁰ Egha Huram uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba sara ingari. Egha datirighin, Huram Atrivim Solomon a ganingizir ingangariba bar ada agifa. Kar Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba. ⁴¹ Bizir Huram ingarizibar kara: Brasin ingarizir guarir akinir ruarir pumuning ko, aningin pin itir dapanimning ko, a sen brasba ivemin min dar ingarigha, a da isa guarir akinimningin dapanimningin asuamning asingi. ⁴² A uaghan 400plan temer pomigranetin ovizibar nedazibar ingarigha da isa guarir akinir dapanimning garuzur ivemin min garir bizim gike. Guarir akinimningin dapanimningin asuamning vaghvagha pomigranetin ovizir bizir pumuning aningin iti. ⁴³ A uaghan 10plan wilkarbar ingari, egha 10plan itarir ekar dagh isin itibar ingari. ⁴⁴ Egha uaghan tengin dipar bar dafar kam in ingari, me a dibora ghaze, Ongarim. Egha uaghan 12plan bulmakaun apuribar nedazir tengin kam ateramibar ingari. ⁴⁵ Egha a uaghan

ruamin m̄ineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba, a brasin bar dar ingari. Huram, Solomonin akamin gin ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha biziba bar adar ingari. An adar ingarigha givagha, iniba inigha bar deraghavira da isa dagh amizi, da bar deragha taghtasi.

⁴⁶ Atrivim Solomon Saretan nguibar ekiam ko, Sukotin nguibar ekiamningin tizimin, Jordanin Faner danganir zarimin, a bizir kabar amuasa Huram mikeme. Danganir kam, a bizir kabar ingaramin nguazir gavgavir aghuim iti. Huram brasba inigha, da tuezzi da isigha ameregha dipamin min oto. Ezi ana da isa mozir me bizir kabar nedazibar min nguazir kuizibagh fugha dar ingari. ⁴⁷ Solomon Huram mikemezi, a brasin bizir kaba bar dar ingari. Da bar aviraseme, ezi me brasin kabar osimtizim mengezir puvati. Ezi gumazitam brasin kabar osimtizim gifozir puvati.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenim darighasa golin bizibar ingari

(2 Eghaghaniba 4:19--5:1)

⁴⁸ Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin bizibar ingarasa, ingangarir gumazibav keme. Ezi me gol inigha, ofa gamir dakozim ko, God ganidir bret arizir dakozimin ingari. ⁴⁹ Egha me Anogoroghezir Danganimin birimningin boroghin darighasa golin bar aghuim inigha 10pla lamba afamin aghoribar ingari, 5pla birir agharir guvimin tughav itima, 5pla agharir

kiriamin itir birimin tuivighav iti. Me uaghan golin bar aghuim inigha akimariba ko, lamba ko, bizir akamimin min garir avimin suighamibar ingari. ⁵⁰ Egha me golin bar aghuim inigha, ofan ghuziba arighamin itariba ko, itarir igharaziba ko, bizir lamba amungamiba ko, itarir paura tutima migharir mughuriar aghuim mangamiba, ko itarir avim ateramiba, me bar dar ingari. Me uaghan gol inigha, Bar Anogoroghezir Danganim ko Danganir Anogoroghezim ko Godin Dipenimin guamin itir tiar akabar ainsisbar ingari.

⁵¹ Atrivim Solomon, uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba bar ada agifa. Egha Solomon, an afeziam Devit Ikiavira Itir God baghavira inabazir bizir kaba, silva ko gol ko itarir aghuiba, an ada inigha iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir danganir biziba arizimin da ariki.

8

*Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha
Godin Dipenimin ize
(2 Eghaghaniba 5:2--6:2)*

¹ Egha Atrivim Solomon Israelian gumazir aru-aba ko, men anababar gumazir dapaniba ko, men inazir afeziabar dakozibar gumazir ekiaba bagha akam amaga ghaze, me bar izi Jerusalem a bativam. A kamagsua, me Atrivim Devitin Nguibar Ekiam Saionin Mighsiamin mangi, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh

7:51: 2 Samuel 8:11; 1 Eghaghaniba 18:11 **8:1:** 2 Samuel 6:12-16; 1 Eghaghaniba 15:25-29

izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin mavanang, danganir igiam darigham. ² Ezi Israelian gumamaziba bar, namba 7in iakinimin iza Atrivim Solomonin boroghin uari akufa, kar iakinir me kamaghin diborim, Etanim.* Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. ³ Israelian gumazir aruaba bar otivigha givazi, ofa gamir gumaziba, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpu. ⁴ Ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Ikiavira Itir Godin Boksiam ko, God bativamin Purirpenim ko, an biziba bar ada inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin zui. ⁵ Me ghua otivigha givazima, Solomon Israelian gumamaziba ko me bar iza Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin uari akuvagha iti. Egha me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir aviribav soke. Egha me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir bar aviribav soghezi, gumaziba da mengan ibura.

⁶ Me ofaba bar dagh amigha givazima, ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir Danganir Bar Anogoroghezimin ghua, enselin bar gavgavimningin avizimningin apengan aneti. ⁷ Enselin kamningin aviziba kuiagherigha ikia, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ko iter otevir Boksiam aterimning sarama avara. ⁸ Boksiam aterir iter otevir kamning bar ruara. Ezi aningin ruaghatevimning, tiar akamin inir ekiamin

8:2: Ofa Gami 23:34 * **8:2:** Israelian iakinir kam Etanim, a en iakinir Septemba o Oktoban otifi.

porozi, aningın otevir pumuning mong fighav iti. Eghti gumazim Danganir Anogoroghezimin tugh, aningın ruaghatevimningın inim fighav itir danganimningın ganam. Gumazim Danganir Anogoroghezir kamın azenan ikıva, aningın ganighan kogham. Iter otevir kamning, datırighın ikia kamaghıra iti.†

⁹ Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın aven bizir avıritaba itir puvati. Godın Akar Gavgaviba itir dagıar akuamningra, an aven iti. Israelia fomıra Isip ategha iza Sainain Mıghsiamın itima, Ikiavıra Itir God me ko Akar Dikirizir Gavgavim akiri. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, a dagıar akuar kamningın iti, ezi Moses fomıra aning isa Boksıar kam garu.

¹⁰ Ezi ofa gamir gumaziba Bar Anogoroghezir Danganim ategha azenan izimrama, ghuariam Ikiavıra Itir Godın Dipenim avara.‡ ¹¹ Ikiavıra Itir Godın angazangarım ghuariamın aven isiragha, bar angazangarigha Dipenim bar anevara. Kamaghın amizi, ofa gamir gumaziba uan ingangarım damuan ibura. ¹² Ezi Solomon kamaghın Ikiavıra

† **8:8:** Migirigıar otevir kam, aghoriba iti moghıra iti, e itir dughıar kam mıgeir puvati. A gumazir akınafarır kam osirizir dughıam mıgei. **8:9:** Godın Araziba 10:5 ‡ **8:10:** Ikiavıra Itir God ghuariamın aven Israelia batifi, eghti me ganigh fogh suam, a me ko iti. Ikiavıra Itir Godın ghuariar kam, gumazamiziba puvatızir danganimın tuavimın men akakasi. (Ni Ua Me Ini 13:2ın gan.) Egha Ikiavıra Itir God ghuariamın aven ikia, akam Moses ganıngi, (Ni Ua Me Ini 19:9 ko 20:21ın gan.) Israelia zurara Ikiavıra Itir Godın Purirpenimın, gumazamiziba puvatızir danganir kamın, an asara, ezi Ikiavıra Itir Godın ghuariar kam Purirpenim ave. (Ni Ua Me Ini 40:34 ko Ofa Gami 16:2ın gan.) **8:12:** Onger Akaba 18:11; 97:2

Itir God ko miġia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni ghaze, ni ghuariar bar mitarmemim aven ikiam. ¹³ Ezi ki datirighin ni bagha Dipenir bar aghuir mamim ingari, kar dipenir ni zurara ikivira iki-amim.”

Solomon gumamazizibav gei
(2 Eghaghaniba 6:3-11)

¹⁴ Atrivim Solomon God ko mikemegha givagha, raghirigha Israelian gumamazizibar gara, deragh me damuasa Godin azangsi. ¹⁵⁻¹⁸ Egha a kamaghin miġei, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God. An akar dikirizir nan afeziam Devit bagha amir kam, deraviram an gin ghu. Devitin nighnizim kamakin, a Dipenitamim ingarighti, gumamaziziba Ikiavira Itir God, Israelian Godin boroghin iziva an ziam fam. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a miġei, ‘Ki Isipin kantrin uan gumamaziziba inigha izir dughiamim iza datirighin, ki Israelia nan ziam fasa ua bagh Dipenitamim ingarasa, ki nguibar ekiatam ginabazir puvati. Egha Devit, ki uan gumamazizibar ganasa ni a misefe. Ni na bagh Dipenimim ingarasava amir nighnizir kam, a dera. ¹⁹ Egh ni uabi na bagh Dipenimim ingaran kogham. Nin otarir nin otoghamimra, gin na bagh Dipenimim ingaram, eghti gumamaziziba an mangiva nan ziam fam.’

²⁰ “Ikiavira Itir God, akar dikirizir kam gamizi, a datirighin guizbangiram oto. Ezi Ikiavira Itir God akam akirizi moghin, ki uan afeziam Devitin danganim inigha Israelian atrivimim otogha iti. Egha

kî Ikiavîra Itir God, Israelian God bagha Dîpenir mamîn ingari, eghtî Israelia an boroghîn mangî an ziam fam. ²¹ Egha kî Akar Dikirîzir Gavgavimîn Boksiam arighasa, Dîpenir kamîn aven danganir mamîn ingari. Boksîar kamîn aven, dagîar akuar pumuning itî, Akar Dikirîzir Gavgavim aningîn itî. Ikiavîra Itir God fomîra en inazîr afeziaba inigha Isipîn kantri ategha azenan izezir dughiamîn, a me koma Akar Dikirîzir Gavgavir kam gamî.”

Solomon God ko miġei
(2 Eghaghaniba 6:12-42)

²² Egha Solomon Israelian gumazamizibar damazimîn, Ikiavîra Itir Godin ofa gamir dakozimîn boroghîn tugha uan dafarimning fegha overiamîn aka. ²³ Egha a kamaghîn God ko miġei, “O Ikiavîra Itir God, Israelian God, godin tam nîn mîn overiam ko nguazimîn itir puvati. Nî zurara, uan Akar Dikirîzir Gavgavir kamîn ġin ghua, uan ingangarir gumazamizir uan navir averiabar aven nî baghavîra itiba, apangkuvir ekiam men ikiavîra itî. ²⁴ Nan afeziam Devit, a nîn ingangarir gumazim, nî fomîra a ko amizir akar dikirîzir kam deraghavîram an ġin ghua, datirighîn a gamizî a guizîn oto. ²⁵ Kamaghîn amizî, O Ikiavîra Itir God, Israelian God, kî datirighîn nîn azai, nî nan afeziam Devit ko dikirîzir akar igharazim uaghan a ġinighnigh. Nî a miġia ghaze, ‘Devit, nîn ovavir boriba nîn mîn zurara nan ġin izî, deraghvîra nan damazimîn darutî, kî zurara nîn adarazir aven gumazitam amiseveghti, a Israelin kantrin

atrivimin iki mamaghira ikiam.’ ²⁶ O Israelian God, ki kamagsua, ni nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni a ko dikirizir akar kam damighti an daghem guizin otogh.

²⁷ “O God, guizbangira ni ti izi nguazir kamin ikiam o? E fo, overiar bar pin itim a bar ekefe, ezi ni an ikiamin danganiba ti puvatighama! Eghti dipenir ki ni bagha ingarizir kam, a manmaghin nin tughatigham? ²⁸ O Ikiavira Itir God, nan God, ki nin ingangarir gumazim, ni datirighin nan ararem ko azangsizim barakigh. ²⁹ Ni kamaghin migia ghaze, ‘Dipenir kam kar nina, eghti gumazamiziba an aven iziva nin boroghin izam.’ Ki kamaghin ifonge, Ni arueba ko dimagaribar zurara damazim Dipenir kam gasaragh mamaghira iki. Eghti ki Dipenir kamin ganiva ni ko mikimamin dughiabar, ni nan migirigiaba baragh. ³⁰ O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin pin iti. Ki Israelia ko, e nin gumazamiziba e nin Dipenimin ganiva ni ko mikimamin dughiabar, ni en migirigiaba baragh en arazir kuraba gin amang.

³¹ “Gumazitam, arazir kuratam gumazir igharazitam damighti, an namakaba a inigh nin Dipenimin aven izi, egh nin ofa gamir dakozimin boroghin mangi, egh pazi gumazir kam damusi nin azangam. ³² O Ikiavira Itir God, ni uan nguibamin iki, uan ingangarir gumazamizibar akaba baragh, deraghvira men kotiam akirigh. Egh ni mizazim isi gumazir osimtizim gamizim

gasi, egh osimtızir kuramın uam a ikaragh. Egh ni deraghvıra osimtıziba puvatızir gumazim damighti, gumamaziziba bizir kamın ganigh fogh suam an arazir kuram gamızir puvati.

³³ “E Israelia, nın gumamaziziba e arazir kurabar amuti, bizir kam bangın en apaniba e misoghti, ni apanibar amamangatighti me e abıragham. Eghti e ti ua uan navibagh iragh, uan arazir kuraba gın amangisi, nın Dipenimın izi nın ziam fi nın azangsighti, ³⁴ ni uan Nguibamın iki e Israelia nın gumamaziziba en azangsiziba baragh, en arazir kuraba gın amang. Egh en apaniba e inigh kantrin igharazimın mangighti, ni uam e inigh izi kantrin ni fomıra en inazir afeziabagh anıngizimın e atigh.

³⁵ “Eghti e nın gumamaziziba arazir kurabar amuti, ni en arazir kuraba ikarvagh amozimın anogoregham. Eghti, e uan navibagh iragh Dipenir kamın gan nın ziam fi, nın azangsighti, ³⁶ ni uan Nguibamın iki, e Israelia, nın ingangarir gumamaziziba, en azangsiziba baragh, en arazir kuraba gın amang. Egh ni uan arazir aghuibar en sure damu. Egh amozim amadaghti a nguazir ni fomıra e ganıngizim giri.

³⁷ “Eghti dagheba otevir dughiam en kantri batogham, o arımariar kurar ekiatam otogham, o aminir avimın mın isitam izi azenibagh asighasigham, o azenibar itir dagheba pura kuram, o odezir avırıba daghebar ami da agıvam, o apaniba izi en nguibar ekiabar e korogh e misogham, o arımariar igharagha garir

avırıba e gasıghasıgham, ³⁸ bizir kaba otıvtı, e Israelia nın gumamazıba, en tav osımtızır kabar tamın mızazım baragh, uan agharıba fegh nın azangısıghtı, ³⁹ İkiavıra İtir God, nı uan Nguıbamın ikıva en azangısızım baregh en akuragh, en arazır kuraba gın amadagh. Nırara gumamazıbar nıghnızıba bar dagh fo, kamaghın, nı uabı vaghvagh en arazır kurar e amızıba ikarvagh ivezır kuram e danıng. ⁴⁰ Nı kamaghın damıghtıma, e nın gumamazıba zurara nın apengan ikı, egh nguazır nı en inazır afeziabagh anıngızır kamın ikıam.

⁴¹⁻⁴² “Kantrın İgharazıbar Gumamazıba, me nın adarazı İraelıan aven itır puvatı, egh me nın zıam bangın, uan nguıbar saghon itıba ategh kagh izam. Guızbangıra, me nın zıar ekıam ko, İngangarır bar ekıar nı en gumamazıbar akurvaghasa amızıba, me da barakı. Egh men tarazı, nın zıam fısi, nın Dıpenır kamın boroghıra izı, egh nı ko mıkımam. ⁴³ O İkiavıra İtir God, nı uan Nguıbamın itı, egh nı men dımdıam baragh, egh bizır me damuasa nın azangısızıbar amu. Kamaghın amızı, e Israelia, nın gumamazıba, e amı moghın, nguazır kamın gumamazıba bar nı gıfogh egh nın atıating nın apengan ikıam. Egh me fogh suam, Dıpenır kı İngarızır kam, kar nın Dıpenımıra, eghtı an aven nguazır kamın gumamazıba me nın boroghıra izam.

⁴⁴ “Egh dangır manamın nı uan gumamazıba amadaghtı, me mangı uan apanıav soghsı,

nin nguibar ekiair ni ua bagha misevezir kam ko Dipenir ki ni bagha ingarizir kam, guam a mituagh ni ko mikimti, ⁴⁵ Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin iki, e uarir akurvaghasa ni ko migeir migirigiaba baragh en apangkufigh.

⁴⁶ “Gumamaziziba bar moghiram arazir kurabagh ami. Eghti e arazir kurabar amighti ni en atar en apanibar amamangatighti, me izi e ko misogh e abinigh e inigh mangi, kantrin saghon itim o roghira itimin e isi kalabuziabar min e arigham. ⁴⁷⁻⁴⁹ Eghti e men kantrin kam in aven kalabuziar gumamazizibar min ikiva, uan arazir kuraba bagh nighnigh navibagh iraghti, Ikiavira Itir God, ni e uarir akurvaghamin azangsiziba baragh. Guizbangira, e uan apanibar kantrin ikiva nighnizir gavgavim nin iki, uan navir averiabar aven ni baghvira iki guizbangira navibagh iragh, egh e nguazir ni en ovavibagh aningizir kam ko, nguibar ekiair ni ua baghavira inabazir kam ko, gumamaziziba ni bagh izamin Dipenir ki ni bagha ingarizir kam in ganiva guam a mituagh kamagh in ni ko mikim suam, ‘E arazir kurabar tuavimin ghua arazir kurar aviribagh amigha gifa.’ Eghti ni uan Nguibamin iki, e ni ko migeir migirigiaba baragh, e nin gumamaziziba, ni en kuarkuvigh en akuragh, en arazir kuraba gin amadagh. ⁵⁰ Egh e nin gumamaziziba, en nin akaba batozir arazim ko, en arazir kurar avirir e amiba, ni da gin amadagh, egh en apanibar amighti me en kuarkufigh. ⁵¹ E Israelia guizin nin gumamaziziba. Ni Isipin kantrin e inigha azenan ize, kantrin kam avir fefer ekiair mam in min iti, ezi ni an e inigha ize.

⁵² “O Ikiavira Itir God, e nin gumazamiziba ko en atrivim, a nin ingangarir gumazim, e ni ko migeir migirigiaba ni zurara da baraghsi oragh iki. ⁵³ Ni akam akirizim moghin, e Israelia, ni kantrin igharazibar tongin e amisevezi e nin gumazamizibar otifi. O Ikiavira Itir God, ni en Ekiam, ni en inazir afeziaba Isipin me inigha izir dughiamin, ni uan ingangarir gumazim Moses, an akatorimin aven, ni akar dikirizir kam gami.”

God deragh gumazamizibar amuasa, Solomon an azangsi

⁵⁴ Solomon Ikiavira Itir God ko mikimasa, ofa gamir dakozimin boroghin tevimning apirigha agharimning fuegha a ko migei. Egha an a ko mikemegha gifa. ⁵⁵ Egha Solomon dikavigha tugha gumazamizibar damazimin tiarir ekiamin, God deragh Israelia damuasa a ko migei. ⁵⁶ A ghaze, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a uan akar dikirizimin gin ghua, navir amirizim ko dabirabir aghuim isa Israelia ganingi. A uan ingangarir gumazim Moses ko dikirizir akatam, pura ghuzir puvati. ⁵⁷ Ikiavira Itir God, a en God, a faragha en inazir afeziaba ko ikezi moghin, datirighin an e ko ikiam. An e ateghti, e pura uarira ikian kogham. ⁵⁸ An e damuti en naviba a baghvira iki, egh an Akar Gavgaviba, ko an arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa en inazir afeziabav kemeziba, e deravira dar gin mangam. ⁵⁹ Ki God ko migeir migirigiaba, ko bizir ki damuasava an azangsziba, an ada isi bar uan nighnizim darigham. A uaghan, Israelia uan atrivim ko, apangkuvim men iki

men akurvagh, dughiabar vaghvagh men akur-
vaghiti, me dagheba ko bizibar oteveghan kogham.
60 Eghti nguazir kamın gumazamiziba bar fogh
suam, Ikiavıra Itir God, a God, ezi godın tam ua
itir puvati. 61 Ia bar moghıra uari isi Ikiavıra Itir
God, en God daning, egh an Akar Gavgaviba ko
an arazir a ifongeziba, ia datirighin ami moghin
deraghvıra dar gin mangi.”

*Dipenir kam, me Ikiavıra Itir God baghavirama
a ginaba
(2 Eghaghaniba 7:4-10)*

62 Egha Atrivim Solomon uan gumazamiziba ko
me bar moghıra, Ikiavıra Itir God bagha ofabagh
ami. 63 Solomon God ko navir vamıran ikiasa
22,000plan bulmakaun apuriba ko 120,000plan
sipsipba inigha ofa gami. Arazir kamın atrivim
uan gumazamiziba ko me Dipenir kam gamizıma,
a Ikiavıra Itir Godın Dipenimın oto. 64 Aruer
kamra atrivim nguazir Godın Dipenimın guamın
boroghın itir danganir uari akuvim, a Ikiavıra Itir
God bagha anemisevezi, an a baghavıra iti. Egha
nguazir asızir kamın, an ofan bar isia mighırıba
ko, wit tuamin ofaba ko, God ko navir vamıran
ikiamın ofa bagha asızibar ovıba isa ofabagh
ami. Ikiavıra Itir Godın damazimın tughav itir
ofa gamir dakozir kam, me faragha brasın an
ingarızı, a mong suvizı me an ofan avirir kabar
amuan iburagha, danganir arozir gumazamiziba
uari akuvir kamın ofabagh ami.

65 Kar Averpenibar Ikiamın Dughiar Ekiam.
Ezi Atrivim Solomon Israelia ko uari akuvagha
Jerusalemın iti. Me Ikiavıra Itir God, en Godın

damazimin, 7plan aruebar uari akuvagha ikegha, gin me ua 7plan arueba isafuragha 14plan arueba me bar dar ike. Gumazamizir avirim nguazir kamın danganiba bar dar ikegha ize. Notın amadaghan Hamatın nguibar ekiamın zuir tuavir akamın ikegha, ghua sautın amadaghan kantri Isipın nguazir mitaghniamin tu. ⁶⁶ Aruer ekiar kaba givazima, amınzaraghan Solomon gumamaziziba ua me amadima, me uamategha uan nguibabar zui. Egha gumamaziziba atrivim me ganingizir biziba bagha a minabagha, God deragh atrivim damuasa me an azai. Me fo, Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazim Devit ko, dikirizir akamın gin ghua, uan gumamaziziba Israelia deraghavira me gami. Egha me uamategha ghua, bizir aghuir kabagh nighnigha bar akongegha uan nguibabar zui.

9

Ikiavira Itir God ua Solomon bato (2 Eghaghaniba 7:11-22)

¹ Solomon Ikiavira Itir Godın Dipenim ko, atrivimın dipenimın ingarigha gifa. A dipenir kamningın ingaramın nighniziba, a bar ada gifa. ² Ezi gin, Ikiavira Itir God faragha Gibeonın nguibar ekiamın irebamın a batozi moghin, uam a bato. ³ Egha Ikiavira Itir God kamaghın a miği, “Ki nın azangsiziba baregha gifa. Egha ni ingarizir Dipenir kam ua bagha a ginabagha gifa, eghti gumamaziziba zurara dughiabar Dipenir kamın aven iziva nan boroghin izam. Eghti ki zurara

Dipenir kam damazim a gasi, egh uan navir averiamin aven a ginighnigham. ⁴ Eghti ni uan afeziam Devit amizi moghin, ni navir averiamin aven na baghvira nighnigh nan damazimin deravira daru, egh arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ki ni mikemezi moghin bizibar amu. ⁵ Ni kamaghin damuti, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelin atrivibar iki mangivira ikiam. Egh ki nin afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damighti, a guizin otivam. Ki kamaghin Devit migia ghaze, 'Devit, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelian atrivibar iki mangivira ikiam.'

⁶ "Egh Solomon, ni uan ovavir borir gin otivamiba ko, ia na ategh nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongezibar gin mangan kogh, egh asebar gin mangi dar ziaba fiti, ⁷ ki nguazir Israelia ia ganingizimin bar ia batuegham. Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba dibovir akabar ia mikim ian ziam gasighasigham. Ki uaghan, akirim ragh Dipenir ki ua bagha inabazim gasaragham, egh uam a ginighnighan kogham. ⁸ Dipenir kam, datirighin ziar ekiam iti. Eghti gin gumazir danganir kam in izamiba me iziva an gan me dipov aki misoribar aning, digavir kuram damigh, egh bar atiatigh, kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir God, manmaghsuavira nguazir kam gasighasigha, egha Dipenir kam sarama asighasiki?' ⁹ Eghti gumazitaba men akam ikaragh suam, 'Bizir kam in mingarim kamakin, Israelia Ikiavira Itir God men God, anetaki. A fomira men inazir

9:4: 1 Atriviba 3:14; 11:4-6 **9:5:** 1 Atriviba 2:4 **9:8:** 2 Atriviba 25:9; 2 Eghaghaniba 36:19

afeziaba Isipin me inigha nguzir kamın ize. Ezi me God ategha, ragha uan asebar gin ghua dar ziaba fe. Kamaghın amizi, Ikiavira Itir God asıghasızir kam gamizima a me bato.’”

*Solomon bizir aghuir mam isa
Atrivim Hiram ganıngi
(2 Eghaghaniba 8:1-2)*

¹⁰ Solomon uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godın Dipenimın ingara anegıvagha, egha gin me Solomonın dipenimın ingari. Ingangarir me amir kaba bar, me 20plan azenibar dar ingari. ¹¹ Tairın nguibar ekiamın Atrivim Hiram, Solomon ifongezı moghın, sidan temeba ko painın temeba ko golin avırıba, ingangarir kabar amuasa Solomon ganıngi. Kamaghın amizi, ingangarir kaba bar gıvazi, Solomon 20plan nguibar ekiaba bizir aghuımın mın da isa Hiram ganıngi. Nguibar ekiar kaba da Galilin Distriğhın iti. ¹² Ezi Hiram Tairın nguibar ekiam ategha iza Solomon a ganıngızir nguibar ekiar kabar ganıgha, dagh ifongezir puvati. ¹³ Egha a kamaghın Solomon migei, “Nan aveghbuam, kar manmagh garir nguibar ekiaba, ni da isa na ganıngi?” Bizir kam bagha, datırıghın gumazamiziba danganir kam ziar kam a garisi, “Kabul.”* ¹⁴ Hiram faragha golin bar avırım isa Solomon ganıngi, ezi dar osımtızim 4pla tanın tu.

*Solomon amizir bizir ıgharazıba
(2 Eghaghaniba 8:3-18)*

* **9:13:** Hibrun akamın ziar kam, “Kabul,” a mong akar kam ko voroghıra ghu, “Nguazir ikuvim.”

15 Atrivim Solomon gumazir bar avirim inigha me miġia ghaze, me an ingangaribar amuam. A me miġeima, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarigha uaghan an dipenim sara ingarigha, divazir ekjar Jerusalem avinizimin ingari. Egha me mikemezi, me Jerusalemın nguazibagh kua da isa Jerusalemın danganir iraghuezibav kira da apeme. Egha me mikemezi, me nguibar ekjar kaba uam adar kiri, Hasor, Megido ko Geser. 16 Geserın nguibar ekiam, a fomira Kenanian nguibar ekiam, ezi Isipian atrivim iza me misoghezi me ariaghirezi me a gaborozi a isi. Ezi Solomon Isipin atrivimin guivim inigha an itima, atrivim Geserın nguibar ekjar kam bizir aghuimin min a isa uan guivim ganingi. 17 Ezi Solomon ġin ua Geserın nguibar ekjar kamın ingari. A ġin Bethoronın nguibar ekjar vin amadaghan itim ko, 18 Balat ko Tamarın nguibamningin ingari. Tamarın nguibar ekiam, Judan anabamin gumazamiziba puvatizir danganimın iti. 19 Egha a uaghan dagheba itir nguibar ekiaba ko midorozir karisba arizir nguibar ekiaba ko, hoziaba arizir nguibar ekiaba ko, Jerusalem ko, Lebanon ko, nguazir an ativagha garibar aven, a bizir igharazir a ingarasa ifongeziba, bar adar ingari.

20 Ezi Israelin kantrin aven, ikizir igharazir mabar gumazamiziba iti. Kar Amoria, Hitia, Perea, Hivia, ko Jebusia, men marazi Israelian tongin ikiavira iti. 21 Israelia fomira men aviribav soghezi me ariaghire, egha bar me kuavaremezir puvatizi,

men ovavir borir vabara ikiavira iti. Ezi datirighin Solomon me gamizima, me puram an ingangarir gumazir kinibar min otivigha, datirighin ikia kamaghira iti.† ²² Ezi Israelia, Solomon me gamizi me an ingangarir gumazir kinibar itir pu. Bar puvati, a me isa midorozir gumaziba ko, gavmanin ingangarim gamir gumazir dapaniba, ko midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar me ariki. Egha marazi isa, karisin tuiva ghua misozir ingangarim ko, gumazir hoziabagh apiagha ghua misozibar ingangarim me ganingi. ²³ Solomonin ingangaribagh amir gumaziba, men garir gumazir dapanibar dibobonim, a 550in tu.

²⁴ Solomonin amuim, a Devitin Nguibar Ekiam ategha ghua Solomon a bagha ingarizir dipenir igiamin iti. Amizir kam, a Isipian atrivimin guivim. Egha gin, Solomon gumazibav mikemezi, me Jerusalem in itir danganir iraghueziba apeme.

²⁵ Egha azeniba vaghvagha, Solomon 3plan dughiabar ingarizir ofan dakozir kam in Ikiavira Itir God bagha ofa bagh ami. A ofan bar isia mighiriba ko, Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofaba tue. Egha a Ikiavira Itir God in damazimin ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh ami. Kamaghira, Solomon ofan kabagh amua Dipenir kam in ingangarim gamizi, a guizbangirama oto.‡

† **9:21:** Migirigiar otevir kam, “datirighin uaghan,” an en itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **9:25:** Ua Me Ini 23:17; 34:23; Godin Araziba 16:16 ‡ **9:25:** Hibrun akam, deragha akar kam in mingarim abighizir puvati.

²⁶ Atrivim Solomon, a Esiongeberin nguibar ekiamin kurir aviribar ingari. Esiongeber a kantri Idomin iti, an Ongarir Aghevimin dadarimin ikia Elatin nguibar ekiamin boroghin iti. ²⁷ Ezi Atrivim Hiram uan gumazir aghuir kuribar aven ingara ongarimin aruir arazimin bar a gifoziba amadazi, me ghua Solomonin kuribar aven ingarir gumaziba ko me kurir kabar aven ingari. ²⁸ Ezi kurir kaba kantri Ofirin ghua golin aviriba isa Solomon bagha izi. Golin kabar osimtizim 14plan tanbagh afira.

10

Seban kantrin atrivir amizim Solomonin ganasa izi

(2 Eghaghaniba 9:1-12)

¹ Kantri Seban atrivir amizim kamaghin oraki, Ikiavira Itir God deraghavira Solomon gamizima a ziar ekiam iti. Kamaghin amizi, atrivir amizim Solomonin fofozim gifofoghasa azangsizir gavgavibar an azangsighasa izi. ² Atrivir amizim uan ingangarir gumazir aviriba ko, kamelin bizir aviriba sara iza Jerusalem oto. Kamelin kaba golin aviriba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba itiba, ko dagiar igharagha garir iveziba bar pin koziba inigha izi. Atrivir amizim izegha givagha, uan azangsizir a Solomonin azangsighasa nighnighiziba, a bar dar an azangsi. ³ Ezi Solomon bar deraghavira an azangsiziba ikarvaki. An azangsizir an azangsiziba, Solomon tam ikarvaghan iburazir

pu. Bar puvati. ⁴ Seban kantrin atrivir amizim, Solomonin nighnizir aghuim ko fofozim baraki, egha a uaghan atrivibar dipenir ekjar a ingarizimin gani. ⁵ Egha atrivir amizim uaghan garima, Solomon dughiabar vaghvagha dagher aghuir aviriba isa, uan ingangarir gumazir dapaniba ko apiav ikia da api. Ezi atrivir amizim uaghan garima, ingangarir gumaziba ko men korotiar aghuir me azuiba ko gumazir wain anidiba, me kurkazir aghuiba iti. Egha a garima, Solomon asizir aviriba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua a bagha ofan bar isia mighiribagh ami. A bizir aghuir kabar ganigha digavir kuram gamigha ua mikiman ibura.

⁶ Egha gin, a kamaghin Atrivim Solomon migei, "Ki uan kantrin ikiava bizir ni amibar eghaghaniba ko, nin nighnizir aghuim ko, fofozim barasi. Ezi ki datirighin fo, akar kaba da bar guizbangira. ⁷ Ki faragha nighnizir gavgavim akar kabar itir puvati. Egha datirighin ki uabi iza, uan damazimin bizir kabar ganigha gifa. Guizbangira, bizir ki datirighin gariba, da akar ki oraghiziba bar dagh afira. Nin nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bar ekevezi, nin dagiaba bar aviraseme. ⁸ Nin gumazamiziba ti zurara bar akueghama. Ezi nin ingangaribar faragha zuir gumazir ni ko ikia zurara nin nighnizir aghuiba baraziba, me ti bar akueghama. ⁹ Ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam fe. A navir aghuim nin ikia ni gamizi, ni Israelian atrivimin iti. A bar Israelia ia gifongegha, an ifongiar kam ian ikiavira iti. Ni guizin arazim ko arazir aghuimin deraghvira Israelian gan me geghuvam. A kamaghsua ni

gamizi, ni atrivimin oto.”

¹⁰ Egha Seban atrivir amizim golin bar aviriba isa Solomon ganingi, ezi golin kabar osimtizim 4 tan gafira. Atrivir amizim uaghan pauran mughuriar aghuiba itir aviriba ko, dagiar igharagha garir iveziba bar pin kozir aviriba a ganingi. Bar guizbangira, bizir kaba bar aviraseme. Dughiar kamın gin, pauran avirir igharagha garitaba ua kantri Israelin aven izezir puvati.

¹¹ Ezi Atrivim Hiramın ingangarir gumaziba, an kuriba ghua kantri Ofirin ghua golin aviriba ko, temer aghuibar bighizir arariba ko, dagiar avirir iveziba bar pin koziba, me da inigha Israelin ize. ¹² Ezi Solomon uan ingangarir gumazibav mikemezi, me temer aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagh adiriziar aghuibagh amua an dipenim bagha mabagh ami. Egha a me mikemezi, me temer aghuir kabar arariba inigha gumazir gitabav soziba bagha gitabar ingari. Bar fomira iza datirighin, gumaziba kantri Israelin aven, ua temer kamagh garitabar garir puvati.

¹³ Ezi Atrivim Solomon, bizir aghuir aviriba isa Seban atrivir amizimin ifongiam agivasa a ganingi. Solomon atrivir amizim ganingizir bizir aviriba, da bar bizir atrivir amizim Solomon bagha inigha izezir bizibagh afira. Ezi Seban atrivir amizim, uan ingangarir gumaziba ko me uamategha uan kantrin ghu.

*Solomon dagiar aviriba iti
(2 Eghaghaniba 9:13-28)*

¹⁴ Solomon azenibar vaghvagha 23 tan gol isi.

¹⁵ Egha a uaghan dagiar ingangaribagh amir gumaziba da takis isi. Ezi Arabian atriviba ko, Israelin distrighbar garir gumazir dapaniba dagiaba isa a ganidi.

¹⁶ Solomon mikemezima, an ingangarir gumaziba 200plan ter araribar orar misoghamibar ingari. Egha me gol inigha orar kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 7 kilogremın tu. ¹⁷ Egha 300plan ter araribar orar dozir misoghamiba uaghan dar ingari. Egha gol inigha orar dozir kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 2 kilogremın tu. Ezi Solomon mikemezima, me orar kaba bar da inigha dipenir me kamaghın diborimın da ariki, Lebanonın Ruarir Pizimın Dipenim.

¹⁸ Ezi Solomon mikemezi, me atrivir dabirabir ekiar mamın ingari. Egha me golin aghuim ko, elefanın atariba inigha an kurke. ¹⁹⁻²⁰ Atrivimın dabirabim bar pın iti, ezi adiriziar tuiv mavanangamim, a 6plan ighuviba iti. Ezi ighuvir kaba, me 12plan laionın nedazibar ingarigha da asezi da tuivighav iti. Ezi adiriziar ighuvir kaba vaghvagha laionın nedazir pumuning iti, mam vongın iti, ezi mam vongın iti. Ezi atrivimın dabirabir kamın girakirangın, vongın ghuavanabogha ikiragha ua vongın izaghiri. Atrivir dabirabir kam, an agharimning arıghamin danganir pumuning iti. Ezi agharimning arıghamin danganir kamningın boroghın, me laionın nedazir pumuningın ingarizi, aning vong ko vong sara iti. Kantrin igharazibar atriviba,

men atrivibar dabirabitam tong kamaghin garir puvati.

²¹ Ezi ingangarir gumaziba gol inigha Solomon bagha dipaba apir itaribar ingari. Egha Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenimin aven itir itariba bar, me golin aghuimin dar ingari. Solomonin dughiamin, gumamazibar nighnizim, silva pura bizim, kamaghin amizi, me silvan bizir katamin ingarizir puvati.

²² Solomon kurir aviriba iti, ezi kurir kaba da Atrivim Hiramın kuriba ko, ongarimin arui. Kurir kaba zurara azenir 3pla givaghti, me bizir aghuir kaba ater ua Israelin izam. Kar gol, ko silva, ko elefanin atariba, ko monkiba, ko kuarazir bar diriba.

²³ Atrivim Solomon, dagiar aviriba ko bizir aviriba ko nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba ikia, egha kantrin igharazibar atriviba bar me gafira. ²⁴ Kantrin igharazibar atriviba bar, Ikiavira Itir God, Solomon ganingizir nighnizir aghuiba ko, fofozir aghuiba baraghasa Solomon bagha izi. ²⁵ Atrivir kaba azenibar vaghvagha Solomon bagha bizir aghuiba isa izava a ganidi. Me bizir gumaziba silva ko golin ingariziba ko, korotiar aghuiba ko, afuziba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba zuiba ko, hoziaba ko, donkiba, a bagha da isa izi.

²⁶ Solomon dughiaabar zurara midorozir karisba ko, uan midorozir gumaziba bagha hoziaba isi. Egha a karisba ko hoziaba da ikiasa a inabazir nguibar ekiabar ada ariki, ezi maba a ko Jerusalemın iti. A 1,400plan karisba ikia,

egha 12,000pla hoziaba iti. ²⁷ Solomon atrivimîn itir dughiamîn, a temer sidan aviriba ko silvan aviriba inigha Jerusalemîn ize. Ezi dughiar kamîn silvan aviriba ikia, dagiar kinibar mîn pura tintinibar irav iti. Egha uaghan temer sidan bar aviriba iti, mati temer Israelin mighsiar muziaribar izezibar mîn iti. ²⁸ Solomon uan hoziaba, kantri Musri* ko kantri Silisian da ini. A dagiar ingangaribagh amir gumaziba amadima, me Silisian ghua a bagha hoziabagh ivesi. ²⁹ Ezi dagiaba bagha ingangaribagh amir gumazir kaba, Musrin karisba ko hoziabagh ivesi. Karisba vaghvagha dar ivezim 6,000 kinan tu, ezi hoziaba vaghvagha dar ivezim 1,500 kinan tu. Egha dagiar ingangaribagh amir gumazir kaba, me karisba ko hoziaba isa ghua da amadima, Hitia ko Siriabar atriviba dagh ivesi.

11

Solomon akirim ragha God gasara

¹ Solomon kantrin igharazibar amizir avirim gifonge. A faragha Isipian atrivimîn guivimîn ikia, egha uaghan kantri Moapin amizibar ikia, egha kantri Amonin amiziba ko, kantri Idomin amiziba, ko Saidonin nguibar ekiamin amiziba, ko Hitian amizibar iti. ² Nguibar kabar amiziba, Ikiavira Itir God faragha, men ikian Israelian anogoroke. Ikiavira Itir God Israelia migia ghaze,

10:27: Godin Araziba 17:17 **10:28:** Godin Araziba 17:16

* **10:28:** Kantri Musri, kantri Lebanonin notin amadaghan iti. Ezi gumazir maba ghaze, a kantri Isipin migei. **11:1:** Godin Araziba 17:17 **11:2:** Ua Me Ini 34:16; Godin Araziba 7:3-4

“Ia Israelin azenan itir amizir kabar ikian bar marki. Ia kamaghin damuti, guizbangira, me ia gekuti ia na ategh men asebar gin mangam.” Ikiavira Itir God kamaghin mikemegha gifa. Ezi puvati, Solomon amizir kabagh ifongeghavira iti. ³ Solomon amuir 700pla ikia, amuir dozir 300pla iti. Ezi amizir kaba an nighnizim girazi, an akirim ragha Ikiavira Itir God gasara. ⁴ Solomon ghurizir dughiamin, amizir kaba an navir averiam girazi a men asebar gin zui. Kamaghin amizi, Solomon uan afeziam Devitin araziba ategha, egha Ikiavira Itir God, an Godin gin zuir puvati. Bar puvati. ⁵ Solomon aser kam Astarten ziam fe, kar Saidonian aser amizim. Egha a uaghan asem Molekin ziam fe, a Amonian asem, ezi an amizir arazim bar ikuvizi, Ikiavira Itir God bar an aghua. ⁶ Solomon kamaghin amua, Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. A uan afeziam Devitin arazir aghuiba ategha, Ikiavira Itir Godin arazim guizin an gin zuir puvati. ⁷ A uaghan, aser kam Kemosin ziam fasa danganir mamın ingari, kar Moopian aser arazir bar kurir God bar aghuazibagh amim. A uaghan Molekin ziam fasa danganir mamın ingari, kar Amonian aser arazir bar kurir God bar aghuazibagh amim. Danganir kamning, aning Jerusalemın aruem anadi naghin mighsiam gisin iti. ⁸ Egha a uaghan uan amuir azenan itir kaba bagha danganir mabar ingari, eghti me dar mangiva ofan migharir mughuriar aghuim zuim ko, ofan igharagha gariba uan aseba bagh dar amuam.

⁹⁻¹⁰ Ikiavira Itir God, a Israelian God, a faragha dughiar pumuningin Solomon batogha aser kabar

ziaba fan an anogoroke. Ezi Solomon Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim batuegha, akirim ragha a gasara. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God adarim Solomonin ikia, ¹¹ egha kamaghin a migei, “Ni oragh! Ni uan ifongiamin gin ghua, arazir ki ifongeziba ko nan Akar Dikirizir Gavgavim abigha, nan Akar Gavgavimin gin zuir puvati. Kamaghin amizi, ki kamaghin nighnigha givagha ghaze, ni atrivir ingangarimin givagh, ua kantrin kamın ganan kogham. Ki nin ingangarir gumazitam amiseveghtima an atrivimin otivam. ¹² Ni aremeghti nin otarim atrivimin ikitima, ki a batuegham. Ki nin afeziam Devit ginighnigha, datirighin ni batueghan kogham. ¹³ Egh ki atrivir ingangarimin bar a batueghan kogham. Puvati. Ki uan ingangarir gumazim Devit ko, nguibar ekiar ki ua baghavira inabazim, ki aning ginighnisi. Kamaghin amizi, ki nin otarim ateghti a Israelian anaba tamin atrivimin ikiam.”

Gumazir pumuning Solomonin apanim gami

¹⁴ Egha Ikiavira Itir God, gumazir mam gamizima, a Solomonin apanimin oto. Gumazir kamın ziam Hadat, a Idomian atrivimin ikizimin gumazir mam. ¹⁵ Atrivim Devit fomira Idomia ko misoke. Ezi Israelian midorozir gumazibar dapanim Joap, a Idomin ghugha, midorozimin ariaghirezir gumazibar kuaba afe. ¹⁶ Joap uan midorozir gumaziba ko me iakinir 6plan Idomin kantrin ikia gumazibav sogha ghua bar me kuavareme. ¹⁷ Dughiar kamın Hadat suvighavira ikia, egha Idomin gumazir maba ko ara Isipin kantrin zui. Gumazir kaba, kar an afeziamin

ingangarir gumaziba. ¹⁸ Me Midianin nguazim ategha ghua Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin otifi. Egha Paranin gumaziba inigha, me bar moghira Isipin ghue. Me otivigha givagha, ghua Isipin atrivim batozima a nguazir asizir mam ko, dipenir mam Hadat ganigha, daghebar an akurvasi. ¹⁹ Isipian atrivim bar Hadat gifongegha anetaghizima, a Tapenesin afumimin iti. Tapenes, a Isipin atrivimin amuim. ²⁰ Ezi Hadatin amuim otarir mam bate, ezi me ziam Genubat a gati. Ezi Tapenes Genubat inigha Isipian atrivimin boriba sara atrivimin dipenimin men gari. ²¹ Ezi Hadat Isipin ikia orazi, Devit ko an midorozir gumazibar dapanim Joap, aning areme. A kamaghin oregha ghua Isipian atrivim migia ghaze, “Ni nan amamangatighti, ki uamategh uan kantrin mangam.”

²² Ezi atrivim an azara, “Ni manmaghsua uamategh uan kantrin mangasa? Ni na ko ikia bizitabar otevez ti.”

Ezi Hadat a migia ghaze, “Ki bizitam gasazir puvati. Ki kamaghsua, ni pura na ateghti ki mangam.”

²³ God gumazir igharazir mam uaghan a gamizima, a Solomonin apanimin oto. Gumazir kamın ziam Reson, a Eliadan otarim. Reson a kantri Soban Atrivim Hadateserin ingangarir gumazir mam. An Hadateser ategha arav ghu. ²⁴ Egha a gumazir maba akuvagha men faragha ghua, tintinibar puram arua, gumazamizibav sogha men biziba okei. Ezi Devit fomira Hadateserin midorozir gumazibav sogha me

agivazi,* bizir kamın gın, Reson uan adarazi ko me ghua Damaskusın nguibar ekiamın iti. Egha an adarazi an akurazi, a Damaskusın atrivimın oto. ²⁵ Ezi Solomon atrivimın itir dughiamın, Reson zurara Israelian apanim gami, Hadat amizi mokın. Egha Reson kantri Sirian atrivimın ikia, Israelia bar men aghua.

Ikiavıra Itir God, Jeroboam bagha akam akiri

²⁶ Solomonın ingangarir gumazir dapanir mam uaghan akirim ragha a gasaragha an apanim gami. An ziam Jeroboam. An afeziamın ziam Nebat, ezi an amebamın ziam Serua. Ezi an afeziam Nebat areme. Jeroboam, a Seredan nguibamın gumazim. Kar Efraimın anabamın nguazimın itir nguibar ekiam. ²⁷ Jeroboam Atrivim Solomon abınasa nighnisi. Bizir kamın mingarim kamaghın ghu, Solomon Jerusalemın danganir iraghueziba apeava, Devitın Nguibar Ekiam avınizir divazim akırir dughiamın, ²⁸ Jeroboam bar deraghavıra ingari. Solomon an ingangarir aghuir kabar ganigha anemisevezi a Josepın anabamın adarazir gativagha men gari. Ingangarir kaba, atrivim da isa me ganıngi.

²⁹ Dughiar mamın, Jeroboam Jerusalem ategha tuavir mamın zuima, Godın akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon gumazim, a iza tuavimın a bato. Aning uaningra itima, gumazitam uam aning ko itir puvati. Dughiar kamın, Ahiya korotiar igiar mam arugha egha ize. ³⁰ Egha Ahiya korotiar igiar kam suegha, an suiragha 12plan akuabar anebiki. ³¹ Egha a Jeroboamın miğia

* **11:24:** Ni 2 Samuel 8:3-6 ko 10:15-19in gan.

ghaze, “Ikiavira Itir God, Israelian God, kamaghin ni migei, ‘Ni gan! Ki Ikiavira Itir God, ki atrivir ingangarimin Solomon agivasa nighnigha gifa. Ki ni damighti ni Israelian anabar 10pla gativagh men ganam. Kamaghin amizi, ni korotiar akuar 10pla ua bagh dar suikigh. ³² Ki uan ingangarir gumazim Devit ko, Israelin anababar tongin Jerusalemn nguibar ekiar ki ua baghavira inabazim, ki aning ginighnisi. Kamaghin, ki Solomon ateghti, an anabar vamiran ganam. ³³ Israelia akirim ragha na gasaragha Saidonin aser amizim Astarten ko, Moapian asem Kemos, ko, Amonian asem Molek, me men ziaba fe. Me tuavir aghuir ki men akaziba dar gin zuir puvatigha, nan arazir ki ifongeziba ko, bizir ki damuasa ia mikemezibar gin zuir puvati. Egha ki ifongezir puvatizir biziba me dagh ami. Me Solomonin afeziam Devitin arazir aghuiba bar ada ataki. Ezi bizir kam bangin ki arazir kam men akagham.

³⁴ “Egh ki atrivir ingangarimin Solomon da bar anegivaghan kogham. Ki uan ingangarir gumazir ki ua bagha misevezim Devit, a ginighnisi. A nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba bar dar gin zuir gumazim. Ki a ginighnigh, Solomon aneteghti an atrivimin iki mangi aremegham. ³⁵ Solomon aremegh givaghti, an otarim an danganim inigh atrivimin ikiti, ki an dafarimin 10plan Israelian anababa inigh ni Jeroboam, nin dafarim darigham. ³⁶ Egh ki Solomonin otarim ateghti, a Israelian anabar vamiran ganam. Eghti nan ingangarir gumazim Devitin lam mungueghan

kogham.† Bar puvatigham. An ovavir boriba atrivibar iki mangivira ikiam. Devitin ikizimin adarazir tongin gumazitam zurara Jerusalemın atrivimin ikiam. Nguibar ekiar kam, gumazamiziba an iziva nan boroghın izi nan ziam fasa ki a ginaba. ³⁷ Jeroboam, ki ni damightima ni Israelian atrivimin otogh, nguazir ni ganasana ifongeziba, ni bar dagh ativagh dar ganam. ³⁸ Ni nan Akar Gavgavir ki ni migeiba deragh da baragh, egh deragh tuavir ki nin akaghamibar gin mangi, egh nan damazimin arazir aghuibar amu, egh nan ingangarir gumazim Devit amizi moghin, ni nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongezibar gin mangiti, ki ni ko ikiam. Egh ki nin ikizimin adarazir amuti, me atrivibar iki mangivira ikiam. Eghti ki Israelian anabar 10pla isi ni daningam. ³⁹ Solomon arazir kuram gami, ezi bizir kam bangin ki ivezir kuram isi Devitin ovavir boribar aningam. Egh ki zurara mizazim me gasivira ikian kogham.’”

⁴⁰ Solomon gin kamaghın fo, Jeroboam anebınasa. Kamaghın amizi, Solomon Jeroboam misueghti an aremeghasa. Ezi Jeroboam ara ghua Isipian Atrivim Sisak ko iti. Egha Isipin ikiavira itima Solomon areme.

Solomon areme
(2 Eghaghaniba 9:29-31)

⁴¹ Solomon amizir bizir igharaziba, ko an nighnizir aghuiba ko fofozim, me bar ada isa,

† **11:36:** 2 Samuel 21:17in, gumazir maba ghaze, Devit mati lam, angazangarim Israelia ganidi. Gin akar kam, Devitin lam, a Devitin adarazir akar isin zuimin min oto. Akar kam, “Devitin lam mungan kogham,” an mingarim kamaghın, “Devitin ikizim givan marki.”

Solomonin Eghaghaniba Itir Akinafarimin ada osiri. ⁴² Solomon 40plan azenibar Jerusalemın atrivimin ikia, egha Israelia bar me gativagha men gari. ⁴³ Egha Solomon uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa, an afeziam Devitin Nguibar Ekiam Jerusalemın, anefa. Ezi an otarim Rehoboam an danganım inigha atrivimin iti.

Israel ko Juda, kantrin pumuningin oto

12

(Sapta 12--16)

*Anabar notin amadaghan itiba
bigha Judaba ataki
(2 Eghaghaniba 10:1-19)*

¹ Israelian notin amadaghan itir anababa bar, me uari bagh Rehoboam amiseveghti, a men atrivimin otivasa me nguibar ekiam Sekemin uari akufa, kamaghin amizi Rehoboam me bagha ghu. ² Nebatin otarim Jeroboam, a fomira Atrivim Solomonin ara ghua Isipin iti. Ezi Israelia Rehoboam damighti an atrivimin otivasa amima, Jeroboam bizir kamın akam baraki. ³ Ezi Israelian gumazir maba Jeroboam bagha ghua a migia ghaze, “Ni uamategh Israelin izi.” Ezi a Isip ategha uamategha izegha givagha, Israelia ko bar Rehoboam bagha ghua kamaghin Rehoboam migei, ⁴ “Nin afeziam Solomon osimtızir ekiam e ganiga, e gamizi e osimtızir ekiam atera pamtemin ingari. Kamaghin amizi ni en asughasugh en osimtızir taba agifagh. Ni kamaghin damighti, e datirighin nin apengan ikiam.”

⁵ Ezi Atrivim Rehoboam akar kam baregha kamaghin me migei, “Ia mangi, 3plan dughiaba givaghti ia ua iziti ki uan nighnizimin gun ia mikimam.” Ezi me anetegha uamategha ghue.

⁶ Ezi Rehoboam ghua gumazir ghuriba ko migei. Gumazir kaba, me fomira nighnizir aghuiba an afeziam Solomon ganidi. Rehoboam kamaghin men azara, “Ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin gumazamizir kabav kimam?”

⁷ Ezi me kamaghin a migei, “Ni arazir aghuimin gumazamizir kabar amuva men akurvaghsi datirighin akar aghuitamin me mikimtima, me zurara nin apengan ikiam.”

⁸ Ezi Rehoboam gumazir ghurir kabar akam baraghizir puvatigha, ghua gumazir igiabar azangsis. Gumazir kaba me an kuaba, egha me uagharam aghungi, egha datirighin me an ingangarir gumazibar otifi. ⁹ A kamaghin me migei, “Gumazamizir kaba ghaze, nan afeziam Solomon me gatizir osimtizir kaba, ki dar taba agivam. Ezi ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin me ikarvaghham?”

¹⁰ Ezi ingangarir gumazir igiar kaba kamaghin a migei, “Ni men azangsizir nin afeziam me gamizir osimtizir kataba ikarvaghsi, ni kamaghin me mikim, ‘Ia ghaze, nan afeziam paza ia gami, a? Puvati. Kar pura bizim. Nan dafarir tereghiam, bar nan afeziamin gavgavim gafira. ¹¹ Guizbangira nan afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekiar bar aviriba ia daningam. Nan afeziam benim in ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.’”

¹² Ezi dughiar 3pla givazima, Jeroboam Israelian gumazamiziba bar me ko uamategha, Atrivim Rehoboam mikemezi moghin me izi. ¹³⁻¹⁴ Ezi atrivim gumazir ghuribar nighnizimin gin zuir puvatigha, a gumazir igiabar nighnizimin gin ghua, pamtemin gumazamizibav gei. A kamaghin me migei, “Guizbangira, afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekiar aviriba ia darigham. Nan afeziam benimin ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian ini-vafiziba asighiram.” ¹⁵ Fomira akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon gumazim, a Ikiavira Itir Godin akar dikirizim Nebatin otarim Jeroboam ganingi. Egha God datirighin uan akar dikirizir kam damuti, a guizin otivasava ami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uabi Rehoboam gamizi, a gumazamizibar nighnizimin gin zuir puvati.

¹⁶ Gumazamiziba me datirighin fo, atrivim men akam bareghan kogham. Kamaghin amizi, me pamtemin dia kamaghin migei, “E Devitin adarazir apengan ikian aghua. E Devitin adarazi puvati, e uaghan Devitin otarir kamın adarazi puvati. E Israelin gumazamiziba bar uamategh uan nguibabar mangam. Eghti ia Devitin adarasi, ia uarira uarir gan.” Me akar kam mikemegha, me tintinibar uan nguibabar ghue. ¹⁷ Ezi Israelian marazi uaghan Judan nguibar ekiabar ikia, Judabar tongin iti. Ezi Atrivim Rehoboam men gari.

¹⁸ Egha gin Atrivim Rehoboam Adoniram amadazima, a Israelia bagha zui. Adoniram, a fomira gumazir atrivimin ingangaribagh amir

gumazibar garir gumazim. An ziar igharazim Adoram. Dughiar Adoniram ghua Israelia batozimin, me bar moghira dagiabar a ginivizima an areme. Ezi Rehoboam bizir kamın akam baregha, zuamira uan karisin ghuavanabogha ara Jerusalemın ghu. ¹⁹ Dughiar kamın ikegha iza datirighin,* Israelian notın amadaghan itiba me akaba batoghavira iti, me Devitin ikizimin tav atrivimin otogh men ganan me bar aghua.

²⁰ Ezi Israelian gumazamiziba kamaghın oraki, Jeroboam Isip ategha ize. Egha me uari ko iviriamın ikiasa a bagh akam amada. A izezima, me a gamizima a Israelian ikiziba bar men atrivimin iti. Ezi Judan anabamın adarazira, me Devitin ikizimin otivizir atrivibar apengan iti.

Akam inigha izir gumazim Semaia, Godın akam akuri

(2 Eghaghaniba 11:1-4)

²¹ Ezi Rehoboam ghua Jerusalemın otogha, Juda ko Benjaminın anabamningın midorozir gumazir gavgavibar diazi, me iza uari akufa. Modorozir gumazir kabar dibobonim 180,000ın tu. Rehoboam kamaghsua, me mangi Israelian notın amadaghan itir anababav suegh, me damighti me ua izi an apengan ikiam. ²² Ezi God kamaghın akam inigha izir gumazim Semaia migei, ²³ “Ni Judan Atrivim Rehoboam bagh mangi, egh a ko, Judaba ko Benjaminın anabamningın adarazi ko, gumazamizir igharaziba sara kamaghın me

* **12:19:** Akar kam, “dughiar kamın ikegha iza datirighin,” a datirighin en dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei.

mikim, ²⁴ ‘Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ia mangi Israelia misoghan marki, me ian adarasi. Guizbangira, ki uabi kamaghin amizi, Israelia ian bighiaghiri. Kamaghin ia uamategh uan nguibabar mangi.’” Ezi Semaia Ikiavira Itir Godin akam me mikinizi, me uamategha uan nguibabar ghue.

Jeroboam akirim ragha Ikiavira Itir God gasara

²⁵ Ezi Atrivim Jeroboam, Efraimin anabamin nguazir mighsiaba itibagh isin nguibar ekiam Sekem avinizir divazim, gavgavim a ganiga an ingarigha, egha nguibar kam dughiar mabar an ike. Egha gin anetegha, Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Penuel avinizir divazimin ingara, gavgavim a ganidi.

²⁶ Jeroboam kamaghin nighnigha ghaze, “Nan gumamaziziba ti na tegh, ua Devitin adarazir apengan mangigham. ²⁷ Me datirighin Jerusalem in itir Ikiavira Itir Godin Dipenim zurarama an ghua, a bagha ofabagh ami. Me ti uan nighnizibagh iragh, uamategh uan Ekiam Rehoboam, a Judabar atrivim, me an apengan ikiam. Egh me ti na misueghti ki aremeghti, me uamategh Atrivim Rehoboam bagh mangam.”

²⁸ Jeroboam nighnizir kam deraghavirama a tuisigha givagha, kamaghin bulmakaun apurir pumuning marvir guamningin min, golin aning in ingari. Egha kamaghin uan gumamazizibav gia ghaze, “Ia dughiar aviribar Ikiavira Itir Godin ziam fasa Jerusalem in zui. Ezi datirighin ia ua mangan kogham. Israelia, ia gan, ian godning

kara. Aning Isipin ia inigha, ian akua kagh ize. Ia aningın ziam fi.”²⁹ Egha a golin bulmakaun mam Betelin nguibar ekiamın anetigha, igharazim Danın nguibar ekiamın aneti.³⁰ Ezi gumazamiziba bulmakaun kamningın ziamning fe. Me kamaghın amua arazir kuram gami. Dan bar saghon iti, ezi gumazamiziba Danın itir bulmakaun kamın ziam fasa pura Danın zui.³¹ Ezi Jeroboam uaghan asebar ziaba fasa tintinibar mighsiabagh isin danganibar ingari. Egha dar ofa damuasa gumazir kinir maba pura adav sefe. Me Livain anabamın adarazi puvati.

Ikiavira Itir God, Betelin itir danganir gol bulmakauningın ziamning fem gasighasighasa

³² Egha Jeroboam, gol bulmakauningın ziamning fasa dughiar ekiar mam ginaba, a namba 8ın iakinim an namba 15ın aruem. Kar bulmakaun kamningın ziam fer dughiam, a Judaba Godın ziam fer dughiam ko ekevegha magh ghu. Egha a bulmakaun ingarizimning bagha, asizibav suegha ofa gamir dakozim gisin da tuegha ofa gami. A Betelin ofan kabagh ami. Egha a ofa gamir gumazir a uabi miseveziba bagha akam amadagha ghaze, Me Betelin izi danganir ofabagh amibar ingangarimın faragh mangi a damuam.³³ Egha namba 8ın iakinim, an namba 15ın aruer a uabi inabazim, kar Israelian dughiar ekiar me marvir guabar ziaba famim. Ezi Jeroboam, Betelin nguibamın ingarizir ofa gamir dakozimın ghugha, mughuriar aghuim zuir ofa gami.

13

¹ Atrivim Jeroboam ofa gamir dakozimîn tughav ikia ofa gami, ezi Godin akam inigha izir gumazir mam a bagha izi. Akam inigha izir gumazir kam a Judabar gumazim, ezi Ikiavira Itir God, Juda ategh Betelin mangasa a mikeme.

² Ikiavira Itir God, an akam ofa gamir dakozir kamîn ikia, egha akam inigha izir gumazim miġia ghaze, Ni kamaghin ofa gamir dakozir kam mikim: “O ofa gamir dakozim, ki Ikiavira Itir God, ki akam nin iti. Otarir mam, an ziam Josaiia, a Devitin ikizimîn aven otivam. An atrivimîn ikiamim dughiamîn, a nin ofa gamir gumazir ni gisin ofa gamiba inigh, ni gisin me arigh me misueghti me arimighiregham. Egh a gumazir kabar aghariba ni gisin da tueghti, ni bar mizegham.”

³ Egha akam inigha izir gumazim akar kam kunigha ua kamaghin miġei, “Ki datirighin bizitam ni mikimam, Ikiavira Itir God arazitam nin akaghti ni fogh suam, kar guizbangira Ikiavira Itir Godin akamra. A kamakin: Ofa gamir dakozir kam dipirighirighi, an itir averenim tintinibar iregham.”

⁴ Jeroboam ofa gamir dakozimîn boroghin mitighav ikia, akar kam baraki. Egha uan dafarim fuegha akam inigha izir gumazimîn akuigha ghaze, “Gumazir mamîn suiragh.” Ezi Jeroboamîn dafarim maghira mineghirigha ikia mamaghira iti, ezi an anepirigh ua izan ibura.

⁵ Ezi ofa gamir dakozir kam, Ikiavira Itir God, uan akam inigha izir gumazimîn akamîn aven mikemezi moghira, a dipirizi averenim tintinimîn

nguazim gire. ⁶ Ezi Atrivim Jeroboam kamaghin akam inigha izir gumazim migei, “Nan ifongiam kamakin, ni na bagh uan Ikiavira Itir God, nin God, ni a ko mikimti, a nan akuraghti nan dafarim ua deraka.” Ezi akam inigha izir gumazim Ikiavira Itir God ko migeima, an atrivimin dafarim gamizi, a ua deragha iraghu.

⁷ Egha atrivim kamaghin akam inigha izir gumazim migei, “Ki kamaghin ifonge, ni nan dipenimin izi ga damam. Egh ki bizir aghuitam ni daningam.”

⁸ Ezi akam inigha izir gumazim kamaghin a migei, “Ni uan dagiaba akuar pumuningin da abigh tam na daningisi damuti, ki nin dipenimin mangan kogham, egh Betelin nguibamin kagh ni ko dagheba ko dipabar aman kogham. ⁹ Guizbangira, Ikiavira Itir God na migia ghaze, ki dagheba ko dipatam aman kogham, egh uaghan tuavir ki izezim, ki ua nguibamin mangisi an mangan kogham. Ki uamategh tuavir igharazitamin mangam.” ¹⁰ Ezi akam inigha izir gumazim tuavir a izezim ghuzir puvati. A Betel ategha tuavir igharazimin ua ghu.

Akam inigha izir gumazir ghurim, Judan akam inigha izir gumazim gifara

¹¹ Dughiar kamın akam inigha izir gumazir ghurir mam Betelin nguibamin iti. Ezi an otariba iza, Judan akam inigha izir gumazim Betelin amizir bizibar gun a migei. Egha uaghan akam inigha izir gumazim, Atrivim Jeroboam mikemezir akabar gun a migei. ¹² Ezi afeziar ghurim kamaghin otaribar azara, “Akam inigha

izir gumazir kam, tuavir manamra a uamategha an ghu?” Otariba akam inigha izir gumazim ghuzir tuavimîn gani, kamaghîn amizi, me uan afeziam mikeme.

¹³ Ezi a kamaghîn me miġei, “Ia mangi satel inigh izi nan donki gisîn datigh.” Ezi me amigha ġivazi, a donki gaperagha zui. ¹⁴ A Judan akam inigha izir gumazimîn ġin ghua an garima, a temer okîn povimîn aperaghav iti.

Ezi akam inigha izir gumazir ghurim kamaghîn an azara, “Ni akam inigha izir gumazir kam, ni Juda ategha ize?”

Ezi akam inigha izir gumazim a ikaragha ghaze, “Are, kar kirara.”

¹⁵ Ezi gumazir ghurim kamaghîn a miġei, “Ni nan dipenimîn izi na ko damasa ki ifonge.”

¹⁶ Ezi Judan akam inigha izir gumazim a miġia ghaze, “Ki uamategh ni ko nin dipenimîn man-gan kogham. Egh ki danganir kamîn daghetam ko dipatam ameghan kogham. ¹⁷ Guizbangira, Ikiavira Itir God na miġia ghaze, ki dagheba ko dipatam aman kogham, egh uaghan ki tuavir ki izezim, ki ua nguibamîn mangisi uam an man-gan kogham. Ki tuavir igharazitamîn uamategh mangam.”

¹⁸ Ezi akam inigha izir gumazir ghurim kamaghîn a miġei, “Ki uaghan nin mîn akam inigha izir gumazir mam. Ezi Ikiavira Itir God uan en-sel na bagha anemadagha ghaze, ki ni inigh uan dipenimîn mangi dagheba ko dipam ni daningti, ni dar ami.” Egha gumazir ghurir kam a gifara.

¹⁹ Ezi Judan akam inigha izir gumazim, kamaghîn

oregha, gumazir ghurir kamın gın an dipenimın ghugha dagheba ko dipaba api.

²⁰ Aning dagheba apir dakozimın aperaghav itima, Ikiavıra Itir God, akar mam isa akam inigha izir gumazir ghurir kam ganıngi. ²¹ Ezi akam inigha izir gumazir ghurir kam, Judan akam inigha izir gumazir kam pamtem a migia ghaze, “Ikiavıra Itir God, nın God kamaghın migia ghaze, ni an Akar Gavgavim batuegha, egha a ni mikemezi moghın amizir puvati. Bar puvati. ²² Ni ua iza danganir a dagheba ko dipabar aman nın anogoroghezi, ni da ame. Kamaghın amizi, ni aremeghti me nın kuam isi nın inazir afeziabar mozimın ni afaghan kogham.”

²³ Ezi Judan akam inigha izir gumazim amegha gıvazi, akam inigha izir gumazir ghurim, a bagha uan donki akırigha a ganıngizi ana gaperagha zui. ²⁴ A ghuavıra itima laionın mam iza a batogha a misoghezi an areme. Ezi an kuam irıghav itima donki an boroghın tughav itima, laion uaghan an kuamın boroghın tughav iti. ²⁵ Ezi gın gumazir maba tuavir kamın ghua garima, an kuam tuavimın irıghav itima, laion an boroghın tughav iti. Ezi me ghua Betelın nguibamın otivigha ganizir bizir kamın gun gumazimizibav gei.

²⁶ Ezi akam inigha izir gumazir ghurim akar kam baregha ghaze, “Mar Judabar akam inigha izir gumazimın kuamra. A Ikiavıra Itir Godın akar batoke. Ezi Ikiavıra Itir God, mikemezi moghıram amua laion amadazi, a iza a misoghezi an areme.”

²⁷ Ezi a uan otaribav gia ghaze, “Ia satel isi nan donki gisin anetiĝh.” Ezi a mikemezi moghin me ami. ²⁸ Ezi a tuavimin ghua garima akam inigha izir gumazimin kuam tuavimin irighav iti. Ezi donki ko laion an kuamin boroghin tughav iti. Laionin kam, an kuam apir puvatigha, bizitamin donki gamizir puvati.

²⁹ Ezi akam inigha izir gumazir ghurir kam an kuam isa uan donki gati. Egha a inigha Betelin ghugha, an kuam bagha azia, a isa mozimin anefam. ³⁰ Egha akam inigha izir gumazir ghurim an kuam isa uan dagiar torimram anefa. Egha uan otariba ko azia kamaghin migia ghaze, “O, en aveghbuam! O, en aveghbuam, noki!”

³¹ Me anefagha givagha, akam inigha izir gumazir ghurim kamaghin uan otaribav gei, “Ki aremeghti ia nan kuam isi Godin akam inigha izir gumazir kam in kuam itir mozimin boroghin na afagh. ³² Guizbangira, Ikiavira Itir God, akar an akam inigha izir gumazim mikemezibar amighti, da bar guizbangirama otivigham. Ikiavira Itir God, Betelin itir ofa gamir dakozim gasighsigh, egh Samarian Distrighin itir nguibabar itir asebar ziaba feir dipeniba bar dagh asighasigham.”

Jeroboam arazir kuram gamua ghuavira iti

³³ Jeroboam bizir kabar gari da otifi, ezi a uan arazir kuraba ataghiraghasa nighnizir puvati. Bar puvati. An ofa damuamin danganir a uabi ingarizibar ofa damuasa gumazir kinibav siva ghuavira iti. Gumazir manam ofa damuamin ingangarim bagha nighnisi, Jeroboam puram anemiseveghti,

a ingaram. ³⁴ Jeroboam uan adarazi ko me arazir kurar kabagh amua, men arazir kurar kaba me gamima me osimtizim iti. Arazir kam bangin, Ikiavira Itir God Jeroboamin adarazi bar me kuavareme.

14

Jeroboamin otarim arimariam ini

¹ Dughiar kamın, Atrivim Jeroboamin otarim Abiya arimariam a ini. ² Ezi Jeroboam kamaghın uan amuımın miğia ghaze, “Ki kamaghın ifonge, ni igharagh kurkeghti, gumazamiziba suam, ni nan amuım puvatı. Egh ni Silon mangi. Ni fo, Godın akam inigha izir gumazim Ahiya a nguıbar kamın iti. Gumazir kam na miğia ghaze, ki Israelian atrivimın otivam. ³ Ni 10plan bretın rubuziba ko, bisketın taba ko, hanın minetam inigh mangi a daningigh. Egh otarimın arimariam gifofoghsı an azaragh. Eghti a ni mikımam.” ⁴ Ezi Jeroboamin amuım a mikemezi moghın ghua Silon nguıbamın Ahiyan dipenimın zui. Ahiya datirighın bar ghurigha damaziba okafi.

⁵ Jeroboamin amuım izavira itima, Ikiavira Itir God Ahiyan miğia ghaze, “Jeroboamin amuım ni bagh izi, uan otarimın arimariam gifofoghsı nın azangsiğhasa izi, a deragham ti. A ifar amizir igharazimın mın gan ni bagh izam.” Egha Ikiavira Itir God, biziba bar dar gun Jeroboamin amuım mikımasa Ahiya mikeme.

⁶ Ezi Ahiya orazima, Jeroboamin amuımın dagariba tiar akamın azenan tıngazima a kamaghın miğei, “Jeroboamin amuım ni aven izi. Ni tizim

bagh amizir igharazimîn mîn uabi garîgha na gifarasa? Ki migîrîgiar mam iti, ki nî mikemeghti nîn navim bar nî basemegham. ⁷ Nî uamategh Jeroboam bagh mangî, kamaghîn Ikiavîra Itir Godîn akamîn a mikîm, ‘Ki Ikiavîra Itir God, Israelian God, ki kamaghîn mîgei: Jeroboam, ki uan gumazimiziba Israelia, men tongîn nî amîsevezi nî men atrivimîn oto. ⁸ Ki Devitîn adarazi da atrivir ingangarim adeghe, a isa nî ganîngi. Ezi nî nan ingangarir gumazim Devit amizir arazir aghuubar gîn zuir puvati. Devit nan Akar Gavgaviba bar adar gîn ghua, uan navir averiamîn aven na baghavîra ikia, egha arazir nan damazimîn derazibaram ami. ⁹ Nî arazir kuram gamua ghuavîra ikia, faragha ikezir darazir arazir kuraba bar dagh afira. Nî ua bagha godîn igharaziba ko marvir guar nî ainîn amerezibar dar ingari. Egha akîrim ragha na gasaragha aser kabar ziaba fe. Ezi ki nîn arazir kaba bagha, bar nîn anîngaghe. ¹⁰ Bar guizbangîra! Ki nîn adarazigh asîghasîgham. Egh Jeroboam, Israelian aven nîn gumaziba gîn otivti, ki bar moghîra me agîvaghîm, gumazir igiaba ko aruaba sara. Ki bar me agîvaghîm, mati gumazim buariba bar da suegha da makunizî tam ua itir puvati. ¹¹ Nîn adarazir aven gumazitaba nguibar ekiamîn arîmîghîregh men kuaba ikîti, afiaba dar amam. Eghtî tarazi nguibar ekiamîn azenan arîmîghîreghî isaba men kuabar amam. Ki Ikiavîra Itir God, ki mikemegha gîfa.’”

¹² Egha Ahiya ua Jeroboamîn amuim mîgîa ghaze, “Nî uamategh uan nguibamîn mangî. Nî nguibar ekiamîn aven mangîtimîra nîn otarim

aremegham. ¹³ Eghti Israelia bar moghira an aziva anefam. A uabira Jeroboamin adarazir tongin, Ikiavira Itir God, Israelian God, an garima, an arazir aghuibagh ami. An kuamra gumaziba a isi mozim darigham. Eghti Jeroboamin adarazir gumazir igharaziba, puvatigham. ¹⁴ Eghti Ikiavira Itir God, gumazitam amiseveghti an atrivimin ikiam, egh atrivir kam Jeroboamin adarazi bar me agivaghham. Bizir kam, datirighin ikegh mangivira ikiam.*

¹⁵ “Israelia, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba dar ziaba fe, men arazir kam Ikiavira Itir God gamizi, a bar men aningaghe. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, mizazim me gaseghti, me atiatigh akongam, mati aperiam uaghira ighurunim amozorozi a ivazvasi. Egh Ikiavira Itir God, nguazir aghuir a Israelian inazir afeziabagh aningizir kamın me batuegham. Egh Yufretisin Fanemin vongin tintinibar me aghamsigh me akunigham. ¹⁶ Jeroboam uabi arazir kurar kam gamigha, bar Israelia gekuizi me arazir kuram gami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Israelian arazir kurar kam ginighnigh, akirim ragh me gasaragham.”

¹⁷ Ezi Jeroboamin amuim akar kaba baregha dikavigha uamategha Tirsan nguibar ekiamın zui. A ghua uan dipenimin aven zuima, an otarim areme. ¹⁸ Ezi Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazim Ahiya mikemezi moghira, Israelia bar moghira otarimin azia, egha a isa mozim gati.

Jeroboam areme

* **14:14:** Hibrun akam, deragha akar kamın mingarim abighizir puvati.

19 Atrivim Jeroboam amizir araziba, da bar akinafarir mamın aven iti, akinafarir kam me kamaghın a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.† Akinafarir kamın, a uan apanibav soghezir eghaghaniba ko, a kantri gativagha amizir bizibar eghaghaniba, an aven iti. 20 Jeroboam 22plan azenibar atrivimın ikegha uan inazir afeziabar mın aremezi, me an kuam isa anefa. Ezi an otarim Nadap an danganım inigha atrivimın iti.

Rehoboam Judabar atrivimın iti
(2 Eghaghaniba 11:5--12:16)

21 Solomonın otarım Rehoboam, a Judabar atrivimın iti. A 41plan azeniba ikia, egha atrivimın oto, egha 17plan azenibar atrivimın ike. A Jerusalemın aperagha iti, nguibar ekiar kam Ikiavıra Itir God, Israelian nguibar ekiar igharazibar tongın, ua bagha a ginaba, eghti danganır kamın Israelia bar Godın boroghın izıva an ziam fam. Rehoboamın amebam, an ziam Nama, a kantri Amonian amizim.

22 Dughiar kamın Judabar gumazamiziba arazir kurar avırıba Ikiavıra Itir Godın damazımın dagh

† **14:19:** En Godın Akinafarımın aven, akinafarir pumuning iti, me kamaghın aning dibora ghaze, Israelia ko Judabar Atriviba 1 ko, Israelia ko Judabar Atriviba 2. Ezi uaghan akinafarir igharazir pumuning iti, me aning dibora ghaze, Atrivibar Eghaghaniba 1 ko, Atrivibar Eghaghaniba 2. Ezi marazi kamaghın nighnisi, bar fomıra akinafarir igharazimning uaghan ike, Kar, Israelian Atrivibar Eghaghaniba ko, Judan Atrivibar Eghaghaniba. Dughiar mabar, Godın Akinafarımın aven itir akinafarıba, akinafarir igharazir kamningın akaba dar iti. Ezi datirighın akinafarir igharazir kamning, bar ovenge, ezi e uam adar ganan kogham.

ami. Ezi arazir kurar me amizir kaba, Ikiavira Itir Godin aningagharim gamizi, a ghua bar ekefe. Men inazir afeziaba faragha arazir kurabagh ami, ezi Ikiavira Itir Godin adarir datirighin Judabar itim, a bar ekevegha adarir fomira men inazir afeziabar ikezim bar a gafira. ²³ Judaba datirighin mighsiaba ko temer ekiabar apebabar, dagiar guarir dighoriba itiba ko temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba, isa danganir kabar da asava dar ziaba fe. ²⁴ Ezi arazir bar kurar mam oto. Gumazir maba, me asebar ziaba fer danganir kabar poroghamiba uari isava akuir arazibagh ami. Judan gumazamiziba, me gumazamizir fomira nguazir kam in ikezibar min, arazir bar kurir ki aghuazibagh ami. Gumazamizir fomira ikezir kaba, Ikiavira Itir God me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi.

²⁵ Ezi Rehoboam atrivimin itima an namba 5 in azenim otozi, Isipian Atrivim Sisak uan midorozir gumaziba ko iza Jerusalem ko misosi. ²⁶ Egha me Jerusalemia misogha, me abinigha Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin dipenimin bizir bar aghuiba, me bar da ini. Egha uaghan Solomon midorozim bagha ingarigha golin noghezir oraba, me bar ada inigha Isipin ghue. ²⁷ Ezi gin Atrivim Rehoboam uan ingangarir gumazibav kemezi, me bras inigha uam orar igiabar ingarigha brasin da noke. Ezi da Isipia okemezir orabar danganiba ini. Ezi Rehoboam da isa, ingangarir gumazir an dipenimin tiar akabagh eghuvibagh aningizi me

14:23: 2 Atriviba 17:9-10

14:24: Godin Araziba 23:17

14:25: 2 Eghaghaniba 12:2-8

14:26: 1 Atriviba 10:16-17; 2

Eghaghaniba 9:15-16

dar suigha tiarakabar gari. ²⁸ Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin zuir dughiabar, a geghuvir gumazir kaba orar kaba inigh an aku mangam. Eghti atrivim uamategh uan dipenimin izeghti, me orar kaba inigh da itir dipenimin mangi dar arigham.

²⁹ Atrivim Rehoboam amizir arazir igharaziba, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. ³⁰ Rehoboam ko Jeroboam aning atrivimningin itir dughiamin, kantrin pumuning zurara uaning misosi. ³¹ Ezi gin Rehoboam uan inazir afeziabar min aremezima, me Devitin Nguibar Ekiamin an inazir afeziabar kuaba afir danganimin anefa. Ezi an otarim Abiya an danganim inigha atrivimin oto. Rehoboamin amebam an ziam Nama, a kantri Amonin amizim.

15

Abiya Judan atrivimin oto (2 Eghaghaniba 13:1–14:1)

¹ Nebatin otarim Jeroboam, Israelin atrivimin itima, an namba 18in azenimin, gumazir ziam Abiya, an ziar igharazim Abijam, a Judan atrivimin oto. ² A 3plan azenibar Jerusalem in atrivimin iti. Ezi an amebamin ziam Maka, Apsalom in guivim. ³ Abiya arazir kurar an afeziam amizibar miraram ami. A uan inazim Devit amizi moghin, a bar uabi isa Ikiavira Itir God, an God ganidir puvatigha, a ko navir vamiran itir puvati. ⁴ Ezi Ikiavira Itir God Devit bangin, an otarir mam isa Abiya ganingi, an an danganim inigh Jerusalem in atrivimin

ikiam. Eghti a Jerusalem damighti, a deraghvira iki gavgavigham. ⁵ Devit Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami, egha zurara an Akar Gavgavibar gin zui. Dughiar bar vamira, Devit pazav Hitian gumazim Uria gami. ⁶ Abiya angamira itir dughiamin,* Rehoboamin midorozir gumaziba, ko Jeroboamin midorozir gumaziba, zurara uariv soghavira iti. ⁷ Atrivim Abiya amizir arazir igharaziba, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.

⁸ Abiya uan inazir afeziabar min aremezi, me Devitin Nguibar Ekiamin aven anefa, ezi an otarim Asa an danganim inigha atrivimin iti.

*Asa Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 15:16--16:14)*

⁹ Jeroboam Israelian atrivimin itima, an azenir namba 20in, Asa Judan atrivimin oto. ¹⁰ Asa 41plan azenibar Jerusalem in atrivimin iti. An inaghamim Maka, an Apsalom in guivim. ¹¹ Asa uan inazim Devitin min arazir aghuir Ikiavira Itir Godin damazimin derazibagh ami. ¹² Egha Asa asebar ziaba fer danganibar, gumazir poroghamiba uari bakia uari koma akuir arazim gamiba, a bar me batoke. Egha an inazir afeziaba dighoregha asezir asebar marvir guaba, a bar da batoke.

15:5: 2 Samuel 11:1-27 **15:6:** 2 Eghaghaniba 13:3-21 * **15:6:** Hibrun akinafarir bar ghuriba, dangan kam in, dar akaba ko uaghara garir puvati. Dar aviriba, ziar kam, Rehoboam dar iti, ezi vabara ziar kam, Abiya dar iti. **15:12:** 2 Eghaghaniba 15:8-15

¹³ Egha uan inaghamim Maka, atrivir danganimin a batoke. Ikiavira Itir God bar aghuazir aser amizim Asera, Maka an nedazimin ingari, ezi atrivim an danganimin a batoke. Egha nedazir kurar kam okegha a inigha ghua Kidronin Fanemin danganir zarimin a gaborozi a isi.

¹⁴ Ezi asebar ziaba fer danganir bar pin itiba ikiavira iti. Asa dagh asighasighizir puvati. Egha dughiabar zurara Asan navir averiam Ikiavira Itir God baghavira iti. ¹⁵ Egha Asa, an afeziam Ikiavira Itir God bagha inabazir biziba ko a uabi inabaziba, kar silvaba ko gol ko itarir igharagha gariba, a da inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu.

¹⁶ Egha Asa ko Basa atrivimningin ikia, zurara uaning misogha mamaghira iti. ¹⁷ Basa dughiar mam in uan midorozir gumaziba inigha ghua Judaba ko misosi. Me Raman nguibar ekiam inigha, uam an divazimin ingarigha anevini, eghti gumazamiziba Judan mangigh izegh damuan kogham. ¹⁸ Ezi Atrivim Asa silva ko gol in nar Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba ko atrivimin dipenimin itiba sara ini. Egha uan ingangarir gumazibagh aningi, eghti me da inigh nguibar ekiam Damaskusin mangi Sirian Atrivim Benhadat daningam. Benhadat, a Taprimonin otarim, egha Hesionin igiavotarim. Asa kamaghin Benhadat mikimasa uan ingangarir gumazibav keme, ¹⁹ "Datirighin ga uaning ko akar dikirizir gavgavim damigh, egh namakar aghuimningin ikiam, mati nan afeziam ko nin afeziam amizi mokin. Ki ni bagha silva ko gol amadi. Eghti ni mangi Israelian Atrivim Basa ko amizir akar dikirizir gavgavir mam abikigh, eghti a uan midorozir gumaziba

inigh mangi nan nguazim atakigh.”

²⁰ Ezi Atrivim Benhadat, Atrivim Asan migirigiamin amamangatigha, uan midorozir gumazibar dapaniba amangizi, me ghua midorozir gumaziba inigha ghua, Israelian nguibar ekiaba konasa ghue. Me ghua nguibar ekiar kaba kora, Ijonin nguibar ekiam isava, Dan ko Abel Betmaka ini. Egha uaghan Galilin Dipar Akaremin boroghin itir nguazim isava, Naptalin anabamin nguazim bar moghiram a ini. ²¹ Ezi Atrivim Basa kamaghin akam baraki, Sirian midorozir gumaziba iza Israelia misosi, ezi a ingangarir Raman nguibar ekiamin amim ategha, ua ghua Tirsan nguibar ekiamin iti.

²² Ezi gin Atrivim Asa Raman nguibamin mangasa, Judan gumaziba bar moghira me bagha akam amada. Ezi me ghua, dagiaba ko temer kaba bar da ini, kar Atrivim Basa gavgavim divazim daningasa akuvazir biziba. Egha me da inigha zui, ezi Asa da isa, Mispan nguibam avinizir divazim ko Geban nguibar ekiam avinizir divazim gavgavim aning ganingi. Nguibar kamning, Benjaminin anabamin nguazimin iti.

²³ Atrivim Asa amizir arazir igharaziba, ko an gavgavir ekiaba, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, an Atrivim Asa nguibar ekiaba avinizir divaziba, gavgavim dagh aningizir ingangarir ekiaba ko ingangarir igharazir an amizibagh eghari. Ezi Asa ghurigha givazi, arimariar kurar mam an dagarimningin oto. ²⁴ Egha Asa uan inazir afeziabar min aremezi me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin,

an inazir afeziaba koma anefa. Ezi an otarim Jehosafat, an danganim inigha atrivimîn oto.

Nadap Israelian atrivimîn iti

²⁵ Asa namba 2în azenimîn Judabar atrivimîn itima, Jeroboamîn otarim Nadap, Israelian atrivimîn oto. Egha an azenir pumuningra atrivimîn ike. ²⁶ Egha Nadap uan afeziamîn arazir kurabar gîn ghua, Ikiavîra Itir Godîn damazimîn uabî arazir kurabagh ami. Egha a uaghan Israelia getuima me uaghan arazir kurabagh ami.

²⁷ Ezi Isakarîn anabamîn gumazim Ahiya, an otarim Basa, a Nadapîn misueghti an aremeghasa tuaviba buri. Ezi Nadap uan midorozir gumaziba ko ghua Filistiaba ko misogha, Gibetonîn nguibar ekiam ekiaruzir dughiamîn, Basa, Nadap batogha a misoghezî an areme. ²⁸ Ezi Asa uabî Israelian atrivimîn iti. Asa Judan atrivimîn itima, an namba 3în azenimîn, bizir kam oto. ²⁹ Ezi Basa zuamîra Jeroboamîn adarazi bar me misuaghariki. A men tav ataghizî a itir puvati. Bar puvati. Ezi arazir kamîn, akar Ikiavîra Itir God uan ingangarir gumazimîn akamîn aven mikemezim, a guizin oto. Akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon nguibamîn gumazim. ³⁰ Jeroboamîn adarazir batozir bizimîn mingarim kamakîn, Jeroboam faragha uabî arazir kuram Ikiavîra Itir God, Israelian Godîn damazimîn a gami, egha a uaghan Israelia getuima, me arazir kuram gami. Jeroboamîn arazir kurar kaba Ikiavîra Itir God gamima, a bar aningaghe, kamaghîn amizî a Jeroboamîn adarazigh asighasiki.

³¹ Atrivim Nadapın arazir igharaziba, da akınafarir me kamaghın diborımın aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Basa Israelian atrivimın oto

³²⁻³³ Asa namba 3ın azenimın Judan atrivimın itima, Ahiyan otarim Basa, Israelian atrivimın oto. Egha a 24plan azenibar Tirsan nguibar ekiamın atrivimın ike. Dughiar Asa ko, Basa atrivimningın itim, aning uaning misoghavıra iti. ³⁴ Egha Basa uan afeziam Jeroboamın mın, Ikiavıra Itir Godın damazimın arazir kurabagh ami. Egha a uaghan Israelia gekuizi, me arazir kurabagh ami.

16

¹ Ezi Ikiavıra Itir God, akam Basa danıngasa, akam inigha izir gumazim Jehu mikeme, a Hananin otarim. Ikiavıra Itir God ghaze, ² “Basa, ni deraghvıram oragh. Ni faragha gumazir kınim, ezi ki ni gamizi ni atrivimın otogha, nan gumazamiziba Israelia gativagha men gari. Egha ni Jeroboamın mın arazir kurabagh amua, gumazamizibagh etuima, me arazir kurabagh ami. Ezi men arazir kuraba na gamima, ki men anıngaghe. ³ Kamaghın amizi, ki Nebatın otarim Jeroboamın adarazi gasıghasıghizi moghın, ki ni ko nın adarasi, bar ia gasıghasıgham. ⁴ Nın adarazir aven gumazitaba, nguibar ekiamın arımıghiregh men kuaba ikiti, afiaba dar amam. Eghti tarazi nguibar ekiamın azenan arımıghireghti, isaba men kuabar amam. Ki Ikiavıra Itir God, ki mikemegha gıfa.”

⁵ Atrivim Basa amizir arazir igharaziba, ko an gavgavir ekiaba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. ⁶ Ezi Basa uan inazir afeziabar min aremezi, me Tirsan anefa. Ezi an otarim Ela an danganim inigha atrivimin oto.

⁷ Atrivim Basa Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami, mati Atrivim Jeroboam fomiram amizi moghin, ezi an arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamima an aningaghe. Basa uaghan Jeroboamin adarazi bar me misuaghariki. Ezi Ikiavira Itir God, Basa ko an adarazigh asighasighasa akam isa akam inigha izir gumazim Jehu ganingi. Jeroboamin adarazi kuavaremezi moghin Basan adarazi uaghan kuavaremegham.

Ela Israelian atrivimin oto

⁸ Atrivim Asa namba 26in azenimin, Judan atrivimin itima, Basan otarim Ela, Israelin atrivimin oto. Egha a Tirsan nguibar ekiamin azenir pumuningra atrivimin ike. ⁹ Ezi Elan ingangarir gumazir mam, Simri, a Elan karisin mabar garir gumazibar dapanim, a Ela misueghti an aremeghasa tuaviba buri. Dughiar mam, Ela a Tirsan nguibar ekiamin ikia, Arsan dipenimin dipar onganiba apava ongani. Arsa, an atrivimin dipenimin garir gumazim. ¹⁰ Ezi Simri dipenimin aven ghugha, Ela misoghezi an areme, ezi an an danganim inigha atrivimin oto. Asa Judan atrivimin itima, an namba 27in azenimin arazir kam oto.

¹¹ Simri atrivimin otozi dughiamin, a zuamira Basan adarazir gumaziba, bar me misuaghariki. Egha uaghan an anababa ko namakaba bar

me misuaghariki. A tav ataghizi a itir puvati. ¹² Kamaghin amizi Simri, Basan adarazi bar me agifa. Arazir kamın, Ikiavira Itir God, uan akam isa akam inigha izir gumazim Jehu ganingizim, a guizin oto. ¹³ Basa uan otarim Ela ko, Ikiavira Itir God, a Israelian God, an damazimin arazir kuram gamua asebar ziaba fe. Egha Israelia gekuizi, me uaghan arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God aningaghegha, bar Basan adarazigh asighasiki. ¹⁴ Atrivim Ela amizir arazir igharaziba bar, da akınafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Simri Israelian atrivimin oto

¹⁵ Atrivim Asa namba 27in azenimin, Judan atrivimin itima, Simri Israelian atrivimin oto. Egha a Tirsan nguibar ekiam 7plan aruebar atrivimin ike. Dughiar kamın Israelian midorozir gumaziba kantri Filistian, Gibetonin nguibar ekiam iniasa anekiarugha me ko misosi. ¹⁶ Me misogha ghua kamaghin oraki, Simri arazir bar kuram gamigha atrivim misoghezi an areme. Ezi aruer kamra, midorozir gumaziba uan gumazir dapanim, an ziam Omri, me anemisevezi a Israelian atrivimin oto. ¹⁷ Ezi Omri uan midorozir gumaziba ko Gibeton ategha ghua, Tirsan iniasa an ekiarugha misosi. ¹⁸ Ezi Simri Tirsan nguibar ekiamın garima, Omrin midorozir gumaziba an adarazi abiragha, nguibar ekiam isi, ezi a ghua atrivim iti naghin, dipenir gavgavir mamın aven ghu. Egha an avim gaborogha atrivimin dipenibagh aboi. Egha a uabi avir kamın aven areme. ¹⁹ Bizir Simri batozimin mingarim

kamakın: Jeroboam faragha uabi arazir kuram Ikiavira Itir God, Israelian Godin damazimin a gami, egha a uaghan Israelia getuima, me arazir kuram gami. Ezi Simri, Jeroboamin arazibar gin ghua, arazir kuram gamigha, an ivezir kurar kam ini. ²⁰ Atrivim Simri amizir arazir igharaziba bar, da akınafarir me kamaghın diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akınafarir kam, a Atrivim Ela abirazir eghaghanim, uaghan an aven iti.

Omri Israelian atrivimin oto

²¹ Atrivim Simri aremezi, Israelian ikizim bigha, ikizir pumuningin oto. Israelian gumazamizir maba, Ginatin otarim Tipni amiseveghti, an atrivimin ikiasava ami, ezi igharaziba Omri baka. ²² Egha gin Omrin adarazi Tipnin adarazi abira. Ezi Tipni aremezi, Omri atrivimin oto.

²³ Atrivim Asa namba 31in azenimin, Judan atrivimin itima, Omri Israelian atrivimin otogha 12plan azenibar atrivimin ike. An 6plan azenir faragha zuibar, a Tirsan nguibar ekiamin ike.

²⁴ Egha gin Omri mighsiar muziarim itir nguazir mam giveise. Egha mighsiar kamın divazir gav-gavim avinizir nguibar ekiar mamın ingari. Gumazir an a da nguazir kam givezezim, an ziam Semer, Omri 60,000 silva isa Semer ganingi. Egha Omri gumazim Semer ginighnigha ziar kam nguibar ekiam ganingi, Samaria.

²⁵ Egha Omri arazir kurar avirim Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. An arazir kuraba bar ekevegha atrivir, faragha ikezibar arazir

kurabagh afira. ²⁶ Omri, a Nebatin otarim Jeroboamin arazir kurabar gin ghua, Ikiavira Itir Godin damazimin uabi arazir kurabagh amua, uaghan Israelia getuima me arazir kurabagh ami, ezi me aseba fer arazim, Ikiavira Itir God, Israelin God gamizi, a puvira men atari. ²⁷ Atrivim Omri amizir arazir igharaziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, a Omrin ingangarir gavgavibagh eghari. ²⁸ Ezi Omri uan inazir afeziabar min aremezi, me Samarian nguibar ekiamin mozimin an efa. Ezi an otarim Ahap, an danganim inigha atrivimin oto.

Ahap Israelian atrivimin oto

²⁹ Atrivim Asa namba 38in azenimin, Judan atrivimin itima, Omrin otarim Ahap Israelian atrivimin oto. Egha a 22plan azenibar Samarian nguibar ekiamin ike. ³⁰ Egha Ahap arazir kurar avirim Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. An arazir kuraba bar ekeveggha atrivir faragha ikezibar arazir kurabagh afira. ³¹ A Jeroboamin min arazir kurabagh amua, egha ghaze, pura bizim. Egha a Saidonian nguibamin Atrivim Etbalin guivim Jesebelin iti. Egha Saidonian asem Balin ziam fe. ³² Egha Ahap asem Bal bagha Samarian dipenir mam iningarigha, ofa gamir dakozir mam dipenir kam in aven an ingari. ³³ Egha a datirighin aser amizim Aseran marvir guamin ingarigha, an ziam fe. An arazir kam, Ikiavira Itir God, Israelian God, gamizi, a bar an aningaghe. An arazir kuraba bar ekeveggha, atrivir faragha ikezibar arazir kurabagh afira.

34 Dughiar Ahap atrivimîn itimîn, Betelîn nguibar ekiamîn gumazim Hiel, a ua Jerikon nguibar ekiamîn ingari. Hiel nguibar ekiamîn avinamin divazir mingarim bagha dagiar ekiaba arizima, an otarir ivariam Abiram areme. Egha a nguibam avinizir divazimîn tiar akar ekiabar ingarima, an otarir abuananam Segup areme. Bizir kam Hiel bato, mati akar Ikiavira Itir God bar fomira Nunin otarim Josua mikemezimin min oto.*

Akam inigha izir gumazim Elaijan eghaghanim

17

(Sapta 17--21)

Elaija ghaze, Israelin kantri, amoziba puvatigham

¹ Akam inigha izir gumazir mam, Elaija, a Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Tisben gumazim. Dughiar mamîn, a iza Atrivim Ahap batogha kamaghin a migia ghaze, “Ki Godin ingangarir gumazim. Ikiavira Itir God, Israelian Godin bar zurara itim, ki an ziamin, guizbangira ni migei: Amoziba ko dimagarimin ghuariamîn dipaba azenir tabar nguazim giran kogham. Egh kamaghira iki mangiti azenir taba givagham. Egh kamaghira iki mangiti, ki mikemeghti, amozim ua izam.”

² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Elaija migei,

³ “Ni danganir kam ategh, Jordanin Fanemin

* **16:34:** Ni Josua 6:26in gan. **17:1:** Luk 4:25; Jems 5:17

aruem anadi naghin mangi, Keritin Daghurimin boroghin uabi modogh iki. ⁴ Egh ni daghurir kamın dipabar ami. Ki kuarazir kotkotbav kemegha gifa, eghti me ni bagh dagheba inigh izam.” ⁵ Ezi Elaija Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin Keritin Daghurimin boroghin iti. ⁶ A dipar kam apa itima, kuarazir kotkotba mizaraziba ko guaratizibar, a bagha bretba ko asiziba isa izi, ezi a dapi. ⁷ Ezi dughiar mabar kantri Israelin amoziba puvati, ezi daghurir dipar kam uaghan dake.

Elaija, amizim uan otarim ko aningın akura

⁸ Keritin Daghurim dakegha givazi, Ikiavira Itir God kamaghin Elaija migei, ⁹ “Ni dikavigh Saidonin nguibar ekiamin boroghin itir nguibar mam Sarefatın mangi, egh kagh daperagh iki. Ni oragh, nguibar kamın, amizir mam iti, an pam areme. Ki, dagheba ni daningiva egh nin gan nin akurvaghasa, ki amizir kam amisevegha a mikeme.”

¹⁰ Ezi Elaija dikavigha Sarefatın nguibamin ghu. A ghua nguibar kamın divazimin tiar akamin otogha garima, amizir pam aremezir mam dazibagh eghufi. Ezi an amizimin diagha an azaragha ghaze, “Ga uaning, ki dipatam amasa. Ni na bagh dipatam minemin a tuigh a inigh izi.”

¹¹ Ezi amizim Elaijan akam baregha dipam ini-asa zuima, a uam an diagha ghaze, “Noki, ni na bagh bretin otevitam sara inigh izi.”

¹² Ezi amizim a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God, nin Godin ikia mamaghira itim, a nan gari.

An ziamin, ki guizbangira migei, ki bretba puvati. Plauan bar muziarimra, a nguazir minemin iti, ezi olivin borer muziarim, uan misevimin iti. Ki datirighin plauan muziarim tuasa daziba akumakui, egh da inigh uan dipenimin mangigh a tuam. Ki uan otarim ko, ga aneramegh givaghti, dagheba ua puvatigham. Mar ga ovengsivira mizuam ikiam.”

¹³ Ezi Elaija a migia ghaze, “Ni mamaghin nighnigh atiatingan marki. Ni uan dipenimin mangi, ni mikemezi moghira damu. Egh, ni faragh plauan muziarir tam ko boremin inigh egh bretin muziarim tuagh a inigh izi na daningigh, egh ni gin uan otarim ko gua uaning bagh damu.

¹⁴ Guizbangira, Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migia ghaze: Nin plauan muziarim ko borer muziarim ikivira ikiti, Ikiavira Itir God uam amozim amadaghti a ua nguazim gizam.” ¹⁵ Ezi a dipenimin ghugha Elaija a mikemezi moghiram ami. Egha amizir odiarir kam uan adarazi ko Elaija, me dughiabar damamin dagheba zurara izivagha mamaghira iti. ¹⁶ Ikiavira Itir God, akam Elaija ganingizi, a mikemezi moghin, an plauan minem ko borer misevimin itim givazir puvati.

¹⁷ Dughiar maba givazi, dipenir kam in ghuanizim otarim arei. An arimariam ghua bar ekevezima an areme. ¹⁸ Ezi amizim Elaija migia ghaze, “Ni Godin ingangarir gumazim, ni manmaghsua arazir kam in na gami? Ni ti kagh izegha nan arazir kuraba isa Godin damazim gati, ezi bizir kam bangin nan otarim areme.”

¹⁹ Ezi Elaija a ikaragha ghaze, “Ni otarim inigh izi na daningigh.” Egha Elaija otarimin kuam

amebamın dafarimningın a inigha, a firagha dipenimın pın itir ghuriamın ghuavanabogha uan dakozimın aneti.

²⁰ Egha a pamten Ikiavira Itir Godın diagha ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni nan God. Amizir odiarir kam uan dipenim nan taghizi, ki a ko iti. Ezi ni manmaghsua osimtızir ekiar kam amizir kam gatigha, an otarim gamizi, an areme?”

²¹ Egha Elaija dughiar 3plan uabi aminegha otarim gisin irighav ikia, kamaghın Godın dia a miġia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni otarir kam damighti, a ua dikavigh angamira iki.”

²² Ezi Ikiavira Itir God, Elaijan dimdiam baregha otarim gamizi a ua dikavigha angamira iti.

²³ Ezi Elaija akui naghın pın, otarim fegha a firagha izaghira an amebam ganiga, kamaghın an amebam miġei, “Ni gan. Nin otarim ua dikavigha angamira iti.”

²⁴ Ezi amebam a ikaragha ghaze, “Bar guizbangira, ki datirighın fo, ni Godın ingangarir gumazim. Ezi Ikiavira Itir Godın akar nin akatorimın otiviba, da bar guizbangira.”

18

Elaija ko asem Balin akam inigha izir gumaziba

¹ Aruem dughiar ruarimın iti, ezi an dughiar namba 3ın azenimın, Ikiavira Itir God kamaghın Elaija miġei, “Ni mangi Atrivim Ahapın ganigh, eghti ki uam amozim amadaghti a izam.” ² Ezi Elaija dikavigha Ahap bagha ghu. Dughiar kamın, Samariaba dagheba bar puvati.

17:21: 2 Atriviba 4:34-35
3:2; 16:30

17:22: Hibru 11:35

17:24: Jon

³ Atrivim Ahap, faragha uabın ganasa Obadia bagh akam amada. Obadia a gumazir atrivimın dipenimın garim. Obadia Ikiavira Itir Godın ziam fa bar an apengan iti. ⁴ Dughiar Atrivir Amizim Jesebel Ikiavira Itir Godın akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghirimın, Obadia akam inigha izir gumazir 100pla inigha, me isa dagıar torir ekiabar me monge. A 50pla isa torir mamın me muegha, egha 50pla isa torir mamın me monge. Egha a dagheba ko dipaba me ganıga men gara iti. ⁵ Ezi Obadia Ahap bagha izezi, Ahap kamaghın a mıgei, “Ga kantrin danganiba bar dar mangıva, tintinibar danganir mozir dipaba faragha ikeziba ko, daghurir muziarir dipaba faragha ikeziba bar adar mangam. Egh ga ti danganir kamın dadaba buriam, eghtı hoziaba ko donkiba dar amam. Dadaba ikiti, en hoziaba ko donkiba arımighiran kogham.” ⁶ Egha aning kantrin aven danganiba amısefe, Ahap tamın mangı dadaba buriti, Obadia tamın mangı dadaba buriam. Egha aning ghu.

⁷ Obadia zuima, Elaija iza tuavimın a bato. Ezi Obadia an ganigha fogha, uan guam isa nguazim gatıgha Elaijan ziam fe. Egha a kamaghın an azara, “Elaija, nan gumazir ekiam, kar nırara?”

⁸ Ezi Elaija kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Are, kı Elaija. Nı ua mangı Atrivim Ahap kamaghın a mıkim suam, Elaija izegha gıfa.”

⁹ Ezi Obadia kamaghın an azara, “Gumazir ekiam, kı bar arazir kurar manam gamizi, Atrivim Ahap na mıseughtı kı aremeghasa nı ifonge?”

¹⁰ Ikiavira Itir God, nın Godın zurara itimın ziamın, kı bar guizbangıra mıgei, atrivim ua nın ganasa bar ifongegha, nguazir kamın danganiba

bar ni buria ni bagha gari.* Eghti kantrin tamin gumazir dapanitam kamagh mikim suam, ni an kantrin itir puvati, egha Ahap akar gavgavimin gumazir dapanibav gia ghaze, ni itir puvati. Eghti Ahap kamaghin guizbangira darigh mikim suam, ni itir puvati. ¹¹ Ezi datirighin ni ifueghti, ki mangi atrivim mikim suam, Elaija ua izegha gifa. Ki kamaghin damuan bar aghua. ¹² Ki ni ateghti, Ikiavira Itir Godin Duam ti ni inigh danganir ki fozir puvatizimin mangan maraghe. Eghti Atrivim Ahap izi ni buri nin apighan kogh, nan atar na misueghti ki aremegham. Ni na amangan marki. Markiam. Guizbangira, ki igiamra ikia zurara Ikiavira Itir Godin apengan ikia, an ziam fa iza datirikin. Kamaghin amizi, ni nan apangkufigh. ¹³ Egha Jesebel Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghirir dughiamin, ki 100plan akam inigha izir gumaziba dagiar torir ekiabar me monge. Ki 50pla mozir igharazimin me mongegha, 50pla mozir igharazimin me monge. Egha ki dagheba ko dipaba me ganiga men gara iti. Ni ti ingangarir aghuir ki amizir kam gifos, o? ¹⁴ Ezi datirighin ni kamaghin ifonge, ki mangi atrivim mikim suam, Elaija ua izegha gifa. Egh ki ni mikemezi moghin damighti, atrivim gin izi nin apighan kogh na misueghti ki aremegham.”

¹⁵ Ezi Elaija a ikaragha ghaze, “Ni atiatingan marki. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ingangarir gumazim, a zurara ikia mamaghira

* **18:10:** Aruer ekiamin dughiam otozi, kantrin biziba bar ikufi. Kamaghin, Atrivim Ahap, Elaija buri. A kamaghin ifongegha ghaze, Elaija mikimti, amozim ua izam. (Ni 1 Atriviba 17:1in gan.)

itim. Ezi an ziamin ki ghaze, bar guizbangira, Ahap aruer kamın nan ganam.”

¹⁶ Ezi Obadia ghua, Atrivim Ahap bativasa ghua a batogha, kamaghın a migei, “Elaija ua izegha gifa.” Ezi Ahap dikavigha Elaija bativasa zui.

¹⁷ Egha Ahap an garavira a migia ghaze, “Datirighın, ki nin apigha gifa. Nin osimtızim bangin, Israelia osimtızir ekiam ini.”

¹⁸ Ezi Elaija kamaghın Ahapın akam ikaragha ghaze, “Ni ifari. Ia Ikiavira Itir Godın Akar Gavaviba batoke, egha aser Balbar ziaba fe. Kamaghın amizi, kar nin afeziamın adarazi ko ian osimtızim. Nan osimtızim puvati. ¹⁹ Ni datirighın Israelian gumazamiziba bagh akam amadaghti, me izi Karmelin Mighsiamın na bativam. Egh ni uaghan asem Balın akam inigha izir gumazir 450pla, ko aser amizim Aseran akam inigha izir gumazir 400pla inigh izi. Kar Atrivir Amizim Jesebel akuaghapir akam inigha izir gumaziba.”

²⁰ Ezi Ahap Israelian gumazamiziba ko akam inigha izir gumazir ifavariba bar moghira men diazi, me ghua Karmelin Mighsiamın uari akufa.

²¹ Ezi Elaija ghua gumazamizibar boroghın tughav ikia, kamaghın migei, “Ia gumazamizir nighnızir pumuning itiba, ia manadızoghın nighnızir vamira ikiam? Egh Ikiavira Itir God, a guizbangira God, ia anarira an ziam fam. Eghti Bal a guizbangira God, ia anarira an ziam fam.” Ezi gumazamiziba tong akatam ikarazir puvati. Bar puvati.

²² Ezi Elaija me miġia ghaze, “Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazitam ua itir puvati. Ki uabira iti. Ezi asem Balin akam inigha izir gumazir 450pla iti. ²³ Ia bulmakaun apurir igiar pumuning inigh na bagh izi. Eghti Balin akam inigha izir gumaziba uari bagh bulmakaun kamningin tam inigh. Egh a misuegh an aghoregh ofa damusi, a isi ofa gamir dakozimin dazibagh isin anetigh. Egh avim a darighan marki. Eghti ki uaghan bulmakaun igharazim inigh ofa damuamin arazimin a damuam. Egh ki uaghan avim a datighan kogham. ²⁴ Eghti ia uan asem Bal ko mikim an dim, eghti ki Ikiavira Itir God ko mikim an dimam. Eghti godin manam en azangsim baregh avim amadaghti, a izighiri ofan kam in isighti, e bar fogh suam, a guizbangira God.”

Ezi gumazamiziba akar kam baregha dia ghaze, “Bar dera! E mamaghira damuam.”

²⁵ Ezi Elaija kamaghin Balin akam inigha izir gumazibav ġia ghaze, “Ia aviraseme, kamaghin amizi ia faragh mangi, uan bulmakau amisevegh a misuegh aneghoregh, a isi ofa gamir dakozim darigh. Egh avim arighan marki. Egh ia uan asem ko mikim an diaghti an avim amadaghti, a izighiri ofan kam in isi.”

²⁶ Ezi asem balin akam inigha izir gumaziba, bulmakaun gumazamiziba inigha izezir kamningin mam ini. Egha ofa damuasa bizibar kiri. Egha me mizaraghara asem Bal ko miġia, an dia ghua aruer arizimin tu. Me kamaghin dia miġia

ghaze, “Bal, ni en dindiam baraghasa e ifonge.” Ezi me dia migeir migirigiabar ikarvaziba pu. Bar puvati. Me onger akaba banga, igha uari akura ofa gamir dakozir gumaziba ingarizir kam gighuagha rui.

²⁷ Egha aruer arizimin Elaija kamaghin me dipova ghaze, “Ia amirvaghan marki. Kar ti godra. Ia tong mighigh a ko ua mikim. A ti bizitam ginighnigha iti, o a ti daviasa ghu, egha ian dindiam baraghizir puvati. A bizir igharazibagh amuama, o a ti nguibar igharazitamin ghughama. O, a ti akuama, kamaghin amizi ia a gaghuragh.”

²⁸ Ezi akam inigha izir gumaziba pamtemin dia, egha afuaba ko midorozir sababa inigha uan asemn ziam fer arazibar gin ghua, uari uan namnaba aghori. Ezi ghuziba men namnabar emira izaghiri. ²⁹ Me mati gumazir onganibar min dia ghuavira itima, guaratizimin ofa damuamin dughiam oto. Ezi men dindiar ararebar ikarvaziba puvati, ezi bizitam bar otozir puvati. Bar puvati.

³⁰ Ezi datirighin Elaija kamaghin gumazamizibav gei, “Ia nan boroghira izi.” Ezi me bar iza uari akuvagha an ekiaru. Ezi Elaija uam Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim akiri, gumaziba fomiram a gasighasiki.

³¹ A ofa gamir dakozimin ingarasa 12plan dagiaba ini. Dagiab kaba, dar dibobonim, men inazir afeziam Jekopin otarir 12plan otivizir ababanim gami. Fomira Ikiavira Itir God kamaghin Jekop mikeme, “Gumazamiziba ziar kam Israel ni darigham.” ³² Egha Elaija dagiab kaba

inigha Ikiavira Itir God bagha ofa damuamin dakozimın ingari. An ofa gamir dakozimın ingarigha gıvagha, egha afemozir mam gıkua dakozim gıghui. Afemozir kam, me 14 litan dipam a gingeghti a izıvaghıam.†

³³ Egha Elaija daziba inigha ofa gamir dakozim gatigha, bulmakaun tuziba aghoregha da isa dazibagh isın ariki. ³⁴ Egha a kamaghın gumazamizibav gei, “İa 4plan mınner dipar izeveziba inigh izi ofan asızir tuziba ko dazibagh isın dagh ingegh.” Me amigha gıvazi, a me mikemezi me uam ami. Ezi me uam amigha gıvazi, a ua me mikemezi me uam ami. Ezi me kamaghın ami. ³⁵ Ezi dipam ofa gamir dakozimın miriamın emıra uaghıra afemozir kam gizifa.

³⁶ Egha bar guaratızimın, ofa damuamin dughıamra, akam inigha izir gumazim Elaija ofa gamir dakozim boroghın ghugha kamaghın God ko migei, “O Ikiavira Itir God, ni Abraham ko Aisak ko İsraelin God, ki kamaghın ifonge, ni datirighın gumazamiziba kamaghın men akagh, ni uabıra İsraelian God. Egh ni uaghan kamaghın men akagh suam, ki nın ingangarir gumazim, egha nın akamra gın ghua bizir kaba bar dagh ami. ³⁷ O Ikiavira Itir God, ni nan dımdiam baregh, egh ki nın azarazi moghın damu, eghti gumazamizir kaba fogh suam, nırara guizbangıra Ikiavira Itir God, egh ni men navir averiabar amighti, me ua ni bagh izi.”

³⁸ Ezi Ikiavira Itir God avim amadazi, a izaghıra

† **18:32:** Hibrun akam deragha akar kamın mınгарim abıghızir puvati. **18:36:** Diboboniba 16:28

ofan bar isia miġhirir kam bar an isia, daziba ko ofa gamir dakozim in dagiaba, ko nguazir minemeniar an miriam in itim sara isi. Ezi afemozim in itir dipam uaghan bar dake. ³⁹ Ezi gumazamiziba kamagh in ganigha, uari isa nguazim in uari akunigha kamagh in dia miġei, “Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira God! Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira God!”

⁴⁰ Ezi gin Elaija kamagh in me miġei, “Ia dikavigh Bal in akam inigha izir gumaziba bar moghira men suikigh. Ia men tav ateghti an arimangan marki!” Ezi me akam inigha izir gumazir ifavarir kabar suighizi, Elaija me inigha Kison in Daghurim in miriam in uaghirigha me misoghezi, me ariaghire.

Amozim ua Israel in kantri gizi

⁴¹ Me danganir kam in ikiavira ikiava, Elaija kamagh in Ahap miġei, “Ni zuamira mangi egh dami. Ki amozir ekiam barazi, a iza nidi.” ⁴² Ezi Ahap ghuava api. Ezi Elaija uan ingangarir gumazim ko Karmelin Miġhsiar orazim in ghuavanabo. Egha Elaija uan guam aviragha uan tevimming in tizim gati.

⁴³ Egha kamagh in uan ingangarir gumazim miġei, “Ni munagh mangi ongarim in gan.”

Ezi ingangarir gumazim ghua ganigha ua izegha ghaze, “Ki bizitam in ganizir puvati.”

Ezi Elaija ingangarir gumazim uam a miġei, “Ni mangi ua ganigh.” Ezi ingangarir gumazim kamagh irama ami. Ezi Elaija 7plan dughiabar miġirigiar kamram ami.

⁴⁴ Egha namba 7in dughiamin ingangarir gumazim ua iza kamaghin miġei, “Ki ghuariar muziarir mamın garima, an ongarim gisin oto. A suvigha gumazimin dafarimin min gari.”

Ezi Elaija uan ingangarir gumazim miġei, “Ni zuamira Atrivim Ahap bagh mangi a mikemeghti, a uan karis inigh zuamira magirigh. Amozim an tuavim apirigham.”

⁴⁵ Ezi ghuariar piziba zuamira otivigha overiam bar anevara. Ezi aminim dikavizi amozir ekiam suaghiri. Ezi Ahap uan karisin ghuanabogha, Jesrilin zuir tuavimin zui. ⁴⁶ Ezi Ikiavira Itir Godin gavgavim Elaijan ize. Ezi Elaija pamtemin uan inim ikegha Ahapin karisin faraghavira ivegha zui. A kamaghira ivemara ghua aning Jesrilin oto.

19

Elaija ara Sainain Miġhsiamin ghu

¹ Atrivim Ahap Jesrilin otogha ġivagha, Elaija amizir biziba bar dar gun uan amuir Atrivir Amizim Jesebel mikeme. Egha uaghan Elaija asem Balin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghirezibar miġirigiamin gun a miġei. ² Ezi Jesebel Elaija bagha akam amaga ghaze, “Ni asem Balin akam inigha izir gumazibav soghezi me aremezi moghin, ki ni misueghti ni aremegham. Ni gurumzaraghan dughiar kamra, ni aremegham. Ki kamaghin damighan koghti, aseba narara misueghti ki aremegham.” ³ Elaija kamaghin oregha, atiatigha uabi inigha arav ghu. A uan ingangarir gumazim inigha aning ghua, kantri Judan itir nguibam Berseban oto. Egha Elaija uan ingangarir gumazim nguibar kamin anetaki.

⁴ Egha Elaija uabira gumazamiziba puvatizir danganimin aruer vamiran an zui. A ghua temer muziarir mam batogha, an povimin aperagha aremeghasa God ko migei. Egha ghaze, “O Ikiavira Itir God, osimtizir na bativir kaba da kamaghira tugh, ni na inighti ki ovegh mangam. Ki gumazir aghuim puvati, nan ovaviba ovengezi moghin, ki ovengam. Kamaghin ni datirighin na ateghti ki aremeka.” ⁵ A God ko mikemegha givagha, temer kamın povimin irighava akui.

Ezi enselin mam zuamiram otogha, an suiragha a migia ghaze, “Ni osegh dikavigh dami.” ⁶ Ezi Elaija osegha uan dapanvirin gari dagiabar tuezir bretin baravim ko dipar misevimin itim, aning iti. Ezi an apava dipam amegha, uamategha mitogha akui.

⁷ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel ua iza an suiragha a migia ghaze, “Ni dikavigh dami. Ni dameghan koghiva, tuavir ruarimin mangiva avegham.”

⁸ Ezi Elaija dikavigha uam apa egha dipam api. Ezi dagher kaba gavgavim a ganingizi, a 40plan arueba ko 40plan dimagaribar arua ghua, Godin mighsiam Horep o Sainain oto. ⁹ Ezi aminim pirizi, Elaija ghua dagiar torir mamın aven ghugha akui. Elaija torir kamın aven ikiavira itima, Ikiavira Itir God a batogha an azara, “Elaija, ni tizim gamua kagh iti?”

¹⁰ Ezi an a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki zurara nin ziamra fasa gavgafi. Ni fo, Israelia nin Akar Dikirizir Gavgavim abigha, nin ofa gamir dakoziba akaragharigha,

nin akam inigha izir gumaziba, me midorozir sabamin bar me misoghezi me ariaghire. Ezi ki uabira iti, ezi me uaghan na misueghti ki aremeghasa.”

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Ki Ikiavira Itir God, ki mighsiamin boroghira izi mangam, kamaghin amizi, ni azenan mangiva mighsiamin pin nan damazimin tugh.” Ezi Elaija garima, Ame! Ikiavira Itir God iza zui! Ezi aminir bar gavgavir mam, iva iza Ikiavira Itir Godin guamin mighsiaba ko dagiaba abiagharisi. Ezi Ikiavira Itir God aminir kam in aven itir puvati. Aminim iva iza ghugha givazi, mikimkizim oto. Ezi Ikiavira Itir God, mikimkizir kam in aven itir puvati. ¹² Ezi mikimkizimin gin, avim oto. Ezi Ikiavira Itir God, avir kam in aven itir puvati. Ezi avimin gin, Elaija orazi, tiarir muziarir mam mati gumazim sighsirir akabav gei.

¹³ Ezi Elaija a baregha, korotiar ruarimin uan guam avaragha, azenan ghua torir akamin tughav iti. Ezi tiarir mam, kamaghin an azara, “Elaija, ni tizim gamua kagh iti?”

¹⁴ Ezi an a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki zurara nin ziamra fasa gavgafi. Ni fo, Israelia nin Akar Dikirizir Gavgavim abigha, nin ofa gamir dakoziba akaragharigha, nin akam inigha izir gumaziba, me midorozir sabamin bar me misoghezi me ariaghire. Ezi ki uabira iti. Ezi me datirighin na misueghti ki aremeghasava ami.”

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Tu-avir ni izezir kamra, ni uamategh an mangi, Damaskusin nguibar ekiamin boroghira itir gumamaziba puvatizir danganimin otogh. Egh gin ni nguibamin aven mangi, Hasaelin ganigh borem an dapanim gingegh, anemiseveghti a Sirian kantrin atrivimin otogh.”

¹⁶ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin a migei, “Ni uaghan, Nimsin adarazir gumazir mam Jehu batogh borem isi an dapanim gingegh anemiseveghti, a Israelian atrivimin ikiam. Egh ni uaghan nguibam Abel-Meholan itir gumazim Safatin otarim Elisa, batogh borem isi an dapanim gingegh anemiseveghti, a nin danganim inigh egh akam inigha izir gumazimin otivam.

¹⁷ Eghti Hasael atrivimin ikiamin dughiamin, a gumamazizir aviribav soghti me arighiregham. Eghti tarazi an aregham, eghti Jehu me misueghti me arighiregham. Eghti tarazi an aregham, eghti Elisa me misueghti me arighiregham.

¹⁸ Eghti ki Israelian tongin itir gumamazizir 7,000in varazira amamangatighi, me angamira ikiam. Me asem Bal bagha teviba apirizir puvati. Egha an nedazibar torava, an ziam fer puvati. Gumamazizir kaba na baghavira ikia nan gin zui.”

Elaija Elisa bato

¹⁹ Ezi Elaija mighsiam ategha uamategha Israelin nguazimin ghua, Safatin otarim Elisan api. A 11plan gumazir igharaziba ko azenim gutui. Gumaziba vaghvagha bulmakaun pumuning ko

ingari. Me bar moghira 24plan bulmakauba abirima da nguazim abizir biziba mikirvasi. Ezi 11plan gumazir kaba uan bulmakauba ko faragha zui, ezi Elisa uan bulmakaun pumuning ko, me gin izi. Ezi Elaija, Elisa bagha ghua, uan korotiar rurarim suegha Elisa garu. ²⁰ Egha Elaija zuima, Elisa uan ingangarir bulmakauning ategha ivegha an gin ghua kamaghin Elaija migei, “Ni na ateghti, ki uamategh mangi uan amebam ko afeziamin toreggh aningin agharibar suiragh, egh izi nin gin mangam.”

Ezi Elaija a migha ghaze, “A dera, ni mangi. Ki nin anogoreghan kogham.”

²¹ Ezi Elisa anetegha uamategha ghu. A ghua uan bulmakaun pumuning misoke. Egha bulmakauningin tuemning gatizi, aning uaning inigha ingangarim gamizir temer kam inigha, avim atigha bulmakaun asiziba tue. Egha da isa gumazamizibagh aningizi, me da api. A kamaghin amigha givagha, Elaijan gin ghua an ingangarir gumazimin oto.

20

Siriaba Israelia misosi

¹ Sirian Atrivim Benhadat, uan midorozir gumaziba akuvagha, Israelia misoghasa zui. Ezi 32plan atrivir igharaziba midorozir hoziaba ko karisba inigha iza an akura. Egha me bar ghua Samarian nguibar ekiam ekiarugha Israelia misosi. ² Dughiar kamın, Atrivim Ahap Samarian itima, Benhadat gumaziba amangizi, ³ me ghua

Ahapin miġia ghaze, “Ni uan silvaba, ko golba, ko amizir diriba, ko nin otarir gavgaviba, ni bar da na daningigh.”

⁴ Ezi Atrivim Ahap, Benhadat bagha kamaghin akam amaga ghaze, “O Atrivim Benhadat, nan gumazir ekiam, ki ni mikemezi moghin damuam. Ki uan biziba ko, e bar nin bizibara.”

⁵ Ezi gin Benhadat ua gumazir igharazir maba, kamaghin Ahap mikimasa me amada, “Ki faragha silvaba ko golba, ko amuiba, ko boriba uabi daningasa ni mikeme. ⁶ Eghti gurumzaraghan dughiar kamra, ki uan gumazir dapaniba ameghti, me nin dipenim ko, nin gumazir dapanibar dipenibar izam. Egh me bizir aghuir ni bar ifongeziba inigh mangam.”

⁷ Ezi Atrivim Ahap akar kam baregha, Israelian gumazir dapanibar diazi, me iza uari akuvazi, a kamaghin me miġei, “Ia gan, gumazir kam osimtiziba buri. A faragha ghaze ni uan amuiba ko boriba, ko silvaba ko golba na daningigh. Ezi ki an akamin amamangati. Ezi a uam akam gira, kar a ti e gasighasighasa.”

⁸ Ezi gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar Atrivim Ahap miġia ghaze, “Ni an akar kamin gin mangan marki. Egh arazir kam damuan marki.”

⁹ Ezi Atrivim Ahap kamaghin Benhadatin gumazibav ġia ghaze, “Ia mangi Atrivim Benhadat kamaghin a mikemegh: Ki an akar a faragha mikemezim gifonge. Egha akar a gin miġeim, ki an amamangatighan kogham. Bar puvatigham.” Ezi gumazir kaba ghua Ahapin akabar gun Benhadat mikeme.

10 Ezi Benhadat ua me amangizi, me iza akar igharazim Ahap ganiga ghaze, “Ki datirighin uan midorozir gumazir aviriba inigh iziti, me nin nguibar ekar kam gasighasigham. Me bar bizibagh asighasighti da pura minezibar min iregham. Ki kamaghin damighan koghti, nan aseba na misueghti ki aremegham.”

11 Ezi Israelian atrivim a ikaragha kamaghin gumazir kabav gia ghaze, “Ia mangi Benhadat kamaghin a mikemegh. Gumazim a guizbangira midorozir gumazim, a misoghsi mangasa midorozir sabam ikegha dia ifaghata uan ziam fer puvati. A midorozim agivagh egh gin uan ziam fi bar akuegham.”

12 Dughiar kamın, Atrivim Benhadat atrivir igharazir maba ko, uan averpenibar ikia dipar onganiba api. Ezi gumaziba Ahapın akam inigha iza a miği. Ezi an akar kam baregha uan midorozir gumazibav gia ghaze, e dikavigh mangi Samariaba ko misogham. Egha me uan averpeniba ategha zui.*

13 Dughiar kamın, akam inigha izir gumazir mam Atrivim Ahap bagha ghua a miği ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghin miği, ‘Ni gan, Benhadatin midorozir gumazir avirir kaba izasa. Eghti ki nin amamangatighti, ni datirighin me abinigham. Egh ni datirighin kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.’”

* **20:12:** Gumazir maba ghaze, Hibrun akam ves 12 ko ves 16in itir Sukotin nguibar ekiam miği. Ezi gumazir maba kamaghin nighnisi, a midorozir gumazibar averpenibav gei.

14 Ezi Ahap kamaghin akam inigha izir gumazim migei, “Tinara me misogh me abinigham?”

Ezi akam inigha izir gumazim kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God ghaze, distrighbar gavmanin gumazir dapanibar midorozir gumazir igiaba, me dikabinigham.”

Ezi atrivim ua men azara, “Tinara midorozimin faragh mangi midorozim foram?”

Ezi akam inigha izir gumazim ghaze, “Nirara.”

15 Ezi atrivim, distrighbar gavmanin gumazir dapanibar midorozir gumazir igiar kabar diazi, me iza uari akufa. Men dibobonim 232in ghu. Ezi gin a Israelian midorozir gumazir igharazibar diazima, me iza uari akufa. Men dibobonim 7,000in ghu. 16 Egha me aruer arizimin nguibar ekiam ategha midorozim bagha ghue. Ezi Benhadat 32in atrivir maba ko, uan averpenibar ikia, puvira dipar onganiba apa, egha ongani. 17 Egha Benhadat midorozir gumazir maba amangizi, me moga Israelian ganasa ghue. Egha me Israelian midorozir gumazir igiar kabar garima me izi. Ezi me uamategha ghua Benhadat migia ghaze, “Gumazir maba Samarian nguibar ekiam ategha izi.”

18 Ezi Benhadat kamaghin uan midorozir gumazibav gei, “Ia mangi men suigh, egh me misoghinarighan marki. Me ti misoghasa izi o, me e ko navir vamiran ikiasa en azangsighasa izi, pura bizim. Ia me ateghti, me angamira iki.”

19 Ezi Israelin midorozir gumazir igiaba nguibam ategha faragha zuima, Israelian midorozir gumazir igharaziba men girakirangin zui. 20 Egha midorozimin, Israelian midorozir gumaziba deravira misogha, vaghvagha Siriabar

mīdorozir gumaziba inigha bar me mīsuagharīki. Ezi men marazir arima, Israelia men agīntisi. Ezi Benhadat hoziam gaperagha mīdorozir gumazir hoziabagh apia mīsoziba ko arav ghu.

²¹ Ezi Atrivim Ahap mīdorozir gumazir maba ko Samarian nguibar ekiam ategha ghua, Sirian mīdorozir gumazir hoziaba ko karisbar itiba ko mīsosi. Egha me Sirian mīdorozir gumazir avirim mīsuagharīgha, bar me abīni.

²² Ezi gīn, akam inigha izir gumazim, Atrivim Ahap bagha ghugha ua kamaghīn a mīgei, “Siriabar atrivim azenir munamīn ua izi ia ko mīsogham. Kamaghīn amizi, nī ua mangi uan mīdorozir gumaziba gavgavim me daning, egh Siriaba ko mīsoghsi deragh nighnigh iki.”

Siriaba ua Israelia ko mīsosi

²³ Ezi gīn Atrivim Benhadatin gumazir dapaniba kamaghīn a mīgei, “Israelian aseba, da mīghsiabar aseba. Kamaghīn amizi, aser kaba Israelian akurazi, me e abira. E me ko danganir zaribar uariv sogh, egh guizbangira me abīnigham. ²⁴ Kamaghīn amizi, nī kamaghīn damu: Nī atrivir kaba faragh me batueghti, me ua nīn mīdorozir gumazibar faragh mangan marki. Nī uan mīdorozir gumazibar faragh mangamin gumazir dapanitaba amīsefegh. ²⁵ Egh nī uaghan gumazir aviriba inighti, me nīn mīdorozir gumazibar ikiti, nīn mīdorozir gumaziba fomira avirasemezi moghīn ikiam. Egh e mangi danganir zarimīn Israelia mīsogh, me abīnigham.” Ezi Atrivim Benhadat akar kam baregha, me mīkemezi moghīrama ami.

²⁶ Egha azenir gın izimın a uan mıdorozir gumaziba inigha, me Israelia mısoghasa Afekın nguibamın ghue.

²⁷ Ezi Israelian atrivim uan mıdorozir gumazibar diazi, me iza uari akuvagha, mıdorozir bizibar kırı. Egha me ghua danganir Sirian mıdorozir gumaziba itimın boroghıra ghugha, danganir pumuning aghuigha aningın iti. Israelian ikızim, a bar suvigha, mati memen okoruar bar muziarir pumuning. Ezi Sirian mıdorozir gumaziba bar avırasemegha tintinibar danganiba bar dar iti.

²⁸ Ezi akam inigha izir gumazir kam ghua kamaghın Atrivim Ahap mıgei, “Tkiavıra Itir God ghaze, ‘Sirian gumazamiziba ghaze ki mıghsıabar asem, egha danganir zaribar itir puvatı. Kamaghın amizi, ki ian amamangatıghti, ia men mıdorozir gumazir avırir kam abıragham. Eghti ia Israelia kamaghın fogh suam, ki uabi ki Ikiavıra Itir God.’”

²⁹ Ezi Siriabar mıdorozir gumaziba ko Israelian mıdorozir gumaziba uan averpenibara ikia ghua aruer namba 7ın tu. Egha aruer namba 7ın, me dıkavigha uariv sosi. Egha aruer kamra Israelia, Sirian mıdorozir gumazir bar avırıbar suagharıki, men dibobonim 100,000ın tu. ³⁰ Ezi Sirian mıdorozir gumazir maba bar ara Afekın nguıbar ekiamın aven ghue. Ezi nguıbar ekiam avınızir dıvazim akariaghırıgha ira ua 27,000plan gumazıbar suagharıki. Ezi Benhadat uaghan ara ghua nguıbar ekiamın aven ghugha, dıpenir mamın danganir bar aven itimın uabi modo.

³¹ Ezi an gumazir dapaniba ghua an ganigha kamaghın a mıgei, “E kamaghın akam baraki, Is-

raelian atriviba, me apangkuvim itir gumaziba. Egha e kamaghin nighnisi, e azirakar korotiabar aghuigh, benibar uan firibar afegh Israelian atrivim bagh mangam. E kamaghin damighti, a ti nin apangkuvigham, egh ni misueghti ni aremeghan kogham.”

³² Ezi Benhadat men azangsizimin amamangatizi, me azirakar korotiaba aghuigha, benim inigha uan firibagh ike. Egha me Atrivim Ahap bagha ghua kamaghin a migei, “Nin ingangarir gumazim, Benhadat ghaze, ni an apangkuvigh, a misueghti an aremeghan marki.”

Ezi Ahap me migia ghaze, “An angamira iti, o? A dera. A mati nan aveghbuam.”

³³ Ezi Benhadatin gumazir dapaniba deraghavira kuariba arigha Ahapin akaba baragha, zuamira nighnizir gavgavim an akar otevir kamini iti. Egha me zuamira kamaghin migei, “Bar guizbangira. Are, Benhadat nin aveghbuam.”

Ezi Ahap me migia ghaze, “Ia mangi a inigh na bagh izi.” Ezi me ghua Benhadat mikemezi an Ahap bagha ghu. Ezi Ahap uan karis gaperagha Benhadatin gara a mikemezi, an an karisin ghuanabo.

³⁴ Egha Benhadat kamaghin Ahap migei, “Ki nguibar ekiar nan afeziam faragha nin afeziam ko misogha iniziba, da isi ua ni daningam. Egh ni uaghan dagiar ingangarir taba Damaskusin dar amu. Nan afeziam fomira Samarian nguibar ekiamin amizi moghin ni damu.”

Ezi Ahap kamaghin a migei, “Ni mamaghin damusi, ki nin amamangatighti, ni mangam.”

Egha Ahap Benhadat ko akar mam akirigha, an amamangatizi a ghu.

Akam inigha izir gumazir mam ghaze, Ahap ikuvigham

³⁵ Ezi Atrivim Benhadat ghugha givazima, Ikiavira Itir God, akam inigha izir gumazibar ikizimin tongin mavin nighnizim fezi, a kamaghin akam inigha izir gumazir igharazim migei, “Ni na misoghasa, ki ifonge.” Ezi akam inigha izir gumazir kam, a misoghan ifongezir puvati.

³⁶ Ezi akam inigha izir gumazim, akam inigha izir gumazir igharazir kam migha ghaze, “Akar ki ni ganingizir kam, kar Ikiavira Itir Godin akamra. Ezi ni Ikiavira Itir Godin akam batoke, kamaghin amizi ni na ategh mangiti, laion tam ni misueghti ni aremegham.” Ezi akam inigha izir gumazir igharazir kam zuima, laion otogha a misoghezi an areme.

³⁷ Ezi gin akam inigha izir gumazir kam, gumazir igharazim bagha ghua, kamaghin a migei, “Ni na misoghasa ki ifonge.” Ezi gumazir kam a misogha, mizazir kuram a gasegha an mikarzim gasighasiki. ³⁸ Ezi akam inigha izir gumazir kam, nir avizir mam isa uan guam avara, eghti gumazamiziba a gifoghan kogham.† Egha an Atrivim Ahapin mizua tuavir miriamin tughav iti.

³⁹ Ezi atrivim izima, akam inigha izir gumazim an diagha ghaze, “Atrivim, ki midorozir ekiamin aven itima, en midorozir gumazir mam, apanir

20:36: 1 Atriviba 13:24 † **20:38:** Akam inigha izir gumazir maba, ababanir maba uan guabagh arisi. Ezi akam inigha izir gumazir kam, ababanir kam modi. Ni Esekiel 9:4in gan.

mam inigha iza na miġia ghaze, ‘Ni deraghvira gumazir kamın gan. An arimangighti, ki ni misueghti ni aremegham. Puvatightima, ki ni damuti, ni 30,000plan kina isi uan ikirimirim uam a givezam.’ Midorozir gumazir kam na mikemegha ghu. ⁴⁰ Ezi Atrivim, ki ghua ingangarir avirir igharazibagh amua itima, gumazir kam arav ghu.”

Ezi Atrivim Ahap a miġia ghaze, “Ni uabi isa kotiam gatigha gifa. Egha ni uabi fo, ivezir kurar manam ni bativam.”

⁴¹ Ezi akam inigha izir gumazir kam, zuamira nir avizir uan guam avarazim adangizi, atrivim maghira a gifo, an akam inigha izir gumazim.

⁴² Ezi akam inigha izir gumazim atrivim miġia ghaze, “Tkiavira Itir God kamaghın miġia ghaze: Ki faragha ia mikeme, ia midorozim gamir dughiamın, ia apaniba bar me misueghti me arimighiregh. Ezi ni Benhadat ataghizi an arav ghuzi, an midorozir gumaziba uaghan are. Kamaghın amizi, ni an danganim inigh aremegham. Eghti nin midorozir gumaziba an midorozir gumazibar danganiba inigh bar ikuvigham.” ⁴³ Ezi Atrivim Ahap akar kam baregha givagha, atara navim ikuva, uamategha uan nguibar ekiam Samarian ghu.

21

Atrivim Ahap, Nabotın wainın azenim baka

¹ Ezi ġın, bizir igharazir mam kamaghın oto. Nabot, a Jesrılın nguibamın gumazir mam, an wainın azenim Jesrılın iti, a Samarian Atrivim Ahapın dipenir ekiamın boroghın iti. ² Ezi Ahap

Nabot miġia ghaze, “Niñ wainin azenim nan boroghin iti. Kamaghin, ni a isi na danighti, ki nguazir kam inigh, an ua bagh zuravariba oparam. Ni a isi na danighti, ki wainin azenir bar aghuir igharazitam ni danigham, eghti a bar deragh, ni datirighin itir wainin azenir kam bar a gafiragham. O ni ifongegh, maghsuegh dagiaba bagh anemangiti, ki ivezir aghuimin ni givezam.”

³ Ezi Nabot ghaze, “Fomira fomira, nan inazir afeziaba nguazir kam in ghuaviba ikiangi, ezi ki datirighin a gativagha an gari. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin ziamin, ki a isi ni danighan kogham.”

⁴ Nabot kamaghin Ahap mikemezi, an navim bar ikuvizi, an osemeghava atari. Egha a uamategha uan dipenir nguibar ekiam Samarian itimin ghu, egha dakuasava amua uan misiam girigha guam isa birim misuegha, daghebar aman aghua. ⁵ Ezi an amuim Jesebel a bagha ghua an azara, “Ni manmaghsua bar osemegha daghebar aman aghua?”

⁶ Ezi a uan amuim ikaragha ghaze, “Jesrilin gumazir kam Nabot, nan akam baraghizir puvati. Ki a miġia ghaze, Ki an wainin azenim givezam. O maghsuegh, a dagiabar aghuaghti, ki wainin azenir igharazitam a daningam. Ezi a na daningan aghua.”

⁷ Ezi Jesebel a miġia ghaze, “Tinara kantri Israelin atrivim? Ni, o igharaz tav? Ni osiman marki! Ni dikavigh daghetam ami. Ki Nabotin wainin azenim isi ni daningam.”

⁸ Egha Jesebel akinafarir maba osirigha, Ahapin ziam dagh arigha, an ababanim sara dagh atigha,

Jesrilin itir gumazir dapaniba ko gumazir aruaba bagha ada amangi. ⁹ Akinafarir kabar osiziriba kamaghin migei, “Ia dagheba ataghiraghamin dughiatam amisefegh. Egh dughiar kamin, ia Jesrilin gumazamiziba bar men diaghti, me izi uari akufagh. Egh faraghavira itir dabirabim Nabotin teghti an a daperagh. ¹⁰ Egh gumazir kuratamning an boroghin aning afaghti, aning daperagh akam a gasiva kamaghin a mikim, ‘Nabot, ni akar kurabar God ko atrivim mikeme.’ Ia Nabot inigh nguibar ekiamin azenan mangiva, dagiabar a ginivti an aremegh.”

¹¹ Ezi Jesrilin gumazir dapaniba ko gumazir aruaba Jesebelin akinafariba inigha a mikemezi moghin ami. ¹² Egha dagheba ataghiraghasa, dughiam amisevegha gumazamizibar diazi, me iza uari akufa. Egha faraghavira itir dabirabir danganim, me a isa Nabot ganingizi an a gapera.

¹³ Ezi gumazir kurar pumuning iza Nabotin boroghin apera. Egha gumazamizibar damazibar akaba agasa a migia ghaze, “Nabot akar kurabar God ko atrivim mikeme.” Ezi gumazamiziba kamaghin oregha, a inigha nguibar ekiamin azenan ghugha, dagiabar a ginivizi an areme.

¹⁴ Ezi me Jesebel bagha akam amaga ghaze, “Me Nabot dagiabar a ginivizi an areme.”

¹⁵ Ezi Jesebel kamaghin oregha zuamira ghua kamaghin Ahap migei, “Nabot aremegha gifa. Kamaghin amizi, ni datirighin dikavigh mangi, wainin azenir a faragha nin anogoroghezir kam ini.” ¹⁶ Ahap kamaghin oregha wainin azenir kam iniasa zui.

¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God, Tisben nguibar ekiamin itir akam inigha izir gumazim, Elaija migia ghaze, ¹⁸ “Ni Israelin Atrivim Ahap bagh mangi egh a mikemegh. A Samaria ategha, Jesrilin nguibamin ghua Nabotin wainin azenimin iti. A ua bagh azenir kam iniasava ami. ¹⁹ Ni kamaghin a mikim suam: ‘Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ni gumazir kam misoghezi an aremegha givazi, ni ua an wainin azenim sara iniasa, a? Ki guizbangira ni migei, Danganir afiaba Nabotin ghuzim ozighizimin, da uaghan nin ghuzim ozigham.’”

²⁰ Ezi Elaija Ahap bagha zuima, Ahap an apigha kamaghin migei, “O nan apanim, ni iza ua na bato, a?”

Ezi Elaija ghaze, “Are, ki ni mikimasa izi. Nin nighniziba ko ifongiaba, Ikiavira Itir Godin damazimin, arazir kurabar amuasa bar gavgafi. ²¹ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin ni migei, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki ni gasighasigham. Egh nin adarazir gumazir igiaba ko aruaba sara bar me agivagham. ²² Ni Israelia getuima, me arazir kuram gamima, nin arazir kurar kam na gamima, ki bar aningaghe. Ki faragha Nebatin otarim, Atrivim Jeroboamin adarazi ko Ahiyan otarim Basan adarazigh amizi moghin, ki uaghan nin adarazir amuam.’ ²³ Egha Ikiavira Itir God, uaghan akam Jesebelin iti. Egha kamaghin a migei: Jesebel aremeghti, afiaba Jesrilin nguibar ekiam avinizir divazimin boroghin, an kuam amam. ²⁴ Eghti Ahap, nin tarazi nguibar ekiamin aven arimighireghti, afi-

aba men kuabar amam. Eghti nın tarazi nguibar ekiamın azenan arimighirehti, kuarazir isaba men kuabar amam.”

²⁵ Bar guizbangıra, fomıra gumazitam Ahapın mın Ikiavıra Itir Godın damazımın, uabi isa arazir kurabagh anıga dagh amir puvati. An amuim Jesebel, anarıra anebıra a getuima, an a baragha arazir bar kurar kabagh ami. ²⁶ Ahap asebar ziaba fava, Amorian gumazamizir fomıra nguazir kamın ikeziba, a men arazir bar kuribar gın zui, kar arazir kurar God bar a aghuaziba. Ezi İkiavıra Itir God me batuegħa, nguazir kam isa Israelia ganıngi.

²⁷ Ezi Ahap, Elaijan akam baregħa gıvagħa bar oseme. Egha uan korotiam abıgħa, azirakar korotiam arugħa uan dakozim girıghav ikia, dagħeba ataki. A nıghnızir avırıbagħ amua, egha deragħa uan ingangarıbagħ amir puvati.

²⁸ Ezi İkiavıra Itir God kamagħın akam inıgħa izir gumazim Elaija mıgei, ²⁹ “Datırıgħın Ahap nan damazımın uabi abıra. Nı an arazir kamın gari, o puvati? An arazir kam gami, kamagħın amizi, dugħiar an angamıra itımın, kı an adarazıgh asıghasıghan kogħam. Puvatıgham. An otarım atrıvımın ikıamın dugħıamın, kı an adarazıgh asıghasıgham.”

Akam inıgħa izir gumazim Mıkaiian eghagħanı

Akam inigha izir gumazim Mikaia ghaze, Ahap aremegham

(2 Eghaghaniba 18:2-27)

¹ Israelia ko Siriaba ua uariv sozир puvatigha, 3plan azenibar uari koma apiagha deravira iti.

² Ezi namba 3in azenimin, Judan Atrivim Jehosafat, Israelin Atrivim Ahapin ganasa Israelin ghu. ³ Ezi Ahap uan gumazir dapanibav gia ghaze, “Ia fo, Gileatin Distrighin aven itir nguibar ekiam Ramot, kar en nguibar ekiam. Ezi Siriaba a ini. Ezi manmaghsua e bizitam Sirian atrivim gamizir puvatigha, a dama uan nguibar ekiam Ramot inizir puvati?”

⁴ Egha Atrivim Ahap, Atrivim Jehosafat migia ghaze, “Ni na ko izam ti? Ki kamaghsua, ga mangi Ramotin nguibam bagh misuegh uam a iniam?”

Ezi Atrivim Jehosafat a ikaragha ghaze, “Ki nin gin mangasa purama oragha iti. Nan midorozir gumaziba ko, hoziaba ko karisba, nin akurvaghasa pura iti.”

⁵ Egha Atrivim Jehosafat uaghan kamaghin Israelin atrivim migei, “Bizir ga damuamin kam, ga ti faragh a bagh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoka.”

⁶ Ezi Atrivim Ahap 400plan akam inigha izir gumazibar diazi me izima a men azara, “Ki mangi Ramotin nguibar ekiam uam a iniam, o puvatigham?”

Ezi me ghaze, “A deragham, ni mangi. Ekiam nin akuraghti, ni me abiragham.”

⁷ Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin Atrivim Ahapin azara, “Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazir igharazitam ua iti, o puvati? Tam ikiti,

ga an azaragh, egh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifogham.”

⁸ Ezi Ahap a ikaragha ghaze, “Akam inigha izir gumazir igharazir mam iti, an ziam Mikaia, a Imlan otarim. A dughiatamin, Godin akam baragha, akar aghuitamin na migeir puvati. Dughiaba bar, a na gasighasighamin akar kuram na ganidi. Kamaghin amizi, ki gumazir kam bar an aghua.”

Ezi Jehosafat ghaze, “Ni mamaghin mikiman marki.”

⁹ Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mamın diazi a izezi an a migia ghaze, “Ni zuavira mangi, Imlan otarim Mikaia inigh na bagh izi.”

¹⁰ Dughiar kamın, Atrivim Ahap ko Atrivim Jehosafat uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivir dabirabimning gaperaghav iti. Me aningın atrivir dabirabimning, Samarian nguibar ekiam avinizir divazimın tiar akamın boroghın itir nguazir zarir mamın aning afa. Kar witi ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi akam inigha izir gumaziba aningın guamın tugha, gin otivamin bizibav gei. ¹¹ Ezi Kenanan otarim, Sedekaia, a uaghan 400pla akam inigha izir gumazir kabar mav. An ainın mam inigha, ua bagha bulmakaun komın mın garir bizir mamın ingari. Egha uan dapanim garugha iza Ahap migia ghaze, “Ikiavira Itir God ghaze, Ni Siriabav sogh me abiragham. Mati ni komın kamın me gasivira ikiti me bar givagham.”

¹² Ezi akam inigha izir gumazir igharaziba uaghan kamaghira migei. Me ghaze, “Ni Ramotin nguibar ekiamın mangi misogh, egh guizbangira

nguibar ekiam kam iniam. Ikiavira Itir God, nin akuraghti, ni me abiragham.”

¹³ Ezi, gumazir dapanir Ahap Mikaia iniasa amadazi ghuzim, an a inigha izi. Aning atrivim boroghin iza, gumazir dapanir kam Mikaia migia ghaze, “Akam inigha izir gumaziba bar moghira ghaze, atrivim midorozimin Siriaba abiragham. Kamaghin amizi, ni uaghan kamaghira, akar atrivim bar akueghamin tamn atrivim mikim.”

¹⁴ Ezi Mikaia ua a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki guizbangira ni migei, akar manam Ikiavira Itir God a mikimasa na mikeme, anarira ki an gun mikimam.”

¹⁵ Egha a ghua Atrivim Ahap batozi, Ahap an azara, “Mikaia, e Ramotin nguibar ekiam bagh mangi, misogh uam a iniam ti, puvati?”

Ezi Mikaia atrivim dipova ghaze, “A dera, ni mangi misogh egh Ramotin nguibar ekiam ini. Ikiavira Itir God nin akuraghti, ni me abiragham.”

¹⁶ Ezi Atrivim Ahap a migia ghaze, “Ni ifaran marki. Ki zurara ni migia ghaze, ni Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira na mikim. Ni manadizoghin nan akam baragham?”

¹⁷ Ezi Mikaia Ahap migia ghaze, “Ki garima Israelian midorozir gumaziba mati, ghuaviba puvatizir sipsipbar min pura tintinibar mighsiabagh miri. Ezi ki Ikiavira Itir God barazi, a ghaze, ‘Gumazamizir kabar faragh mangamin gumazir dapaniba puvati. Ni me amangighti, me vaghvagh uan nguibabar mangi egh deraghvira iki.’”

18 Ezi Israelian Atrivim Ahap kamaghin oregha Atrivim Jehosafat migia ghaze, “Ni ge, ki ni mikemegha gifa. Akam inigha izir gumazir kam bizir aghuitamin gun na migeir puvati. A zurara bizir kurar na bativamibara gun na migei.”

19 Ezi Mikaia ua kamaghin migei, “Ni datirighin deragh kuarim atigh oraghti, ki Ikiavira Itir God nan akazir bizibar ni mikimam. Ki garima, Ikiavira Itir God uan Nguibamin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti, ezi an enselba bar an okarigha tuivigha iti. 20 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin men azara, “Tinara mangi Ahap gifariva a gekuighi, a Ramotin nguibamin mangi midorozimin aven ovengam?” Ezi enselba vaghvagha uan nighniziba Ikiavira Itir God ganidi.

21 “Me kamaghin amua ikiav itima, duar mam iza Ikiavira Itir Godin damazimin tugha, kamaghin a migei, ‘Ki mangi a gifaragh a gekuigham.’”

22 “Ezi Ikiavira Itir God an azara, ‘Ni manmaghiram a gifaram?’

“Ezi duam kamaghin Ikiavira Itir God migei, ‘Ki mangi Ahapin akam inigha izir gumazibar amuti, me a gifaragham.’”

“Ezi Ikiavira Itir God duar kam migia ghaze, ‘Ni mangi a gifaraghti, a nighnizir gavgavim nin akamin ikiam.’”

23 Ezi Mikaia bighavira Ahap migia ghaze, “Ikiavira Itir God, ni ikuvighasa a ifonge, egha ni gifarasa duar kam amadazi, a nin akam inigha izir gumazir kabagh amizi, me ni gifaragha gifa.”

24 Ezi akam inigha izir gumazim Sedekaia, a Kenanan otarim, an orazi, Mikaia akar kamın Ahap miġeima, an an boroghın ghua an koviam misuegha ghaze, “Ikiavira Itir Godın Duam manmaghın na ategha, nın ghugha akar kam ni ganingi?”

25 Ezi Mikaia, Sedekaian akam ikaragha ghaze, “Apaniba ġin izi Israelia ia abinighti, ni ari mangi dipenitamın aven danganir mogomemın modogh ikiam. Egh dughiar kamra ni fogham, Ikiavira Itir God uabi akar kam na ganingizi, ki an gun miġei.”

26 Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mam miġia ghaze, “Ni Mikaiam suiragh nguibar ekiamın garir gumazir ekiam, Emon ko nan otarim Joas, aning bagh mangi. 27 Egh kamaghın aning mikemegh, ‘Atrivim kamaghın miġei: Gua gumazir kam isi kalabuziam datigh. Egh bretin muziariba ko dipabara, a daning mangiti midorozim ġivaghti ki uamategham.’”

28 Ezi Mikaia ghaze, “Ia gumazamiziba bar deravira nan akar kam baragh!”

Egha kamaghın Ahap miġia ghaze, “Ni osimtızitam inighan kogh ua deraghvira nguibamın izegh, egh ni kamaghın fogh suam, Akar ki miġeir kam, a Ikiavira Itir Godın izezir puvati.”

*Ahap ghua misosi
(2 Eghaghaniba 18:28-34)*

29 Kamaghın amizi, Israelın Atrivim Ahap ko Judan Atrivim Jehosafat, aning uan midorozir gumaziba inigha, Siriaba ko misoghasa ghua, Gileatin Distrighın itir nguibar ekiam Ramotin

otifi. ³⁰ Midorozim tighar akuighirighasava amima, Atrivim Ahap kamaghin Atrivim Jehosafat migei, “Ga midorozim bagh mangi, ki uan atrivir korotiaba sueghiva korotiar igharazitabar aghuighti, midorozir gumaziba nan atamangigham. Eghti ni uan atrivir korotiabar aghuigh.” Egha Israelian atrivim korotiar igharaziba aghuigha aning midorozim bagha zui.

³¹ Dughiar kamra, Sirian atrivim uan 32plan midorozir gumazir karisin pin tuiva misozibar dapaniba, akar gavgavim me ganiga ghaze, “Ia Israelian atrivim baghvira gan a misogh, egh gumazir igharazibav soghan marki.” ³² Ezi me misozir dughiamin, midorozir gumazibar dapanir kaba Atrivim Jehosafatin ganigha ghaze, a ti Israelian atrivim. Egha atrivim misoghasa ghua tiarim akara deima, ³³ me fo, kar Israelian atrivim puvati, egha me anetaki.

³⁴ Midorozim ghuavira itima, Sirian midorozir gumazir mam, uan barir pimn Israelia iti naghin puram asavamada. Ezi barim ghua Ahapin mikarzir midorozir korotiam avarazir puvatizim gasara. Ezi Ahap uan karisin suizir gumazim migia ghaze, “Ki ikuvigha gifa. Ni zuamira ua karis giragh midorozir danganim atakigh.” ³⁵ Ezi midorozim ghuavira ikia bar gavgavizi, Atrivim Ahap midorozim ategh mangan iburaghburaghizi, me karisin aven puram anefazi, a Siriabar damazimin uan karisin aven aperaghav ikia Siriabar gari. Ezi an duar torim ghuzim puvira ivemara izaghira karis gizivagha, kamaghira itima, aruem gevima an areme.

³⁶ Aruem ghuaghira mīgoroghasava amima, Israelia ko Judan mīdorozīr gumaziba me bar dia kamaghin mīgei, “E bar moghira uamategh uan kantriba ko uan nguibabar mangam!”

³⁷ Kamaghin amizi, Atrivim Ahap aremezi, me an kuam inigha ghua Samarian anefa. ³⁸ Egha an karis, Samarian dipar akarer mam̄in a rue. Ezi afiaba izava an ghuzim apima, tuavim̄in amiziba izava an ghuzim itir dipar akarem gure. Bizir kaba, Ikiavira Itir God mīkemezi moghin otifi.

³⁹ Atrivim Ahap amizir araziba bar, da akinafarir me kamaghin diborim̄in aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, dipenir a ingarigha elefanin ataribar asingiziba ko, an nguibar ekiaba av̄inizir divaziba gavgavim dagh aningizir ingangarir amizibagh eghari. ⁴⁰ Ahap uan inazir afeziabar min aremezi, an otarim Ahasia an danganim inigha atrivim̄in oto.

*Jehosafat Judan atrivim̄in oto
(2 Eghaghaniba 20:31--21:1)*

⁴¹ Ahap Israelian atrivim̄in itima, an namba 4 azenim̄in aven Asan otarim Jehosafat Judan atrivim̄in oto. ⁴² Jehosafat azenir 35plan ikia atrivim̄in oto, egha 25plan azenibar Jerusalem̄in atrivim̄in iti. An amebam, Silhin guivim, an ziam Asuba. ⁴³ Jehosafat uan afeziam Asa faragha ikiava amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin damazim̄in arazir aghuibagh ami. Egha bizir vamira, an a gamizir puvati, a mīghsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba danganir kabar ofabagh amua, egha pauran mughuriar aghuim zuiba

tue. ⁴⁴ Jehosafat uaghan Israelian atrivim ko aning uan dafarimning suiragha, aning deraghavira aperaghav ikia, ua uaning misozir puvati.

⁴⁵ Atrivim Jehosafat amizir araziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Judan Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, a uan apanibav soghezir eghaghaniba ko, an gavgavir ekiabar eghaghaniba an aven iti. ⁴⁶ Fomira Jehosafatin afeziam Asa, asebar ziaba fer danganibar, gumazir poroghamiba uari bakia uari koma akuir arazim gamiba batoke. Ezi men marazi ikiavira itima, Jehosafat bar me agifa.

⁴⁷ Dughiar kamin, Idomin kantri atriviba puvati. Ezi Judan atrivimra Idomin kantri gativagh, an ganasa gumaziba amisefi.

⁴⁸ Atrivim Jehosafat mikemezi, ingangarir gumaziba kantri Ofirin mangamin kuribar ingari, eghti da ongarimin mangi kantri Ofirin gol inghizam. Ezi kurir kaba, da nguibar ekiam Esiongeberin ikuvigha, puram apiaghav iti. Kamaghin amizi, me Ofirin ghuzir puvati. ⁴⁹ Ezi gin, Israelian Atrivim Ahasia kamaghin oraki, Jehosafatin kuriba ikufi, ezi a kamaghin Jehosafat migei, “Ni uan kuriba ua da amangighti, ki uan kurimin ingangarir gumaziba, nin ingangarir gumaziba ko me amadaghti me mangam.” Ezi Jehosafat an nighnizimin aghua.

⁵⁰ Egha gin Atrivim Jehosafat uan inazir afeziabar min aremezima, me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziabar kuaba afezir danganimin anefa. Ezi an otarim Jehoram an danganim inigha atrivimin oto.

Ahasia, Israelian atrivimın oto

⁵¹ Jehosafat Judan atrivimın itima, an namba 17in azenimın aven, Ahapın otarim Ahasia Israelian atrivimın oto. Egha azenir pumuningın Samarian atrivimın ike. ⁵² A uan afeziam ko amebamın mın arazir kuraba Ikiavira Itir Godın damazimın dar gın ghua, Nebatın otarim Jeroboamın mın ami. Jeroboam faragha Israelia gekuizi, me arazir kurar avıribagh ami. ⁵³ Ahasia, asem Balın ziam fe. An arazir kam bangın, Ikiavira Itir God, Israelian God, an afeziam Ahapın aningaghezi moghın, an aningaghe.

**Godin Eghaghanim: Akar Gavgavir Dikirizir
Ghurim ko Igiam
The Holy Bible in the Aruamu language of Madang
Province, Papua New Guinea, 2020 Edition
Buk Baibel long tokples Aruamu long Madang Provins
long Niugini long 2020**

copyright © 2020 Pioneer Bible Translators

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Contributor: The Seed Company

GOD'S STORY in the Aruamu Language of Papua New Guinea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea